

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131125

วันที่ ๑ 1/๓.๖.1๒๙
เลขทะเบียน ๒๙๘1
KD33/
เลขหมู่ ๒36๓๖
๑5๒๒

คำนำ

เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับนี้ กองกรรมาธิการ ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลบริการแก่กรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ตามความประสงค์ ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

รัฐธรรมนูญที่นำมาเปรียบเทียบ คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕ รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๙๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗

ในการจัดทำได้นำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวในเรื่องเดียวกันมา เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างในลักษณะของการบัญญัติถ้อยคำ หลักการและ สำระสำคัญ โดยยึดหัวข้อหมวดและลำดับเลขมาตราของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ เป็นหลัก และได้ลงหัวข้อเปรียบเทียบไว้ในแต่ละเรื่องที่นำมาเปรียบเทียบ เพื่อสะดวกในการ ศึกษาค้นคว้า สำหรับคำปรารภและบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับนั้น ได้จัดพิมพ์ลงไว้โดยลำดับมิได้มีการเปรียบเทียบ เพราะพิจารณาเห็นว่า เป็นเรื่อง ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับบัญญัติไว้ไม่เหมือนกัน แต่อาจยึดถือเป็น แบบในการร่างคำปรารภและบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญได้

หวังว่า เอกสารฉบับนี้ คงเป็นประโยชน์แก่คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และผู้ที่สนใจตามสมควร

กองกรรมาธิการ

พ.ศ. ๒๕๑

สารบัญ

	หน้า	หัวข้อเปรียบเทียบ
คำปรารภ	๑ - ๓๓	๑ - ๑๓
บทบัญญัติว่าด้วยบททั่วไป	๓๕ - ๓๖	๑๔ - ๑๕/๓
บทบัญญัติว่าด้วยพระมหากษัตริย์	๓๗ - ๔๘	๑๖ - ๓๗
บทบัญญัติว่าด้วยอภิรัฐมนตรี	๔๙	๓๘
บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	๕๐ - ๖๔	๓๙ - ๖๕
บทบัญญัติว่าด้วยหน้าที่ของชนชาวไทย	๖๕ - ๖๖	๖๖ - ๗๓
บทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายแห่งรัฐ	๖๗ - ๗๕	๗๔ - ๑๐๓
บทบัญญัติว่าด้วยรัฐสภา		
- บททั่วไป	๗๖ - ๘๓	๑๐๔ - ๑๑๕
- วุฒิสภา	๘๔ - ๘๗	๑๑๖ - ๑๑๙
- สภาผู้แทนราษฎร	๘๘ - ๑๐๐	๑๒๐ - ๑๓๕
- บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง	๑๐๑ - ๑๓๖	๑๓๖ - ๑๗๕
- การประชุมร่วมกันของรัฐสภา	๑๓๗ - ๑๔๐	๑๗๖ - ๑๗๙
- ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา	๑๔๑ - ๑๔๒	๑๘๐
- ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา	๑๔๓	๑๘๑

สารบัญ

หน้า

หัวข้อเปรียบเทียบ

บทบัญญัติว่าด้วยคณะรัฐมนตรี

๑๔๔ — ๑๖๒

๑๘๒ — ๒๐๘

บทบัญญัติว่าด้วยศาล

๑๖๓ — ๑๖๖

๒๐๙ — ๒๑๗

บทบัญญัติว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

๑๖๗

๒๑๘

บทบัญญัติว่าด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญ

๑๖๘ — ๑๗๓

๒๑๙ — ๒๒๖

บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

๑๗๔ — ๑๘๑

๒๒๗ — ๒๓๐

บทบัญญัติว่าด้วยบทสุดท้าย

๑๘๒

๒๓๑

บทบัญญัติว่าด้วยบทเฉพาะกาล

๑๘๓ — ๑๙๖

๒๓๒ — ๒๓๘

พระราชบัญญัติ
 ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน
 สยามชั่วคราว
 พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มี
 พระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ดังว่า

โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามเพื่อ
 บ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ

โดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยมาตรา
 คัดไปนี้

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรสยาม

สมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก

มหันตเคษณคิณกรมราชบัณฑิต

พระปกเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอันดีศักราช ๒๔๗๕ พรรษา บัณฑิตยัมพณีย
อินทรัตนนิคม ปฐมวารังคสมพิศนร มฤคศิรมาศ ศุภณักษัณ เสด็จมีมติ ผู้รับผิดชอบ
อันวาคมมาศ พิศนสรุทนิ สนิवार โดยลาดบวิเจต

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเคษณคิณกรมราชบัณฑิต
เทพยปฏิภมหาราชวิวงศ์ สนิภินหงส์พระภคฉัตร บรมรัตนราชันนิโรจน จาตุรันต
บรมมหากษัตริย์ราชสังกาศ อุกโตสุภาดำสุหจรราชฉัตร จักรบรมนาถ
จุฬาลงกรณ์ ราชวรังกูร มหาอนุวงษ์ศรีสุรขันธ์ ราชธรรมศักดิ์พิศ สัตตฤทธินิษิต
อตุลฤทธิฤทธินิหาร บรมเชิดการณธำมิต อันธฤทธิวิจิตรเสภาคยธรรมทางัด
มหาศโนตมาจนานท สนิธนิศสมันตสมาคม บรมราชสมภาร พิษเทพาวการ
ไพศาลเกียรติคุณ อตุลฤทธิฤทธินิษิต สรรพเทพะปรีชาบุรุษ มงคลดัดคนเนนาทวิ
สุโขทัยธรรมราชา อภิเนวติลปศึกษาเกษนาวสุ วิษณุฤทธิศวรรโกศล วิมลนรวิ
พินิต สุจริตสมาจาร ปัทมภิณฑานประภิกษานสุพร ประวรศาสตร์โนปัสตมกล มุณษ
ภาคธรรมนาชคมนาเสนาณิศราชนาวิมพูทโยช โหษะจร บรมเชษฐโสทรสมนถ
เอกราชตตศธนิชบรมราชสมบัติ นพฤษฏเศวตฉัตรคิณคิณ ศรีรัคโนปัสกณณ มหา
บรมราชาภิเศกาภิษิต สรรพทศพิศวิษิตโยโยธ สกลมโนศวรณมหาธวามินทร
มเทศวรมหินทรพาราณาธราชวิโรจน บรมนาถชเคฉาณันชาตรี พุทธาภิไธยรัตน

ครุณารักษ์ วิศิษฎ์ศักดิ์ศรีนเรศวราธิบดี เมตตากรุณาที่ตลอดทุกชั้น กโชนโยธ
ขุนอการสถลไพศาลทหารวังสุวราชินคินทร ปรมิทรธรรมนิคมทหารทำฉิวาฬ บรมนาถ
มพิศพรพลเกล้าเจ้าอัญห้ว

เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกตงอุคมสันนิบาต พระบรม
ราชวงศานุวงศ์ และทุกตมทุกชั้นแทนนามประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนา
มาตราชบริหาร เพื่ามอบนามกษพรพร้อมกันโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศความพระราชปวารณ
ว่าข้าราชการทหารพลเรือน และอาณาประชาราษฎรของพระองค์ ได้นำความขึ้น
กราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานรัฐธรรมนุญเพิกให้สถานราชอาณาจักรได้
มีคารปรกครองความวิสัยการของประเทศในสมัยปัจจุบัน

ทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินในพระบรมราชจักรีวงศ์ ได้
เสด็จเจดถึงฉวดยราชย์แผ่นดินสยามพิภพ ทรงดำเนินพระราชโบายปกครองราชอาณาจักร
ด้วยวิสัยสมบูรณาญาสิทธิราชภายในทศพิศราชธรรมจรยา ทรงทำนุบำรุงประเทศให้รุ่ง
เรืองใหญ่ด้วยสัมมากรม ๓๕๐ ปีบริบูรณ์ ประชาชนชาวสยามได้รับพระบรมราชบริหาร
ในวิถึความเจริญนานาประการโดยลำดับ จนบัดนี้มีการศึกษาสูงขึ้นแล้ว มีข้าราชการ
ประกอบด้วยวุฒิปรีชาในรัฐภิบาลโบายสามารถนำประเทศชาติของตน ในอันที่จะ
ก้าวหน้าไปสู่สากลอารยธรรมแห่งโลกโดยสวัสดิ์ สมควรแล้วที่จะพระราชทานพระบรม
ราชวโรกาส ให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ ได้มีส่วนร่วมเฝ้า้องตามความเห็นดี
เห็นชอบในการจรโยงประเทศสยามให้วัฒนาการในภายภาคหน้า จึงทรงพระมหากรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนุญการปกครองแผ่นดินสยามตามความ
ประสงค์ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นการชั่วคราวพอให้สภา
ผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการราษฎร ได้จัดรูปารมค้ำเนรประศาสนโบายให้เหมาะ
สมแก่ที่ได้เปลี่ยนการปกครองใหม่ ครั้นแล้ว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้

บทพระราชกฤษฎีกากันร่างพระราชกำหนดรัฐธรรมนูญอันจะรังเกียจเป็นหลักถาวรแห่ง
ประศาสน์วิธต่อไป ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่งประกอบ
การร่างรัฐธรรมนูญนั้น

บัดนี้ อนุกรรมการได้เริ่มร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสนองพระเดชพระคุณ
สำเร็จลงด้วยดี นำเสนอสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาปรึกษาถ
มติแล้ว ซึ่งทุกเกล้าทุกกระหม่อมถวายคำปรึกษาแนะนำด้วยความยินยอมพร้อมที่จะตรา
เป็นรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ได้เมื่อและทรงพระราชวินิจฉัยถ้วอันทั่วกระบวน
ความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม สั่งให้ตรารัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรสยาม ประสิทธิ์ประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชากรของ
พระองค์ ให้ดำรงอิสสรธิปไตยโดยบริบูรณ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นค้ำไป

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรของเรานี้ จงเป็นหลักที่สถาพรสถิต
ประดิษฐานสมรรถภาพอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิดความผาสุกสันติคุณวิบุรชาติแก่อาณา
ประชาราชนตลอดอำเนียรกาลประวัตินำประเทศสยามบรรลุสรพหิพัฒนาชัยมงคล อเนก
ศุภผลสถกเกียรติยศมโหฬาร ขอให้พระบรมราชวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งทหาร
พลเรือนทวยอาณานิประชาราษฎร จงมีความสมัครสมานเป็นเอกฉันท์ในอันจะรักษา
ปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามนี้ ให้ยืนยงอยู่คู่กับสยามรัฐราชสีมา ตราบ
เท่าก่อดาวสยามสมคังพระบรมราชประณิธาน ทุกประการเทอดถู

รัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย

อานันทมหิดล

ตราไว้ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕

เป็นปีที่ ๑๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ๒๔๘๕ พรรษา ปัจจุบันสนธิ
จักรรัตนโกสินทร์ สุนทรพิพิธ วิสาขมาส ศกฺลบัณฑิต นวมิตถิ สิริยลคติกาล พฤษภาคม
มาส นวมสุรทิน ชีววารโคจรกาลบริวาร

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จลลศ ๗ พระที่นั่งอนันตสมาคม
ท่ามกลางอุคมสันนิบาต พระบรมวงศานุวงศ์และทูลานุทูลผู้แทนนานาประเทศ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนาบดีราชบริพาร เฝ้าเบื้องบาททรงภพพร้อมกัน
โดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า พระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาประชาธิปก มหิตลเชษฐกิตติภมราธิบดีฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้
พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ได้มีส่วนมี
เสียงตามความเห็นดีเห็นชอบ ในการจรรโลงประเทศไทยให้วัฒนาถาวรสืบไปในภายภาค
หน้าจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครอง
แผ่นดิน เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๕ เป็นการชั่วคราว พอให้สภาผู้แทน
ราษฎรและคณะกรรมาการราษฎรได้จัดรูปงานดำเนินประศาสน์ โนบาย ให้เหมาะสมแก่ที่ได้
มีการเปลี่ยนแปลง ครั้นแล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากัน
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพื่อถือเป็นหลักถาวรแห่งรัฐประศาสน์วิธต่อไป
สภาผู้แทนราษฎรจึงตงอนุกรรมการคณะหนึ่งประกอบร่างรัฐธรรมนูญขึ้น

เมื่ออนุกรรมการได้เรียบเรียงรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสนองพระเดชพระคุณ
 สำหรับจึงควักค้ำแสนอสภาผู้แทนราษฎรและสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาปรึษาลงมติ
 แล้ว จึงทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคำปรึษา เมื่อทรงพระราชวิจารณ์ถ้วนทั่วกระบวน
 ความแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตรา
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยประกาศใช้แต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕
 มา

ต่อมา นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
 ในขณะนั้น ได้ปรารภกับ นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรีว่า รัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่ ๑๔
 ถึงแม้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักนั้นจะ ได้ยังความ
 เจริญให้เกิดแก่ประเทศชาตินี้เป็นอเนกประการ ทั้งประชาชนจะได้ทราบซึ่งถึงคุณ
 ประโยชน์ของการปกครองระบอบนี้เป็นอย่างดีแล้วก็จริง แต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ได้
 เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ใน
 รัฐธรรมนูญนั้นและปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นายก
 ษัตริย์จึงนำความนั้นปรึษาหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับ
 คณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ปรึษาคดลงกันแล้ว รัฐบาลคณะ
 นายควง อภัยวงศ์ จึงเสนอญัตติต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม
 พุทธศักราช ๒๔๗๘ ขอให้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาค้นคว้า
 ตรวจสอบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข
 เพิ่มเติมอย่างไร เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของบ้านเมืองและเพื่อให้การปกครอง
 ระบอบประชาธิปไตยเป็นผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สภาผู้แทนราษฎรจึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาค้นคว้า
 ตรวจสอบรัฐธรรมนูญตามคำเสนอข้างต้นนี้ กรรมาธิการคณะนี้ได้ทำการตลอดสมัยของ
 รัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ คณะนายทวี บุญยเกตุ และคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์
 ปราโมช

ต่อมารัฐบาลคณะหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อรวบรวมความเห็นและเรียบเรียงบทบัญญัติขึ้นเป็นร่างรัฐธรรมนูญ เมื่อกรรมการคณะนี้ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วเสนอผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ประชุมปรึกษาหารือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ และคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญที่ประชุมได้ตั้งกรรมการขึ้นพิจารณา เมื่อกรรมการได้ตรวจพิจารณาแก้ไขแล้ว สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ จึงได้เสนอผู้ตั้งข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาจนครบหลักการแล้ว จึงตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง

บัดนี้คณะกรรมาธิการวิสามัญสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งร่างรัฐธรรมนูญสำเร็จเรียบร้อยแล้วเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกแทนราษฎรได้พิจารณาเป็นการสำเร็จบริบูรณ์ จึงได้หลุดเกล้าหลุดกระหม่อมถวาย เมื่อทรงพระราชวินิจฉัยแล้วทูลพระกรุณาแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นว่า ประชากรของพระองค์ประกอบด้วยความดีปรีชาในรัฐาภิบาลในภายสามารถจร โลงประเทศชาติของคนในอันที่จะก้าวหน้าไปสู่สากลอารยะธรรมแห่งโลกได้โดยสวัสดิ์

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ประสิทธิประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เป็นต้นไป และให้ใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมนี้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๕

คำปรารภ

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ จงเป็นหลักที่สถาพรสถิตประคอง
 ฐานธรรมาภิบาลอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิดของความผาสุกสันติสุขวิบูลย์แก่อาณาประชาราษฎร
 ตลอดจำเป็นชรรกาลประวัตินำประเทศไทยให้บรรลุสรรพพัฒนาช้อยมงคล อเนกทุกผล
 สกนเกียรติยศมหิหาร ขอให้อาณาประชาราษฎร จงมีความสมัครสมานสามัคคีใน
 สานักศีลธรรมเป็นเอกฉันท์ ในอันที่จะปฏิบัติตนและรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทยนี้ ให้มั่นคงอยู่กับไทยรัฐราชสีมา ตราบเท่าที่ปาวสานสมคัง
 พระบรมราชปรีชานทุกประการเทอญ

รัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย

(ฉบับชั่วคราว)

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

รังสิต กรมขุนนเรนทร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ตราไว้และได้ใช้เป็นกฎหมายปกครองประเทศชาติมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้มาเปลี่ยนแปลงแก้ไขประกาศใช้เป็นฉบับใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ นั้น นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับประเทศชาติในกาลสมัยที่ล่วงแล้วมา

บัดนี้ประเทศชาติตกอยู่ในภาวะวิกฤตการณ์ ประชาชนพลเมืองได้รับความลำบากเดือดร้อน เพราะขาดอาหาร ขาดเครื่องนุ่งห่ม และขาดแคลนสิ่งอื่นๆ นานปีการครองบริโศกและอุปโลกทุกอย่างมีราคาสูงขึ้นกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมทรามในศีลธรรมอย่างไม่เคยมีมาแต่กาลก่อนขึ้นในประชาชน บรรดาผู้บริหารราชการแผ่นดินและสภาไม่อาจดำเนินการแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีให้กลับเข้าสู่ภาวะอย่างเดิมได้ การดำเนินการของรัฐบาลและการควบคุมราชการฝ่ายบริหารของรัฐสภา เพื่อมุ่งหมายที่จะช่วยกันแก้ไขให้ดีขึ้น ตามวิถีทางที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ไม่ประสบผลดีเลยแม้แต่น้อยเป็นการผิดหวังของประชาชนทั้งประเทศ และตรงกันข้ามกลับทำให้เห็นว่า การแก้ไขทุกอย่างเป็นเหตุที่ทำให้ประเทศชาติทรุดโทรมลงเป็นลำดับ

คำปรารภ

ถ้าจะคงปล่อยให้มันเป็นไปตามชะตากรรม ก็ระนำมาซึ่งความหายนะแก่ประเทศชาติอย่างไม่มีสุดสิ้น จนถึงกับว่าจะไม่ดำรงอยู่ในภาวะอันควรแก่ความเป็นไทยต่อไปอีกได้

ราษฎรไทยส่วนมากหวั่นใจต่อการที่พร้อมด้วยทหารของชาติได้พร้อมใจกันนำความขึ้นกราบบังคมทูล ขอให้เลิกใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่อันจะเป็นวิถีทางจรโลงประเทศชาติให้วัฒนาถาวร อีกทั้งจะเป็นทางนำบัลลังก์เจ็ดัญของประชาชนทั้งปวงให้เข้าสู่ภาวะปกติได้สืบไป

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เลิกใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ฉบับนี้และให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาดุลยเดช
คณะอภิรัฐมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
รังสิต กรมขุนนันทนาทนเรนทร

อลงกฎ

ธานีวัต

พระยามานวราชเสวี

อศดเคษัตรี

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวมหาดุลยเดชเป็นองค์กลาง ๒๔๗๒ พรรษา บัญญัติขึ้นด้วย
ฉันทดิถีอินช อภิบาลมหัศจรรย์ สักคณมาลี กาฬบัลลังก์ ทศมคิณี สุวีระคณิศา
นิพนาคมมาศ เศวตดิถีสุรทิน พุชวาร โคธกาลมรียงเฉพ

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระ
หม่อม ให้ประกาศความพระราชปรารภว่า จันทิมแต่สมเด็จพระบรมปู่ตาธิราช พระ
บาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐
ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ สดเป็นระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้นเป็น
ครั้งแรกในประเทศไทยแล้วนั้น เหตุการณ์บ้านเมืองได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ จำต้อง
เปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้อนุโลมจากกาลนิยม จึง ณ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม
พุทธศักราช ๒๔๗๘ ในรัชสมัยสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระปร

คำปรารภ

เมทรมหาอาณาจักรไทย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยใช้แทนรัฐธรรมนูญฉบับเดิม ครั้นต่อมาในรัชกาลปัจจุบัน บังเกิดความจำเป็นต่องดเลิกใช้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น จึง ณ วันที่ ๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ไปพลางก่อน จนกว่าจะได้ตรารัฐธรรมนูญขึ้นใช้เป็นถาวรแล้วไป

และเพื่ออนุโลมตามแบบแผนฝ่ายปรีชาญาณ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) แก้ไขเพิ่มเติมซึ่งการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของไทย ประกอบด้วยสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญสภาผู้แทนราษฎรสภาผู้แทนราษฎรสภาผู้แทนราษฎร และจากบุคคลภายนอก ที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ กันสี่ประเภท ประเภทละห้าคน ครั้น ณ วันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปิดสภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญ และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา สภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการพิจารณาปรึกษาหารือกันมาอย่างกว้างขวางใหญ่ ๆ อันสมควรประมวลไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้นว่า วางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยให้มั่นคงยิ่งขึ้น กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐเพื่อช่วยรักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องกันโดยสม่ำเสมอในการบริหารราชการ แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภามองประการ ขยายอำนาจรัฐสภาในอันที่จะควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ปรับปรุงวิธีการเพื่อให้ฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ได้ฟังความคิดเห็นของกันและกันได้โดยกว้างขวาง กับทั้งแก้ไขอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความไว้วางใจฝ่ายบริหารให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และเพื่อจะได้ฟังความคิดเห็นของประชาชนประกอบการร่างรัฐธรรมนูญ สภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าฟังการประชุมปรึกษาหารือสภาได้ตลอดมา กับทั้งได้เลือกสมาชิกของสภาเก้าคนตั้งเป็นกรรมาธิการ มีหน้าที่สดับรับฟังความคิดเห็นของประชาชน แล้วนำเสนอต่อสภา ทั้งเพื่อให้การร่างรัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยดี สภาผู้ร่างรัฐธรรมนูญได้เลือกสมาชิกอีกเก้าคนตั้งเป็นกรรมาธิการ มีหน้าที่พิจารณา

ร่าง กรรมการได้ยกร่างขึ้นตามหลักการที่สภาร่างรัฐธรรมนูญได้วางไว้ และได้ตรวจพิจารณาพระราชบัญญัติฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ ตลอดจนที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อ ๆ มาจนถึงฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อเห็นว่ามาตราใดยังใช้ได้ ก็นำมาประมวลไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ และโดยที่การบ้านเมืองทั้งภายในภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปหลายสถาน แม้อาณาประเทศที่มีรัฐธรรมนูญใช้นานแล้ว ก็ยังได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย กรรมการจึงได้ค้นคว้าพิจารณารัฐธรรมนูญของนานาประเทศประกอบด้วย เมื่อได้ยกร่างขึ้นแล้ว กรรมการได้เสนอร่างนี้ต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ สภาร่างรัฐธรรมนูญได้พิจารณาตรวจแก้ร่างที่กรรมการนำเสนอโดยดีถ้วน แล้วได้พิจารณาบททวนโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เห็นชอบพร้อมกันเป็นอันเสร็จสิ้นแต่ ณ วันที่ ๒-๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐ จึงได้ส่งร่างรัฐธรรมนูญไปให้รัฐสภา รัฐสภาได้พิจารณาปรึกษาเห็นชอบด้วย อรรถาธิบายเพิ่มเติมแก่ผู้แทนราษฎรเพื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป ได้ทรงพระราชนิพนธ์โดยตลอด และทรงพระราชนิพนธ์พิมพ์ลงครั้งแล้ว และครั้งของรัฐธรรมนูญแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ซึ่งใช้ตราไว้ ณ วันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐ นั้น ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมใจสมัครสมานเป็นเอกฉันท์ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อความดำรงคงอยู่ด้วยดีแห่งระบอบประชาธิปไตยในรัฐสภาอาณาจักร และนำมาซึ่งความผาสุกสิริสวัสดิศรรพพิพัฒน์ชัยมงคลเกษมสุขผลสกลเกษมคติศสลาพร แก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ สมดังพระบรมราชประสงค์ของทุกประการ

๖ **ประกาศพระบรมราชโองการ**
ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบศร บรมนาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศพระราชปริารภว่า ข้าราชการทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต กลับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งสมเด็จพระบรมปิตุลาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานไว้เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศพุทธศักราช ๒๔๗๒ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๗๓

ทรงพระราชดำริเห็นว่า รัฐธรรมนูญซึ่งใช้บังคับในราชอาณาจักร ได้มีอยู่หลายฉบับ อันเป็นการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยมุ่งหมายจะให้มั่นคงการใหม่เหมาะสมตามกาลสมัย แต่ปรากฏว่า ในเวลานี้เหตุการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก ทั้งความเป็นไปในปัจจุบันของประเทศชาติ ก็ตกอยู่ในสภาพอันจะต้องระมัดระวังภัยอันตราย อันจะก่อกวนความสุขเกษมของอาณาประชาราษฎร์ เมื่อได้ทรงพระราชวินิจฉัยถ้วนทั่วกระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควร ที่จะนำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ กลับ

มาใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะเหมาะสมยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับอื่นๆ ซึ่งได้เคยมีมาแล้ว

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ และรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ ตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๘๔ ไปพลางก่อน

แต่โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าวแล้วมีบทบัญญัติบางมาตราอันไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันดำเนินการปรับปรุงฉบับใหม่เพื่อให้เป็นหัตถ์ถาวรแห่งประศาสน์วิธีต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ผ. ชุณหะวัณ

พลโท ศ. เศษประคัลยสิทธิ์

พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์

พลเรือตรี ป. บุทธศาสตร์โกศล

พลเรือตรี ชำนาญอรุณบุษ

พลเรือตรี สุนทร สุนทรนาวิน

พลอากาศเอก ฟัน ร. ฤทธาภรณ์

พลอากาศโท เชิด วัฒนาภาส

พลอากาศโท ประจักษ์ ปรินาภาส

คณะบริหารประเทศชั่วคราว

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๔๗๕
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ข้าพเจ้า ผู้ประศาสน์การศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แต่งตั้งสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

เสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ท่ามกลางอวมงคลเสด็จสวรรคต พระบรมวงศานุวงศ์ และทูลดาบฏ ผู้แทนนานาประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เสนาบดี ข้าราชการพลเรือน และประชาชนชาวไทยทั่วประเทศ ร่วมกันแสดงความอาลัยและไว้อาลัยแด่พระองค์ท่าน

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๖๑ สถาปนาระบอบการปกครองประชาธิปไตยขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยอีกหลายฉบับจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ โดยมุ่งหมายจะให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพการณ์ของโลกและสถานการณ์ภายในได้เปลี่ยนแปลงไป จึงคณะบริหารประเทศชั่วคราวพร้อมด้วยข้าราชการทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และ

พลเรือน คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช ๒๔๗๕ คณะรัฐประหาร พุทธศักราช ๒๔๙๐ และผู้รักชาติ ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทาน พระบรมราชานุญาตกลับไปให้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับพุทธศักราช ๒๔๗๕ พร้อมทั้งรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยนามประเทศ พุทธศักราช ๒๔๘๒ และ รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมว่าด้วยบทเฉพาะกาล พุทธศักราช ๒๔๘๓ ทรงพระราชดำริ เห็นเป็นการสมควรที่จะใช้รัฐธรรมนูญนั้นไปพลางก่อน และโดยที่รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยคั่งกล่าวแล้ว มีบทบัญญัติบางมาตราอันไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขใหม่ เพื่อให้เป็นหลักถาวรแห่งประศาสน์วิธีต่อไป

สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมปรึกษาร่างรัฐธรรมนูญสนองพระเดชพระคุณสำเร็จ ฤกษ์แล้ว จึงนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคำปรึกษาแนะนำด้วยความยินยอม พร้อมทั้งจะตราเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้ เมื่อและทรงพระราชวินิจฉัยแล้วทูลกระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติ

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเห็นชอบด้วยเกล้าให้ตรารัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕ ประสิทธิ์ประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชาชนลงพระองค์ ตั้งแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้น

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เป็นหลักที่สงบเรียบร้อยอัน ติงกัน ติงกันจะมากล้ากราบชาติ ศาสนาและประชาราษฎร์ ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมใจ สมัคคีรสโมสรรเป็นเอกฉันท์ในอันจะรักษาปฏิบัตินิติรัฐธรรมนูญ เพื่อเพิ่มพูนสันติสุขสวัสดิ์ สถาพรแก่อาณาประชาราษฎร์ของพระองค์ ขอให้พระบรมวงศานุวงศ์และทั้งข้าราชการ ทหาร พลเรือน พสกนิกรจงสโมสรรสามัคคี เพื่อความดำรงคงอยู่ด้วยดีแห่งระบอบ ประชาธิปไตย คู่เคียงกับไทยรัฐราชสีมาตราบเท่าถวัลสถานสมดังพระบรมราชปณิธาน ทุกประการเทอญ.

ธรรมนูญการปกครอง ราชอาณาจักร

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒

เป็นปีที่ ๑๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า

โดยที่หัวหน้าคณะปฏิวัติซึ่งได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้นำความกราบบังคมทูลว่า การที่คณะปฏิวัติได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๘๕ เช่นนั้นก็โดยปรารถนาจะให้รัฐธรรมนูญที่เหมาะสมและให้การปกครองประเทศเป็นไปโดยเรียบร้อยยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับนั้น การที่จะให้มีรัฐธรรมนูญเช่นว่านั้น สมควรจัดให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยสมาชิกผู้ทรงคุณวุฒิจัดร่างขึ้นประกาศใช้ต่อไป แต่ในระหว่างระยะเวลาก่อนที่จะได้มีและประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งร่างขึ้นโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญนั้น สมควรให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรเพื่อใช้ไปพลางก่อน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย และเพื่อให้การเป็นไปตามที่หัวหน้าคณะปฏิวัตินำความกราบบังคมทูล จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รับบทบัญญัติต่อไปนี้เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้จัดร่างขึ้น

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๑

เป็นปีที่ ๒๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

สกนธ์ สุนทรวิจิตร พระพุทธศาสน์ศาลเป็นสถิตยสถาน ๒๕๑๑ พรรษา บังคับขึ้นสมัย
จักรวรรดิวิเศษ กษัตริย์มหัศจรรย์ เปรตวิเศษ กษัตริย์มหัศจรรย์ สุนทรวิจิตร สุนทรวิจิตร มิถุนายนมาศ
วิเศษวิเศษวิเศษ วิเศษวิเศษวิเศษ โดยศาลวิเศษ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี
จักรีนฤเบศร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม
ท่ามกลางอนุสรณ์สถาน พระบรมวงศานุวงศ์ ทูตานุทูตผู้แทนนานาประเทศ สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรและเสนาบดีราชบริหาร เพื่อบังคับบทกษัตริย์พร้อมกันโดย
อนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า ตามที่สมเด็จพระบรม
บิณฑูราธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น เป็นการสถาปนาการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจ
อธิปไตยซึ่งมาจกปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ทรงใช้
อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจ
ตุลาการทางศาล

คำปรารภ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว ได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ การดำเนินการแก้ไขพัฒนาแปรไป เป็นเหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญหลายครั้งหลายครา เพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย

ตามวิวัฒนาการ ปรากฏว่า ระบอบการปกครองที่พระมหากษัตริย์เป็นประมุข นั้น เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของปวงชนชาวไทย เป็นการถาวรมั่นคงตลอดมา ซึ่งถ้าต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างรัฐสภากับคณะรัฐมนตรี และรูปของรัฐสภาเป็นสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องถึงผู้พิทักษ์และอำนาจบริหารอยู่ในฐานะที่ถ่วงกัน และสมดุลกันจนครบถ้วนแล้วบ้านเมืองก็จะอยู่ในเสถียรภาพตามที่ต้องการ

วิธีที่จะให้มีการถ่วงกันและสมดุลกันดังกล่าว เคยใช้วิธีให้มีสมาชิกสองประเภทอยู่ในสภาเดียวกัน คือ สมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง และสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง แล้วให้วิธีให้มีสองสภา คือ สภาที่ราษฎรเลือกตั้ง และสภาที่แต่งตั้ง อย่างละหนึ่งสภาแก่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง แล้วงดมิใช่วิธีเดิม แต่ให้รับเสถียรภาพไว้ไม่ได้

คณะปฏิวัติสังเกตเห็นว่า มีเวลาพอจะไม่สงวนหรือรักษารูปแบบของสภาประชาชนอันการไว้แต่อย่างใด เพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปโดยเรียบร้อย และจะให้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญเป็นการที่ถาวรโดยแท้แล้ว จะต้องสร้างรากฐานของระบอบนั้น โดยพัฒนาการแก้ไขและการเสริมภูมิจึงของชาติตามแผนระยะไกลรวมทั้งก่อน กับที่จัดให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสม จึงได้ทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และคณะปฏิวัติได้ประกาศใช้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๕

การที่จะให้มีรัฐธรรมนูญที่เหมาะสมนั้น หัวใจแล้วคณะปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า สมควรจัดให้มีสภาหรือรัฐธรรมนูญและมีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร เพื่อให้ไปพลางก่อน ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๒ จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ใช้ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสมควรร่างรัฐธรรมนูญจะได้จัดร่างขึ้น

สภาร่างรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญโดยละเอียดถี่ถ้วน กล่าวคือ ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาฟังความคิดเห็นประชาชนมีหน้าที่รวบรวมพิจารณาความคิดเห็นของประชาชน คณะกรรมการระเบียบวาระ มีหน้าที่ค้นคว้าและรวบรวมหลักฐานสำคัญอันควรพิจารณา และคณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่กร่างรัฐธรรมนูญ และในการนี้ เฉพาะหลักฐานสำคัญให้ถือตามมติของสภา

ในการร่างรัฐธรรมนูญนี้ ทั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญและคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาหาคุณรัฐธรรมนูญที่มีมาแล้วในประเทศไทย กับทั้งบทรัฐธรรมนูญของนานาประเทศประกอบด้วย แต่ความมุ่งหมายโดยเฉพาะ ก็คือ จะบัญญัติบทรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศชาติ เพื่อให้ตั้งอยู่ในเสถียรภาพและความเจริญก้าวหน้าสืบไป

สภาร่างรัฐธรรมนูญลงมติกำหนดหลักฐานสำคัญเป็นการทั่วไปว่า ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และได้กำหนดหลักฐานสำคัญในเรื่องอื่นๆ อาทิ เรื่องรัฐสภา และเรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐสภา กับคณะรัฐมนตรี กล่าวคือ ให้รัฐสภามีสองสภา สภาหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง อีกสภาหนึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง รัฐสภามีอำนาจในทางนิติบัญญัติและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ได้ด้วยวิธีการตั้งกระทู้ถามรัฐบาล เบ็ดตกิปรายทั่วไปโดยไม่ลงมติ หรือเบ็ดตกิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

เมื่อรัฐสภามีอำนาจในทางนิติบัญญัติ และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ดังกล่าวแล้ว สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่า เพื่อลดแห่งอำนาจอันจะยังระบอบรัฐธรรมนูญให้ตั้งอยู่ในเสถียรภาพ สมควรที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจะแยกกันให้มากยิ่งขึ้น จึงได้ลงมติในหลักฐานสำคัญว่า นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีอื่นซึ่งเป็นฝ่ายบริหารจะเป็นสมาชิกแห่งรัฐสภาในขณะเดียวกันมิได้

คณะกรรมการกร่างรัฐธรรมนูญ ได้กร่างรัฐธรรมนูญตามหลักฐานสำคัญซึ่งสภาร่างรัฐธรรมนูญได้ลงมติไว้ และได้เสนอเพื่อให้สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณา

คำปรารภ

สภาแห่งรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเห็นสมควรว่า ในวาระที่ ๑ ได้รับร่างรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา ในวาระที่ ๒ ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเพื่อพิจารณาว่ารัฐธรรมนูญนั้นกับคำแปรญัตติ ภาคไว้กับคำแห่งหลักสารสำคัญที่สภาแห่งรัฐธรรมนูญได้ลงมติไว้ และสภาแห่งรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว เริ่มต้นด้วยชื่อรัฐธรรมนูญ คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตรา ในวาระที่ ๓ ได้ลงมติให้เสนอร่างรัฐธรรมนูญนี้ต่อสภาแห่งรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา

สภาแห่งรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ได้พิจารณาว่าร่างรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรแล้ว ลงมติให้นำร่างรัฐธรรมนูญนั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยให้ประกาศใช้ต่อไป

ครั้นเมื่อให้นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแล้ว ได้ทรงพระราชวินิจฉัยโดยตลอด และทรงพระราชดำริเห็นพ้องต้องความมติของสภาแห่งรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภาแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร ซึ่งใช้การไว้ ๒ วันที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ นั้น ตั้งแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ขอให้ปวงชนชาวไทยร่วมแรงร่วมใจกันสนับสนุน ส่งเสริมและรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ ให้เป็นหลักยึดถือศรัทธา ขอให้ราษฎรใช้สิทธิของตนให้เป็นผลตามระบอบประชาธิปไตย ขอให้รัฐสภาเก็บรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่ตำบลบึงแก้ว รัฐธรรมนูญนี้ โดยเจตจำนงตรงกันโดยอันที่จะจรรโลงประเทศชาติให้มั่นคงเจริญก้าวหน้า จรรโลงประชาชนให้เกษมสุขสวัสดิ์ จรรโลงวิถีรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์ด้วยเสถียรภาพ ครบถ้วนวันครกกาล สมดังพระบรมราชปณิธานทุกประการ เทอญ

ธรรมนูญการปกครอง

ราชอาณาจักร

พุทธศักราช ๒๕๑๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

สมัยที่ ๒๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช *มหิตลธิเบศร รมหาธิบดี จิตเรณูปมหิศร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่า

โดยที่คณะปฏิวัติ ซึ่งมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า ได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ และหัวหน้าคณะปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า การที่คณะปฏิวัติได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ เสีย นั้น ก็โดยปรารถนาจะแก้ไขสถานการณ์ซึ่งเป็นกษัตริย์ต่อประเทศชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุขโดยรวดเร็ว และกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสมแก่สภาพของประเทศ พินิจตามทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน แต่การแก้ไขสถานการณ์ให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติสุข รวมทั้งการกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสมจะต้องใช้เวลาตามความจำเป็นแก่เหตุการณ์และในระหว่างดำเนินการดังกล่าว สมควรให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่เหมาะสมกับสถานการณ์และการท้องถิ่นประเทศใช้ไปพลางก่อน เพื่อให้การเป็นไปตามที่หัวหน้าคณะปฏิวัตินำความกราบบังคมทูล

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติต่อไปนี้เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้รับประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้ เช่น ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย

รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สวามินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗

เป็นปีที่ ๒๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

คู่หมั้นคู่ พุทธศาสนกาลเป็นลัทธิศาสนา ๒๕๑๗ พรรษา ปัจจุบันสมรส จันทร
คตินิยม พุทธศาสนพิธี ลัทธิศาสนา กาลพิทักษ์ จักรวรรดิ สร้อยคิลา ตุลาคม
มาศ ศักดิ์ศรีอันจันทรวาร โดยกาลบริวาร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี
จักรีนฤเบศร สวามินทรราชธิราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
กระหม่อม ให้ประกาศว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้นำความกราบบังคมทูลว่า ตามที่
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปก
เกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย ณ วันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ นั้น เป็นการสถาปนา
การปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยเป็นเบื้องต้น ด้วยพระราชปณิธาน
อันแน่วแน่ในอันที่จะพระราชทานพระราชอำนาจในการปกครองแผ่นดินให้แก่ประชาชน
ชาวไทยทั้งมวล มิใช่แก่บุคคลคณะใดหรือฝ่ายใดโดยเด็ดขาด ทั้งนี้โดยมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุขแห่งประเทศและทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นของปวงชนตาม
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แม้ว่าระบอบการปกครองเดิมจะเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เหตุการณ์บ้านเมืองได้ผันแปรไปเป็น
 เหตุให้ต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือประนีประนอมใช้รัฐธรรมนูญขึ้นใหม่หลายครั้งหลายครา และ
 ในบางครั้งถึงขั้นต้องให้รัฐธรรมนูญการปกครองประเทศเป็นการชั่วคราว เพื่อรอเวลา
 ที่จะร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรให้เสร็จ ทำให้การบริหารประเทศในขณะนั้นมิได้เป็นไป
 ตามครรลองแห่งระบอบประชาธิปไตยตามควร อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปนาน
 ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น มีความรู้และความคิดค้นทางการเมือง
 คึกคัก อารมณ์ความตื่นตัวและปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในสิ่งต่าง ๆ ในการปกครองประเทศคือตนเอง
 ขึ้นกับลำดับ ทั้งประชาชนก็มีความไม่พึงพอใจในการบริหารราชการแผ่นดินอยู่ด้วย
 จึงในวันที่ ๑๓ และ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ ได้มีการเรียกร้องให้รัฐธรรมนูญ
 โดยเร็วที่สุด นักരောบ นักศึกษาศึกษา ประชาชน และหนังสือพิมพ์ได้มีส่วนร่วมสำคัญ
 ในการบดขยี้ระบอบเผด็จการในเวลานั้น และในการแสดงประชามติครั้งนั้น ได้มีผู้
 คนเสียชีวิตและบาดเจ็บไปเป็นอันมากมิใช่น้อย และนับว่าเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมือง
 ครั้งสำคัญ อันเป็นผลทำให้คณะรัฐบาลในขณะนั้นจำเป็นต้องกราบถวายบังคมลาออกจาก
 ตำแหน่ง และมีกรมแต่งตั้งคณะรัฐบาลใหม่ขึ้นแทน

เพื่ออนุวัติความปรารถนาของมหาชนในครั้งนั้น คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้ง
 กรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อร่างเสร็จ คณะ
 รัฐมนตรีพิจารณาแล้วก็ได้มีร่างรัฐธรรมนูญเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ที่ได้
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งขึ้นจากสมาชิกสมาชิกสภาแห่งชาติ และ
 สภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ได้จัดตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณา
 รัฐธรรมนูญ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาแล้ว ก็ได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติเพื่อพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง

ในการพิจารณาของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะ
 รัฐมนตรีแต่งตั้งก็ดี คณะรัฐมนตรีเองก็ดี คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาของรัฐธรรมนูญ
 ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติก็ดี สภานิติบัญญัติแห่งชาติเองก็ดี ได้สลับสับเปลี่ยน

คำปรารภ

ความคิดเห็นของประชาชนตลอดมา เพื่อที่จะให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เจตนารมณ์สมดัง
ความปรารถนาของประชาชน

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ แสดงออกให้ปรากฏซึ่งประ
ณีธานร่วมกันของปวงชนชาวไทยว่า จักรกษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทยในทุกทาง จัก
คุ้มครองศาสนาทุกศาสนาให้สถาพร จักเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและมิ่งขวัญ
ของประเทศชาติ จักยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย จักตรากฎหมายขึ้นใช้
เพื่อความเป็นธรรมในสังคม จักใช้มาตรการทั้งปวงในอันที่จะขจัดความเหลื่อมล้ำใน
ฐานะของบุคคลทั้งในทางเศรษฐกิจและสังคมให้ลดน้อยลงเป็นลำดับ จักร่วมกันบำบัด
ทุกข์บำรุงสุขและจักพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของราษฎรโดยทั่วหน้าและอย่างเสมอภาค และ
จักดำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรม เพื่อให้ราษฎรได้รับความยุติธรรมอย่างทั่วถึง

อนึ่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีความเห็นว่า การที่จะปกครองประเทศให้
เป็นไปโดยเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญนี้ได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อประชาชนทั้งมวลมีความ
เชื่อมั่นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยนี้เป็นระบอบการปกครองที่ดีและเหมาะสม
สำหรับประเทศเราในอันที่จะยังให้เกิดความผาสุกแก่ปวงชนโดยทั่วกัน เพราะเหตุนี้
ปวงชนจึงต้องร่วมกันมีส่วนมีเสียงในการปกครองประเทศ โดยเคารพต่อเจตนารมณ์
ของรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัด และต้องพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อ
ประโยชน์สุขอันร่วมกัน ทั้งเมื่อถึงวาระจำเป็น จักต้องพร้อมที่จะอุทิศแม้ชีวิตและ
เลือดเนื้อเพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยนี้

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญอย่างรอบ
คอบแล้ว ได้มีมติเห็นชอบและได้นำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมา
ภิไธยให้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

เมื่อได้ทรงมีพระราชวินิจฉัยร่างรัฐธรรมนูญ โดยดูด้วยทั่วกระบวนการความแล้ว
ทรงมีพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติตามคำแนะนำและยินยอม
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

อึ่งมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ เสด็จพระที่นั่งไพศณโฑศวรราชบัลลังก์
แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ ๒๕๐๔^{๓๕} ให้ให้แก่วรรณกรรมคุณเรปครองราชอาณา
จักร พุทธศักราช ๒๕๐๔ ที่ได้ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔
นั้น ตั้งแต่วันประกาศนั้นเป็นต้นไป

ขอปวงชนชาวไทยจงร่วมใจสมัครสมานเป็นเอกฉันท์ ในอันที่จะ
พิทักษ์รักษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย
และอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยในรัฐสภาอาณาจักร และนำมาซึ่งความผาสุก
ศรีสวัสดิ์ที่พัฒนาชนมงคลอนเนกทุกผลแก่ภคิขิตศดาพร นฤอาณประชาราษฎรของพระ
องค์ สมคังพระบรมราชประสงค์ของทุกประการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

เป็นปีที่ ๓๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช
บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้ประกาศว่า

หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้นำความกราบ
บังคมทูลว่า โดยที่ได้มีบุคคลกลุ่มหนึ่งได้กระทำการอันเป็นการ
บ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ และ

คำปรารภ

เศรษฐกิจของประเทศ และในที่สุดได้เกิดการจลาจลวุ่นวาย
อย่างร้ายแรงขึ้นในบ้านเมือง เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘
ซึ่งจะนำภัยพิบัติและความพินาศมาสู่ชาติบ้านเมืองในที่สุด
คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จึงได้เข้ายึดอำนาจและยกเลิก
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นผลสำเร็จ เมื่อเวลา ๑๘.๐๐
นาฬิกา ของวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ และโดยที่ประชาชน
ทั้งมวล ได้แสดงอย่างแจ้งประจักษ์ และเชื่อมั่นว่าการปกครอง
ระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็น
ระบอบการปกครองที่ดีและเหมาะสมสำหรับประเทศไทย ใน
อันที่จะยังให้เกิดความมั่นคงของชาติและความผาสุกของ
ประชาชนโดยทั่วกัน แต่เท่าที่ผ่านมาสี่สิบปีเศษ การปกครอง
ในระบอบนี้ก็ยังไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของประชาชน
เพราะมิได้มีโครงสร้างที่จะต้องพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้
เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ฉบับพุทธศักราช ๒๕๑๗ มีอุปสรรคขัดข้องจนไม่อาจจะปฏิบัติ
ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยได้ ทั้งตัวบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามา
มีส่วนมีเสียงในการปกครองประเทศก็มิได้เคารพต่อเจตนารมณ์
ของรัฐธรรมนูญนั้นด้วยประการต่าง ๆ และเห็นแก่ประโยชน์

ส่วนคนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมของชาติบ้านเมือง เป็นเหตุให้การปกครองในระบบประชาธิปไตยต้องล้มลุกคลุกคลานตลอดมา และมีท่าทีที่ชาติบ้านเมืองจะถึงซึ่งความวิบัติ จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องกอบกู้การปกครองในระบบประชาธิปไตย ด้วยการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินให้เหมาะสม โดยจัดให้มีการพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนไปตามลำดับ

ในระยะสี่ปีแรกเป็นระยะฟื้นฟูเสถียรภาพของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ในระยะนี้สมควรให้ราษฎรมีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดินโดยทางสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งมีสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ในขณะที่ช่วงนี้ก็จะต้องเร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความสนใจและตระหนักในหน้าที่ของตน ในระยะสี่ปีที่สอง สมควรเป็นระยะที่ให้ราษฎรมีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้น โดยจัดให้มีรัฐสภาอันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้ง และวุฒิสภาซึ่งสมาชิกมาจากการแต่งตั้ง ทั้งสองสภานี้จะมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเท่าเทียมกัน ในระยะสี่ปีที่สาม สมควรขยายอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรให้มากขึ้น และลดอำนาจของวุฒิสภา

ลงเท่าที่จะทำได้ ต่อจากนั้นไปถ้าราษฎรตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่อชาติบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้แล้ว ก็อาจยกเลิกวุฒิสภาให้เหลือแต่สภาผู้แทนราษฎร

อันการจะปฏิรูปโครงสร้างของการปกครองในระบอบนี้ในทางใด ย่อมแล้วแต่สภาวการณ์ของแต่ละระชวะว่ามีเหตุผลสมควรอย่างไร และจักต้องมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ในระชวะนั้น ๆ เป็นสำคัญ เพื่อให้การปฏิรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข บรรลุเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ นั่นคือความมั่นคงของชาติ และความผาสุกของประชาชน โดยยึดมั่นในสถาบันหลักของบ้านเมืองอันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

เพื่อให้การเป็นไปตามขั้นตอนและความมุ่งหมายของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินดังกล่าว จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้ และใช้บังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ธรรมเนียมการปกครองราชอาณาจักร
พุทธศักราช ๒๕๒๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๐
เป็นปีที่ ๓๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช
บรมนาถบพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
ให้ประกาศว่า

โดยที่หัวหน้าคณะปฏิวัตินำความกราบบังคมทูลพระกรุณา
ว่า การที่คณะปฏิวัติได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน
เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ และประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญ

คำปรารภ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๕ นั้น เนื่องด้วยมีความปรารถนาจะเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจ สังคม ความสามัคคีของชนในชาติ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความสงบสุขของประชาชน ตลอดจนสร้างเสริมความสัมพันธ์กับนานาประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทั้งภายในภายนอกราชอาณาจักรในการบริหารประเทศต่อไป คณะปฏิวัติจะจัดให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จัดร่างขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มีการเลือกตั้ง ภายในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ แต่ในระหว่างดำเนินการดังกล่าว ควรให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรใช้ไปพลางก่อนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้

อาศัยเหตุดังที่หัวหน้าคณะปฏิวัติกราบบังคมทูลขึ้นมา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ใช้บทบัญญัติซึ่งคณะปฏิวัติเสนอมาคือไปนี้เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งจะได้จัดร่างขึ้นตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองฉบับนี้

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขและดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

บทบัญญัติว่าด้วยบททั่วไป

<p>๑๔</p> <p>ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะ แบ่งแยกมิได้</p> <p>ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะ แบ่งแยกมิได้</p> <p>ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน</p> <p>ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๓๕ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๔๘ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๕๐ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑)</p> <p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๒)</p>
<p>๑๕</p> <p>อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้</p> <p>อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p> <p>อำนาจอธิปไตยยอมมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่ง รัฐธรรมนูญนี้</p> <p>อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๓)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓)</p> <p>ปี ๒๕๓๕ (ม. ๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๘ (ม. ๒)</p> <p>ปี ๒๕๕๐ (ม. ๒)</p> <p>ปี ๒๕๕๕ (ม. ๒)</p> <p>รัฐธรรมนูญชั่วคราว ปี ๒๕๓๕ (ม. ๑)</p>

๑๕/๑ : การนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์หรือรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๔)

๑๕/๒ : ประชาชนชาวไทยไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

: บุคคลไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๒๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๔)

(หมวดสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย)

๑๕/๓ : บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

: บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความแย้งหรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๗๔)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๑๑๓)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๗๔)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๗)

- อยู่ในบทสุดท้ายทั้งพ

: บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดแก่อำนาจอธิปไตย (ท้าว) บทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๖๑)

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๕๕) ไม่ขอความในวงเล็บ

- อยู่ในบทสุดท้ายทั้งพ

: บุคคลย่อมได้มาและเสียไปซึ่งสัญชาติไทยตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๔)

บทบัญญัติว่าด้วยพระมหากษัตริย์

<p>๑๖ : องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๗) ปี ๒๕๓๕ (ม. ๓) ปี ๒๕๔๙ (ม. ๓) ปี ๒๕๕๐ (ม. ๓) ปี ๒๕๕๒ (ม. ๕) ปี ๒๕๕๕ (ม. ๓) ปี ๒๕๖๖ (ม. ๕)</p>
<p>๑๗ : ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๘) ปี ๒๕๕๒ (ม. ๖) ปี ๒๕๕๕ (ม. ๕) ปี ๒๕๖๖ (ม. ๕)</p>
<p>๑๘ : พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก</p> <p> : พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๙) ปี ๒๕๕๐ (ม. ๕) ปี ๒๕๕๒ (ม. ๗) ปี ๒๕๖๖ (ม. ๖) ปี ๒๕๗๕ (ม. ๕) ปี ๒๕๘๕ (ม. ๕) ปี ๒๕๙๕ (ม. ๕)</p>
<p>๑๙ : พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา</p> <p> : พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๐) ปี ๒๕๔๙ (ม. ๖) ปี ๒๕๕๒ (ม. ๘) ปี ๒๕๖๖ (ม. ๗) ปี ๒๕๗๕ (ม. ๖) ปี ๒๕๘๕ (ม. ๗)</p>

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภา
และทรงประกาศแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๖)

๒๐

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๔๑๓ (ม. ๑๑)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๓)

ปี ๒๔๔๙ (ม. ๓)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๙)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘)

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดิน
ทางคณะรัฐมนตรี และทรงประกาศแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๓)

๒๑

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๒)

ปี ๒๔๔๙ (ม. ๘)

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๘)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๐)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘)

พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาล
ที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๘)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๘)

๒๒

พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๓)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๕)

ปี ๒๔๔๙ (ม. ๕)

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๕)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐)

พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย
ทรงเป็นมุขมิ่งคัมภีร์ชาตสูงสุดของทหารทั้งปวง

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๑)

๒๓

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะสถาปนาฐานันดรศักดิ์และพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔)
- ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๒)
- ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๐)
- ปี ๒๕๖๑ (ม. ๑๑)

๒๔

พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่ง และองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินกว่าสิบสี่คน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี
คณะองคมนตรีมีหน้าที่ถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวงที่พระมหากษัตริย์ทรงปรึกษา และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งองคมนตรีเป็นตำแหน่งสำหรับถวายคำปรึกษาในราชการแผ่นดิน

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔)
- ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๓) *
- ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๑) *
- ปี ๒๕๖๑ (ม. ๑๒) *
- (* จำนวนองคมนตรีอื่นอีกไม่มากกว่าแปดคน)
- ปี ๒๕๖๐ (ม. ๙)

๒๕

การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีก็ การให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งก็ ให้เป็นไปตามพระราชอัชฌาศัย
ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานองคมนตรี หรือให้ประธานองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งองคมนตรีอื่น หรือให้องคมนตรีอื่นพ้นจากตำแหน่ง

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๖)
- ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๔)
- ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๒) ไม่มีวรรคสอง
- ปี ๒๕๖๑ (ม. ๑๓)

๒๖

องคมนตรีต้องไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๗)

๒๓

องค์มนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดง การผิดใจในพรรคการเมืองใด ๆ

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๕)

องค์มนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ ต้องไม่แสดงการผิดใจในพรรคการเมืองใด ๆ

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๓)

องค์มนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ รัฐมนตรี หรือข้าราชการการเมืองอื่น สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทน หรือสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง และต้องไม่แสดง การผิดใจในพรรคการเมืองใด ๆ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔)

หมายเหตุ บทบัญญัตินี้มี
หลักการเหมือนกัน แต่
บัญญัติโดยย่อต่างกัน

๒๔

ก่อนเข้ารับหน้าที่ องค์มนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณ ต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้
"ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของ ประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕)

ก่อนเข้ารับหน้าที่ องค์มนตรีต้องปฏิญาณตนจะเพาะ พระพักตร์พระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้
"ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์ ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์ (พระบรมนามาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และ ปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๖)

ก่อนเข้ารับหน้าที่ องคมนตรีต้องปฏิญาณตนเฉพาะ
พระพักตร์พระมหากษัตริย์ว่า จะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศ
และประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยทุกประการ

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๔)

๒๘

องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมี
พระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๙)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๓)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖)

๓๐

การแต่งตั้ง และการให้ข้าราชการในพระองค์
และสมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราช
อัยยาศัย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๐)

การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์
และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราชอัยยาศัย และ
ในกรณีใดที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งหรือถอดถอน ให้
องคมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๔)

การแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์
และสมุหราชองครักษ์ ให้เป็นไปตามพระราชอัยยาศัย

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๗)

๓๑

ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือจะทรงบริหารพระราชภาระไม่โดย
เหตุใดก็ตาม จะได้ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งควยความเห็นชอบ
ของรัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธาน
รัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๑)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๘)

พระมหากษัตริย์

ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือควยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะใคร่ทรงแต่งตั้งผู้ใดคนหนึ่งควยความเห็นชอบของ
รัฐสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และให้ประธาน
รัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือควยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะใคร่ทรงตั้งบุคคลหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะขึ้นให้
เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ควยความเห็นชอบของสภา
ผู้แทนราษฎร ถ้าหากพระมหากษัตริย์มีใคร่ทรงตั้งหรือไม่สามารถ
จะทรงตั้งใคร่ ทานให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันตั้งขึ้น และ
ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรยังมีใคร่ตั้งผู้ใด ทานให้คณะรัฐมนตรี
กระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว

ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือควยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะใคร่ทรงตั้งบุคคลคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นคณะขึ้น
ให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ควยความเห็นชอบของ
รัฐสภา ถ้าหากพระมหากษัตริย์มีใคร่ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะ
ทรงตั้งได้ ให้รัฐสภาปรึกษากันตั้งขึ้น และในระหว่างที่รัฐสภา
ยังมีใคร่ตั้งผู้ใด ให้สมาชิกวุฒิสภามีอายุสูงสุดสามคน ประกอบ
เป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้นชั่วคราว

ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ใน
ราชอาณาจักร หรือควยเหตุใดเหตุหนึ่งจะทรงบริหารพระราช
การไม่ได้ จะใคร่แต่งตั้งอภิรัฐมนตรีขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ ถ้าหากพระมหากษัตริย์มีใคร่ทรงตั้งหรือไม่สามารถจะ
ทรงตั้งได้ ก็ให้คณะอภิรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินใน
หน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทันที

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๘)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๙)

ควยความเห็นชอบของ
สภาผู้แทนราษฎร
(มีสภาเดียว)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๐)

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๑๐)

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๑๐)

๓๒

ในกรณีที่พระมหากษัตริย์มีใ้ทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๑ ก็คือ ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถทรงแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพราะยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะหรือเพราะเหตุอื่นใดก็ให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อผู้ใดคนหนึ่งที่เหมาะสมดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภาเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภาประกาศในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้นั้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่แทนคณะองคมนตรีตามความในวรรคแรก)

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๒)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๒๐)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๙)

ไม่มีถ้อยคำ "เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว"

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๑๘) มีข้อความในวงเล็บ เป็นวรรคสองด้วย

๓๓

ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคหนึ่งก็ ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามวรรคสองก็ ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นประธานองคมนตรีมิได้ ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้นทำหน้าที่ประธานองคมนตรีชั่วคราว

ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๓)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๐)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๒๑)

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับการ
แต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ไม่สามารถปฏิบัติ
หน้าที่ใดควยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ตามความในวรรคแรกก็ดี ในระหว่างที่ประธาน
องคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความใน
วรรคสองก็ดี ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น
ประธานองคมนตรีมิได้

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ใด
ควยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้น
เป็นประธานองคมนตรีชั่วคราว

ในระหว่างที่ไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตาม
ที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ก็คือ ในกรณีที่ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในมาตรา
๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ใดควยเหตุใดเหตุ
หนึ่งก็ดี ให้ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ชั่วคราว

ในระหว่างที่ประธานองคมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ประธานองคมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะ
เป็นประธานองคมนตรีมิได้

ในกรณีที่ประธานองคมนตรีไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ใด
ควยเหตุใดเหตุหนึ่ง ให้คณะองคมนตรีเลือกองคมนตรีคนหนึ่งขึ้น
เป็นประธานองคมนตรีชั่วคราว

ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่
แทนประธานองคมนตรีตามความในวรรคแรก

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๙)

๓๔

ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามมาตรา ๒๑ หรือมาตรา ๒๒ ต้อง ปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภา ค่ายดอยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้า จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระปรมาภิไธย) และจะ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศ และประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๔)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๑)

๓๕

ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมรัฐสภา ค่ายดอยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า จะซื่อสัตย์ สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (พระบรมนามาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทุกประการ"

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๒๒)

๓๖

ก่อนเข้ารับหน้าที่ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่ง ได้รับแต่งตั้งตามความในมาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ต้อง ปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรด้วยถ้อยคำว่าจะซื่อสัตย์ สุจริตและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อ ประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติ ตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ.

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๒๐)

๓๗

การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมณเฑียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ และประกอบ ด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา (หากไม่มีพระราชโอรส รัฐสภา อาจให้ความเห็นชอบในการให้พระราชธิดาสืบราชสันตติวงศ์ก็ได้)

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๒)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อยกเลิกการ
สืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ให้กระทำโดย
วิธีการอย่างเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

• การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่ง
กฎหมายเพื่อยกเลิกการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗
และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๕)

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๕)

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๑๒)

• การสืบราชสมบัติให้เป็นไปโดยนัยแห่ง
กฎหมายเพื่อยกเลิกการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช
๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของรัฐสภา

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๒๓)

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๒๑)

การยกเลิกหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย เพื่อยกเลิก
การสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ จะกระทำ
มิได้

๓๖

• พระมหากษัตริย์ทรงบรรลุนิติภาวะเมื่อพระชนมายุ
ครบสิบแปดปีบริบูรณ์

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๒๔)

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๒๒)

๓๗

• ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรี
เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายเพื่อยกเลิกการ
สืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ต่อรัฐสภาเพื่อขอ
ความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธาน
รัฐสภาอัญเชิญองค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหา
กษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชน
ทราบ

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๒๖)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๒๓)

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศขององค์ผู้สืบราชสันตติวงศ์
ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ไปพลางก่อน แต่ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลงในระหว่าง
ที่ได้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามมาตรา ๒๑ หรือ
มาตรา ๒๒ หรือระหว่างเวลาที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จ

ราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง ก็ให้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์นั้น ๆ แล้วแต่กรณี เป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ต่อไป ทั้งนี้จนกว่าจะได้ประกาศของคณะผู้สืบราช
สันตติวงศ์

ในกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ซึ่งได้รับ
การแต่งตั้งไว้ และเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อไป
ตามวรรคสองไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ประธานองคมนตรี
ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราว

ในกรณีที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ตามวรรคสอง หรือทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ชั่วคราวตามวรรคสาม ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๓
วรรคสาม มาใช้บังคับ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลงและมีใค้มีผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ตั้งไว้ตามความในมาตรา ๑๐ ให้สมาชิก
พลุฒิสภามีอายุสูงสุดสามคนประกอบเป็นคณะผู้สำเร็จราชการ
แทนพระองค์ชั่วคราว

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๑๑)

ในกรณีที่ราชบัลลังก์ว่างลง และมีใค้มีผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๐ ก็ให้คณะอภิรัฐมนตรี
เข้าบริหารราชการแผ่นดินในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ชั่วคราว จนกว่าจะได้ประกาศแต่งตั้งผู้สืบสันตติวงศ์ในหน้าที่
พระมหากษัตริย์ต่อไป

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๑๑)

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากว่างลง ให้คณะองคมนตรี
เสนอพระนามผู้สืบราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายเพียรवादว่าควยการ
สืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๙ กอรัฐสภาเพื่อขอความ
เห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ประธานรัฐสภา
อัญเชิญองคมนตรีสืบราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์
สืบไป แล้วให้ประธานรัฐสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๒๔)

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศของคดียุติราชสันตติวงศ์ตามมาตรานี้ ถ้าได้มีการแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ตามความในมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ก็ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ถ้าไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ดังกล่าวนี้ ก็ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑ วรรคสามและวรรคสี่มาใช้บังคับ

ในกรณีที่ราชบัลลังก์หากวางลง ให้คณะองคมนตรีเสนอพระนามผู้สืบทอดราชสันตติวงศ์ตามกฎหมายนี้ เที่ยรบาลว่าด้วยการสืบทอดราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๙ ตลอดจนแทนราษฎร เพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้สภาอัญเชิญของคดียุติราชสันตติวงศ์ขึ้นทรงราชย์เป็นพระมหากษัตริย์สืบไป แล้วให้ประธานสภาประกาศเพื่อให้ประชาชนทราบ

ในระหว่างที่ยังไม่มีประกาศของคดียุติราชสันตติวงศ์ตามมาตรานี้ ถ้าได้มีการแต่งตั้งผู้ใดเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไว้ ตามความในมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๑๘ ก็ให้ผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน แต่ถ้าไม่มีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ดังกล่าวนี้ ก็ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

ในกรณีที่ประธานองคมนตรี เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๘ วรรคสองและวรรคสามมาใช้บังคับ

ในกรณีที่ไม่มีคณะองคมนตรี ให้คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่แทนคณะองคมนตรี หรือประธานองคมนตรี แล้วแต่กรณี

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๒๓) (ม. (ม. ๒

บทบัญญัติว่าด้วยอภิรัฐมนตรี

๓๘

มาตรา ๑๓ อภิรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งประจำมี
 หมายเป็นผู้บริหารราชการในพระองค์ และถวายคำปรึกษาแก่
 พระมหากษัตริย์

ปี ๒๔๕๐

มาตรา ๑๔ อภิรัฐมนตรีเป็นที่ปรึกษาของพระมหา
 กษัตริย์ด้วยการถวายความเห็นโดยชอบและถูกต้อง เพื่อประโยชน์
 แก่ประเทศชาติทุกสาขา

มาตรา ๑๕ ในคณะอภิรัฐมนตรีจะทรงพระกรุณา
 แต่งตั้งผู้อาวุโสเป็นประธานคณะหนึ่งนาย

มาตรา ๑๖ อภิรัฐมนตรีจะพ้นหน้าที่ต่อเมื่อ ลาออก
 พ้นพลภาพ หรือตาย

มาตรา ๑๗ เมื่อตำแหน่งอภิรัฐมนตรีว่างลงจะให้มี
 พระบรมราชโองการแต่งตั้งแทน อย่างน้อยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง
 แทน จะต้องมีความสมบูรณ์ เป็นผู้รับราชการประจำมาแล้วไม่น้อย
 กว่า ๒๕ ปี และเคยรับราชการอย่างต่ำตำแหน่งอธิบดี หรือเคย
 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมาแล้วไม่น้อยกว่า ๔ ปี

มาตรา ๑๘ คณะอภิรัฐมนตรีมีหน่วยราชการขึ้นอยู่กับ
 ตามที่จะมีประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๑๙ ประธานคณะอภิรัฐมนตรีจะได้ออบ
 หมายให้อภิรัฐมนตรีคนใดบัญชาหน่วยราชการที่กำหนดตาม
 พระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๒๐ การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน
 การลงโทษ การกำหนดคุณสมบัติข้าราชการ ให้เป็นไปโดย
 กฎหมาย

บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

<p>๓๙ : บุคคลย่อมยอมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>: บุคคลยอมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี โดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกลิทธิอย่างใดเลย</p> <p>: ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลยอมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดีไม่กระทำให้เกิดเอกลิทธิอย่างใดเลย</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๗)</p> <p>ปี ๒๕๔๙ (ม. ๑๒)</p> <p>ปี ๒๕๕๒ (ม. ๒๗)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๕)</p> <p>ปี ๒๕๓๕ (ม. ๑๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๒๔)</p>
<p>๔๐ : บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p> <p>ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน</p> <p>การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๔)</p>
<p>๔๑ : บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง</p> <p>การใช้สิทธิเลือกตั้ง สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และสิทธิออกเสียงแสดงประชามติ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๔)</p>
<p>๔๒ : บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนานิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และยอมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดขวางความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๐)</p> <p>ปี ๒๕๕๒ (ม. ๒๔)</p> <p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๒๕)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๖)</p>

ในการใช้เสรีภาพดังกล่าวในวรรคหนึ่ง บุคคล
ย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการ
รอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้ เพราะเหตุที่ถือศาสนา
นิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติพิธีกรรม
ตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาหรือ
ลัทธินิยมใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความ
เชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และ
ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ
ประชาชน

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๑๓)
ใช้คำว่า "ลัทธิใด ๆ"
และ ใช้คำว่า "ศีลธรรม"
ปี ๒๔๘๔ (ม. ๑๓)
ปี ๒๔๙๐ (ม. ๒๒)

๔๓ • บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะใดกระทำ
การอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด
และกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษ
ที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๑)
ปี ๒๕๔๒ (ม. ๒๔)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๓)

๔๔ • ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือ
จำเลยไม่มีความผิด
ก่อนที่เจ้าพนักงานอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคล
ใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำ
ความผิดมิได้
คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
จะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกิน
ควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์
ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้
ประกันให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๒)
ปี ๒๕๔๒ (ม. ๓๐)
ไม่มีวรรคสาม
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๔)
ไม่มีวรรคสาม

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

• สิทธิที่จะอุทธรณ์คดีด้านการไม่ให้ประกัน ย่อมได้รับ

ความคุ้มครองตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บุคคลผู้ถูกคุมขังหรือถูกจำคุก ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับ

การเยี่ยมตามสมควร

๔๔

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจคนตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ

จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่

ผู้ถูกจับกุมหรือถูกตรวจคนจะต้องได้รับแจ้ง ขอหาหรือเหตุ และรายละเอียด

ตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจคนโดยไม่ชักช้า และผู้ถูก

คุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

การแจ้งขอหาแก่บุคคลใด ๆ จะต้องมีหลักฐานตามสมควร

ว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ดี พนักงาน

อัยการก็ดี บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ดี มีสิทธิร้องขอ

ศาลทองที่ซึ่งมีอำนาจพิจารณาว่า การคุมขังเป็นการมิชอบด้วย

กฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียว

โดยด่วน ถ้าเห็นว่าการร้องนั้นมีมูล ศาลมีอำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัว

ผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลันและถ้าผู้คุมขังแสดงให้เป็นที่พอใจของศาล

ไม่ว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัว

ผู้ถูกคุมขังไปทันที

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพ**บริบูรณ์**ในร่างกาย

การจับกุมคุมขังหรือตรวจคนตัวบุคคลไม่ว่าในกรณีใด ๆ

จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แต่ผู้ที่

ถูกจับกุมหรือถูกตรวจคนจะต้องได้รับแจ้ง เหตุ พร้อมควยรายละเอียด

ตามสมควร ในการที่ถูกจับหรือถูกตรวจคนโดยไม่ชักช้า และผู้ถูก

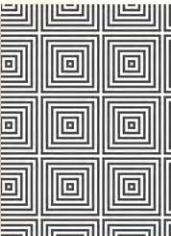
คุมขังย่อมมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัวได้

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๓)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๓๑)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๒๘)

ในกรณีที่มีการคุมขังตัวบุคคล ผู้ถูกคุมขังเองก็ค
 ้นพนักงานอัยการก็ค ้บุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกคุมขังก็ค
 ้มีสิทธิร้องต่อศาลทอง ึ่งซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีอาญาว่าการคุมขัง
 ้เป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย เมื่อมีคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลค ำเนิ
 ้การไต่สวนฝ่ายเดียวโดยควน ถ้าเห็นว่าคำร้องนั้นมีมูล ศาลมี
 ้อำนาจสั่งผู้คุมขังให้นำตัวผู้ถูกคุมขังมาศาลโดยพลัน และถ้าผู้คุมขัง
 ้แสดงให้เป็นที่พอใจของศาลไมไควว่าการคุมขังเป็นการชอบด้วย
 ้กฎหมาย ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้ถูกคุมขังไปทันที

• ภายในบังคับแห่งบทกฎหมายบุคคลย่อมมีเสรีภาพ
 ้บริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน
 ้การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การ
 ้ตั้งสมาคม การอาชีพ

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๑๔)

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน
 ้ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษา
 ้อบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งคณะพรรค
 ้การเมือง การอาชีพ ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๑๔)

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพโดยบริบูรณ์ในร่างกาย
 ้เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา
 ้การศึกษาอบรม การชุมนุมสาธารณะ การตั้งสมาคม การอาชีพ
 ้ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๒๓)

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย
 ้การจับกุม คุมขัง หรือตรวจคนตัวบุคคลไม่ว่าใน
 ้กรณีใด ๆ จะกระทำไดก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่ง
 ้กฎหมาย

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๒๗)

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

<p>๔๖ : ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิที่จะได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๔)</p>
<p>๔๗ : บุคคลมีสิทธิที่จะไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องคดีอาญา ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการถูกทรมาน ชูเชิญ หรือใช้กำลังบังคับหรือเกิดจากการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ถ้อยคำนั้นเป็นไปโดยไม่สมัครใจ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๕)</p>
<p>๔๘ : บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิดยอมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาสีทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๖)</p>
<p>๔๙ : การเกณฑ์แรงงาน <u>จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่ประกาศ สถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก</u></p>	<p>ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๗)</p>

• การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการ
ป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่าง
เวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือใน
ระหว่างเวลาที่ (พระบรมราชโองการ) ประกาศสถานการณ์
ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๓๒)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๐)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

• การเกณฑ์แรงงานจะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัย
อำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๒๔)

๕๐

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน
บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัย
และครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถาน
โดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจคน
เคหสถานก็ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๔)

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพ**บริบูรณ์**ในเคหสถาน
บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัย
และครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดย
ปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจคนเคหสถาน
ก็ดี จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๓๓)

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๓๐)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๑)

๕๑

• สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง
ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิ เช่นว่านี้ ย่อมเป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๓๔)

การสืบทอดย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคล
ในการสืบทอดย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็น สาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศ หรือ การไต่มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อการผังเมือง หรือเพื่อ การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม หรือเพื่อการปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทำขวัญ ภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับ ความเสียหายในการเวนคืนนั้น ทั้งนี้ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย

การกำหนดค่าทำขวัญตามวรรคสามให้คำนึงถึงการ ไต่มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ ประสงค์ของการเวนคืนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ชอบเขตต์และจำกัดสิทธิ เช่นว่านี้ยอมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมาย

การสืบทอดยกยอได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคล ในการสืบทอดยกยอเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ก็แต่โดย อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการอันเป็น สาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการไต่มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ และต้องชดเชยค่าทำขวัญ อันเป็นธรรมแก่เจ้าของตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับ ความเสียหาย ในการเวนคืนนั้นด้วย

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใช้หรือครอบครอง อสังหาริมทรัพย์ของบุคคลก็ การโอนกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์ ของบุคคล - มาเป็นของรัฐก็ดี ถ้ามิใช่ด้วยความยินยอมของบุคคลนั้น จะกระทำมิได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยสาธารณะ หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะและต้องชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับ ความเสียหายด้วย

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๓๔)

รัฐยอมเคารพต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนมาเป็นของรัฐจะกระทำมิได้ เว้นแต่จำเป็นเพื่อการอันเป็นการสาธารณูปโภคหรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการไถ่มาซึ่งทรัพย์สินกรรมชาติ หรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนอันเป็นธรรมให้แก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิบรรดาที่ได้รับความสะดวกในการโอนกรรมสิทธิ์นั้น

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๒๔)

สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง ขอบเขตและการจำกัดสิทธิ เช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๔๙๑ (ม. ๓๒)

การสืบมรดกย่อมได้รับความคุ้มครอง สิทธิของบุคคลในการสืบมรดกย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค หรือการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง หรือการไถ่มาซึ่งทรัพย์สินกรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองหรือประโยชน์ของรัฐอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทำขวัญอันเป็นธรรมแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ บรรดาที่ได้รับความสะดวกในการเวนคืนนั้นด้วย

๕๒

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

ปี ๒๔๙๗ (ม. ๔๐)

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อับันรอน
เสรีภาพตามมาตรฐาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุด
ให้ปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์

การให้เสนอเรื่องหรือขอความในหนังสือพิมพ์ไปให้
เจ้าหน้าที่ตรวจกองโฆษณา จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำใน
ระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือ
ในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้
กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย
ทั้งนี้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์
ของเอกชน รัฐหรือหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐ
วิสาหกิจ จะกระทำมิได้

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน
การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้ก็แต่โดย
บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น
หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขันหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย
หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทราม
ทางจิตใจของยุวชน

การปิดโรงพิมพ์หรือห้ามทำการพิมพ์เพื่อับันรอน
เสรีภาพตามมาตรฐานจะกระทำมิได้

การให้เสนอเรื่องหรือขอความในหนังสือพิมพ์ไปให้
เจ้าหน้าที่ตรวจกองโฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำใน
ระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือใน
ระหว่างเวลาที่มีพระบรมราชโองการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน
หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำ
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งตราขึ้นตามความใน
วรรคสอง

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๓๕)

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์
รัฐจะกระทำมิได้

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในทรัพย์สิน การพูด
การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การศึกษาอบรม การชุมนุม
สาธารณะ การตั้งสมาคม การตั้งพรรคการเมือง ทั้งนี้ภายใต้
บังคับแห่งกฎหมาย

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๒๖)

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการพูด การเขียน
การพิมพ์และการโฆษณา

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๓)

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำได้ก็แต่โดย
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครองเสรีภาพของบุคคลอื่น
หรือเพื่อหลีกเลี่ยงภาวะคับขัน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย
หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความเสื่อมทราม
ทางจิตใจของยุวชน

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์
ของเอกชน รัฐจะกระทำมิได้

๕๓

• บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นมูลฐาน
ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาภาคบังคับ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๔๑)

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรม เมื่อไม่ขัดต่อ
หน้าที่ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วย
การศึกษาภาคบังคับ และกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

• บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการศึกษาอบรม
เมื่อการศึกษานั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองตาม
กฎหมายว่าด้วยการศึกษาอบรม และไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วย
การจัดสรรสถานศึกษา

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๓๖)

สถานศึกษาของรัฐและของเทศบาล ต้องให้ความ
เสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษาอบรมตามความสามารถ
ของบุคคลนั้น ๆ

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการศึกษาอบรม เมื่อ
การศึกษาอบรมนั้นไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองตามกฎหมาย
ว่าด้วยการศึกษาอบรม และไม่ขัดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรร
สถานศึกษา

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๔)

๔๔

เสรีภาพในวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้
ต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมือง

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๔๖)

๔๕

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ และ
ปราศจากอาวุธ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๓)

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะในกรณีการ
ชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้
ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลา
ที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม หรือในระหว่างเวลา
ที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการชุมนุมโดยสงบ
และปราศจากอาวุธ

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๓๗)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๕)

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ก็แต่โดย
บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และ
เพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะหรือเพื่อ
รักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะ
การรบหรือการสงคราม ในระหว่างเวลาที่มี(พระบรมราชโองการ)
ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศใช้
กฎอัยการศึก

- ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๕๖

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ
สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อคุ้มครอง
ประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย
หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาด
ตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็นสมาคม
เมื่อมีวัตถุประสงค์ไม่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของสมาคมย่อมเป็น
ไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๔๔)

ปี ๒๕๑๖ (ม. ๓๔)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๖)

๕๗

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมือง
เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

พรรคการเมืองต้องแสดงที่มาของรายได้และการ
ใช้จ่ายโดยเปิดเผย

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็น
พรรคการเมือง เพื่อดำเนินการในทางการเมืองโดยวิถีทาง
ประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้
บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสมาคมจรรยาวิชาชีพ
บังคับแก่พรรคการเมืองมิได้

บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการรวมกันเป็น
พรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองโดยวิถีทาง
ประชาธิปไตย และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญนี้

การจัดตั้งและการดำเนินกิจการของพรรคการเมือง
ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๔๔)

ปี ๒๕๑๖ (ม. ๓๔)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๗)

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

๕๘

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทาง
ไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยจดหมาย โทรเลข
โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอันใดที่บุคคลมีติดต่อกัน รวมทั้งการกระทำ
ด้วยประการอันใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่
บุคคลมีติดต่อกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือ
ศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการใช้การสื่อสารที่
จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๘๖)

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทาง
ไปรษณีย์หรือทางอื่นที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยจดหมาย
โทรเลข โทรศัพท์ หรือสิ่งสื่อสารอันใดที่บุคคลมีติดต่อกัน
จะกระทำได้อีกแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอภาคในการใช้การสื่อสารที่
จัดไว้เป็นบริการสาธารณะ

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๘๐)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๔)

๕๙

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพ
ในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคง
ของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพ
ของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร
จะกระทำมิได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๘๗)

<p>บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือกตั้งที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ</p> <p>การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำไดก็แต่โดย <u>บทบัญญัติแห่งกฎหมาย</u> เฉพาะเพื่อความปลอดภัยของประเทศ <u>เศรษฐกิจแห่งชาติ</u> หรือสวัสดิภาพของประชาชน <u>หรือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว</u></p> <p>การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะกระทำมิได้</p>	<p>ปี ๒๔๕๒ (ม. ๔๑)</p> <p>ปี ๒๔๑๑ (ม. ๓๘)</p>
<p>บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการเลือกตั้งที่อยู่ภายในราชอาณาจักรและในการประกอบอาชีพ <u>ทั้งนี้ภายใต้บังคับแห่งบทกฎหมาย</u></p> <p>การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร จะกระทำมิได้</p>	<p>ปี ๒๔๕๕ (ม. ๓๑)</p>
<p>๖๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ</p> <p>การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือเศรษฐกิจแห่งชาติ หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชนหรือการผังเมือง</p>	<p>ปี ๒๔๑๗ (ม. ๔๔)</p>
<p>๖๐ สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง</p>	<p>ปี ๒๔๑๗ (ม. ๔๔)</p> <p>ปี ๒๔๕๒ (ม. ๓๑)</p> <p>ปี ๒๔๕๕ (ม. ๓๓)</p> <p>ปี ๒๔๑๑ (ม. ๔๑)</p>

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

<p>๖๒ บุคคลคนเดียวหรือหลายคนร่วมกันยอมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>บุคคลยอมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๐)</p> <p>ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๒)</p> <p>ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๒)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๐)</p> <p>ปี ๒๕๑๔ (ม. ๑๕)</p> <p>ปี ๒๕๑๐ (ม. ๒๔)</p>
<p>๖๓ สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าพนักงาน ยอมรับความคุ้มครอง</p> <p>สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าพนักงานในฐานะเสมือนเป็นตัวการหรือนายจ้าง ยอมรับความคุ้มครอง</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๑)</p> <p>ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๒)</p>
<p>๖๔ บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ และพนักงานส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมายหรือกฎหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ เมืองสมรรถภาพหรือวินัย</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๒)</p> <p>ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๕)*</p> <p>ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๖)*</p> <p>* "พนักงานส่วนท้องถิ่น" ใช้คำว่า "พนักงานเทศบาล"</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๓)</p> <p>"พนักงานส่วนท้องถิ่น" ใช้คำว่า "ข้าราชการส่วนท้องถิ่น"</p>
<p>๖๕ บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญมิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๓)</p> <p>ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๕)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๔)</p>

๖๖

• บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๔)

• บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญ

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๔)

• บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและมีหน้าที่เคารพ ตอกกฎหมาย ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการ โดยทางเสียภาษี และอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๓๗)
(อยู่ในหมวดสิทธิและหน้าที่ของชนชาวไทย)

• บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๗)

๖๗

• บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๕)
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๖)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๕)

๖๘

• บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๖)
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๗)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๖)

๖๙

• บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๗)
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๘)

• บุคคลมีหน้าที่เคารพตอกกฎหมาย

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๘)

• บุคคลมีหน้าที่เคารพตอกกฎหมายและมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษี และอื่น ๆ ภายในเงื่อนไขและโดยวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๕๗๕ (ม. ๑๕)
ปี ๒๕๔๘ (ม. ๑๖)
คำว่า "โดยอาการ" ไซ
คำว่า "โดยวิธีการ"

หน้าที่ของชนชาวไทย

บุคคลมีหน้าที่เคารพตอกฎหมาย และมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการทางเสียภาษี และอื่น ๆ ภายในเงื่อนไข และโดยวิธีการที่กฎหมายบัญญัติทั้งตองมีการศึกษาและการอาชีพ

ปี ๒๔๔๐ (ม. ๒๔)

๗๐

ในการไรสิทธิ เลือกตั้งและสิทธิออกเสียงประชามติ บุคคลมีหน้าที่ตองกระทำโดยสุจริต

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๔๘)

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๕๐)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๔๘)

* (มีข้อความ "และ ประโยชน์ส่วนรวม กอหลาย)

๗๑

บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามทีกฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๔๘)

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๕๑)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๕๐)

ปี ๒๔๔๕ (บัญญัติให้ นี้ไว้ในมาตรา ๓๗)

๗๒

บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามทีกฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๖๐)

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๕๒)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๕๑)

๗๓

บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาบรม ภายในเงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๖๑)

บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาบรมชั้นประถมศึกษา ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๕๓)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๕๒)

บทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบายของรัฐ

<p>๓๔ : บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการกำหนดนโยบาย และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ</p> <p>: บทบัญญัติในหมวดนี้มีไว้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการตรากฎหมายและการบริหารราชการตามนโยบายดังกล่าว และไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๕๔)</p> <p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๔๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๓)</p>
<p>๓๕ : รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราช (และบูรณาภาพแห่งอาณาเขต)</p> <p>: รัฐจะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกราชและร่วมมือกับนานาประเทศ เพื่อบำรุงสันติสุขของโลก</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๓)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๕๕)</p> <p>ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๔)</p> <p>ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p> <p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๓๘)</p>
<p>๓๖ : รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ และถือหลักเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน</p> <p>: รัฐพึงส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ และถือหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๕)</p>
<p>๓๗ : รัฐพึงร่วมมือกับนานาประเทศในการรักษาความยุติธรรมระหว่างประเทศ และค้ำจุนสันติสุขของโลก</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๕)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๕๖)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๖)</p>

แนวนโยบายแห่งรัฐ

<p>๓๘ : รัฐพึงจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพและพึงดำเนินการทุกทางเพื่อป้องกันและปราบปรามการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๖)</p>
<p>๓๙ : รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความยุติธรรมแก่ประชาชน และมีหลักประกันความเป็นอิสระของศาล</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๓)</p>
<p>๔๐ : กำลังทหารพึงมีโดยเหมาะสมแก่ความจำเป็นสำหรับรักษาเอกราช (ความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ)</p> <p>รัฐต้องมีกำลังทหารไว้เพื่อรักษาเอกราชและผลประโยชน์แห่งประเทศชาติ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๓)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๕๔)</p> <p>ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p> <p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๓๔)</p>
<p>๔๑ : กำลังทหารเป็นของชาติ ไม่ขึ้นต่อเอกชนหรือคณะบุคคลใด ๆ</p> <p>กำลังทหารเป็นของชาติ อยู่ในบังคับบัญชาสูงสุดของพระมหากษัตริย์ ไม่ขึ้นต่อเอกชน คณะบุคคลหรือพรรคการเมืองใด ๆ</p> <p>กำลังทหารเป็นของชาติ พึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล การใช้กำลังทหารเพื่อการอื่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๖๔)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๕๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๔)</p>

๘๒ : กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม
เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อการปราบปรามการกบฏ
และการจลาจล เพื่อการรักษาความมั่นคงของรัฐ และเพื่อการ
พัฒนาประเทศชาติ

การใช้กำลังทหารเพื่อการอื่น ให้เป็นไปตาม
 บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๐)

๘๓ : กำลังทหารพึงใช้เพื่อการรบหรือการสงคราม
หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล และจะใช้ได้ก็แต่โดยกระแส
พระบรมราชโองการ เว้นแต่ในกรณีที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก

การใช้กำลังทหารเพื่อช่วยเหลือราชการอื่น
 ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๖๐)

๘๓ : เอกชนกิติ์ คณะบุคคลกิติ์ พรรคการเมืองกิติ์
จะใช้อำนาจทหารไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมเป็นเครื่องมือ
ในทางการเมืองมิได้

ทหารและบุคคลอื่นในสังกัดฝ่ายทหาร ในระหว่าง
 รับราชการประจำ จะเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง
 หรือแสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ มิได้

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๖๑)

๘๔ : รัฐจะต้องรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย
เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน
และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๑)

๘๕ : รัฐจะต้องรักษาความสงบภายใน เพื่อยังผล
ให้ราษฎรประสบสันติสุข

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๔๐)

แนวนโยบายแห่งรัฐ

<p>๘๕ : รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรม การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การ (ควบคุม) ดูแล ของรัฐ</p> <p>การศึกษาอบรมชั้นอุดมศึกษา รัฐพึงจัดการให้ สถานศึกษาคำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมาย บัญญัติ</p> <p>สถานศึกษาของรัฐและของท้องถิ่นพึงให้ความ สวมภาคแก่บุคคลในการ เข้ารับการศึกษาอบรมตามความสามารถ ของบุคคลนั้น ๆ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๔๒)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๘)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๓)</p> <p>ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p>
<p>๘๖ : การศึกษาอบรมพึงมีจุดประสงค์ที่จะให้ชนชาวไทย เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ ความสามารถที่จะประกอบการอาชีพ และมีจิตสำนึกเป็น นักประชาธิปไตย</p>	<p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๒)</p>
<p>๘๗ : การศึกษาอบรมภาคบังคับในสถานศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่น จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมทุกระดับตามสมควร</p> <p>: การศึกษาอบรมชั้นประถมศึกษา (ในสถานศึกษา) ของรัฐ (และของเทศบาล) จะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือให้คมีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตาม ควร</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๐)</p> <p>ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p>

<p>๘๘ : รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปะและวิทยาการต่าง ๆ พึ่งส่งเสริมการสถิติ และพึงใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ</p> <p>: รัฐพึงสนับสนุนการค้นคว้าในทางศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์</p> <p>: รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในศิลปวิทยาและวิทยาศาสตร์</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๔)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๕)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๑)</p>
<p>๘๙ : รัฐพึงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติ แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับบีบบังคับบุคคล</p> <p>: รัฐพึงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประจำชาติ แต่ต้องไม่กระทำโดยวิธีการอันเป็นการบังคับบีบบังคับบุคคล</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๕)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๖)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๒)</p>
<p>๙๐ : รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม</p> <p>: รัฐพึงบำรุงรักษาสถานที่และวัตถุอันมีค่าในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศิลปกรรม และป้องกันมิให้มีการส่งวัตถุเหล่านี้ไปออกนอกราชอาณาจักร</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๖)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๓)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๗)</p>
<p>๙๑ : รัฐพึงบำรุงรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม และความงามทางธรรมชาติ รวมทั้งป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารและน่านน้ำ</p> <p>: รัฐพึงส่งเสริมการค้นหายาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนชาวไทย โดยไม่ขัดกับหลักการอนุรักษ์กรรม</p> <p>: รัฐพึงดำเนินการให้ความช่วยเหลือในด้านฐานะของบุคคลในทางเศรษฐกิจและสังคมลดน้อยลง</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๓๗)</p> <p>(ม. ๓๘)</p> <p>(ม. ๓๘)</p>

แนวนโยบายแห่งรัฐ

<p>• รัฐพึงจัดระบบการถือกรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดินเพื่อประโยชน์แห่งการส่งเสริมเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม และพึงกำหนดพันธะให้เจ้าของที่ดินใช้ที่ดินให้เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสมแก่สภาพของที่ดิน</p> <p>• รัฐพึงส่งเสริมให้เกษตรกรรมมีกรรมสิทธิ์ และสิทธิในที่ดิน เพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินและวิธีการอื่น</p>	<p>(พ. ๘๐)</p> <p>(ม. ๘๑)</p>
<p>๘๒ • รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงเกษตรกรรม รัฐพึงคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต</p> <p>• รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการประกอบเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มพูนผลผลิตทั้งในทางปริมาณและคุณภาพ (และพึงสนับสนุนการสหกรณ์เพื่อผลเช่นว่านั้นด้วย)</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๒)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๖๔)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๕)</p> <p>ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p>
<p>๘๓ • รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสหกรณ์</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๓)</p>
<p>๘๔ • รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม</p> <p>• รัฐพึงสนับสนุนการค้าและการประกอบการผลิตส่วนบุคคล ทั้งในเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๔)</p> <p>ปี ๒๕๔๒ (ม. ๓๐)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๖)</p>
<p>๘๕ • รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทางเศรษฐกิจ และประกอบกิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค ให้ประสานกันกับการดำเนินการทางเศรษฐกิจส่วนบุคคล</p>	<p>ปี ๒๕๔๕ (ม. ๔๑)</p>

รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทาง
เศรษฐกิจ

รัฐพึงประกอบกิจการอันมีลักษณะ เป็นสาธารณูปโภค
ในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม การประกอบ
กิจการอันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชน จะกระทำได้อีกแต่
โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รัฐพึงวางมาตรการการมิให้มีการผูกขาดตัดตอนใน
ทางเศรษฐกิจโดยเอกชนที่มีใ้อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
ดังนี้ ไม่ว่าการผูกขาดตัดตอนนั้นจะเป็นโดยทางตรงหรือทางอ้อม

การริเริ่มทางเศรษฐกิจส่วนเอกชนย่อมเป็นไป
โดยเสรี แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการขัดแย้งกับการประกอบกิจการ
อันมีลักษณะเป็นสาธารณูปโภค และจะต้องไม่เป็นการบั่นทอน
มนุษยธรรม ความมั่นคงของสังคม หรือเสรีภาพของบุคคล

การประกอบกิจการอันมีลักษณะ เป็นสาธารณูปโภค
รัฐพึงจัดให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส่วน
เอกชน ในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม

กิจการอันเป็นการผูกขาดตัดตอนก็ดี การประกอบ
กิจการอันมีลักษณะ เป็นสาธารณูปโภคโดยเอกชนก็ดี จะกระทำได้อีก
ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

รัฐพึงสนับสนุนให้เอกชนได้มีการริเริ่มในทาง
เศรษฐกิจ

การประกอบกิจการอันมีลักษณะ เป็นสาธารณูปโภค
รัฐพึงจัดให้ประสานกันกับการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจส่วน
เอกชนในทางที่จะให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นส่วนรวม

การประกอบกิจการอันมีลักษณะ เป็นสาธารณูปโภค
โดยเอกชนก็ดี กิจการอันเป็นการผูกขาดตัดตอนก็ดี จะกระทำได้อีก
ก็แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๔๕)

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๖๔)

วรรคสองและวรรค
สาม มีข้อความเช่น
เดียวกับวรรคสอง
และวรรคสามของ

ปี ๒๕๑๑

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๔)

วรรคหนึ่งมีข้อความ
เช่นเดียวกับวรรคหนึ่ง
ของปี ๒๕๑๓

แนวนโยบายแห่งรัฐ

<p>๘๖ : รัฐพึงวางนโยบายประชากรที่เหมาะสมกับทรัพยากรของชาติ ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม และความเจริญในทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความมั่นคงของรัฐ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๖)</p>
<p>๘๗ : รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคมนิยมสังคมนิยม เพื่อประเทศชาติหรือในการช่วยเหลือราชการ หรือปฏิบัติความหน้าที่มนุษยธรรม หรือเนื่องจากภักดิ์ธรรมชาติ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๗)</p>
<p>๘๘ : รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการสังคมนิยมสังคมนิยม (ของรัฐและเอกชน) เพื่อสวัสดิภาพและความผาสุกของประชาชน</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๘) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๓) ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p>
<p>๘๙ : รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำและได้รับค่าแรงตอบแทนตามควรแก่ศักยภาพ และคุ้มครองแรงงานให้เป็นไปโดยเป็นธรรม และพึงจัดให้ผูทำงานรับจ้าง มีความมั่นคงก้าวหน้าในการทำงาน และมีหลักประกันเมื่อเจ็บป่วยและชราภาพ</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๙)</p>
<p>๙๐ : รัฐพึงจัดการตามควรเพื่อมิให้มีการใช้แรงงานเด็กเกินกว่าสภาพแห่งร่างกายของเด็ก</p>	<p>ปี ๒๕๑๒ (ม. ๗๑)</p>
<p>๙๑ : รัฐพึงส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำตามควรแก่ศักยภาพ และคุ้มครองแรงงานให้เป็นไปโดยเป็นธรรม</p>	<p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๔)</p>
<p>๑๐๐ : รัฐพึงจัดให้บุคคลทุพพลภาพมีงานทำตามความสามารถและความเหมาะสม</p> <p>๑๐๑ : รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนที่มีที่อยู่อาศัยโดยถูกสุขลักษณะ และพึงส่งเสริมกิจการเคหะสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๐) (ม. ๘๑)</p>

<p>๑๐๑ : รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดจนการอนามัยครอบครัว และพึงคุ้มครองสุขภาพของบุคคล และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมควม รัฐพึงให้การรักษาพยาบาลแก่ผู้ยากไร้โดยไม่คิดมูลค่า การป้องกันและปราบปรามโรคติดต่ออันตราย รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า</p> <p>: รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข ตลอดจนการมารดาและทารกสงเคราะห์ การป้องกันและปราบปรามโรคระบาด รัฐจะต้องกระทำให้แก่ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่า</p> <p>: รัฐพึงส่งเสริมการสาธารณสุข</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๒)</p> <p>ปี ๒๕๕๒ (ม. ๙๒)</p> <p>ปี ๒๕๕๕ (ม. ๘๓)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๘)</p>
<p>๑๐๒ : รัฐพึงบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด และพึงขจัดสิ่งเป็นพิษซึ่งทำลายสุขภาพและอนามัยของประชาชน</p> <p>: รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการกีฬา</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๓)</p> <p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๘๔)</p>
<p>๑๐๓ : รัฐพึงส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และสนับสนุนให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ได้เป็นผลดี</p>	<p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๙๐)</p>

บทบัญญัติว่าด้วยรัฐสภา

บททั่วไป

๑๐๔.	๑. รัฐสภาประกอบด้วยวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร รัฐสภาจะประชุมร่วมกันหรือแยกกัน ย่อมเป็นไปตาม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้	ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๘) ปี ๒๕๕๒ (ม. ๗๓) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๗๑) (* ใจชอบ "สภาผู้แทนราษฎร")
	๒. รัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาและสภาผู้แทน ไม่ว่าจะ จะประชุมแยกกันหรือร่วมกัน	ปี ๒๕๔๕ (ม. ๑๓)
	๓. รัฐสภาประกอบด้วย วุฒิสภา และสภาผู้แทน ไม่ว่าจะประชุมแยกกันหรือร่วมกัน	ปี ๒๕๕๐ (ม. ๒๖)
	๔. สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎร เป็นผู้เลือกตั้งขึ้น	ปี ๒๕๕๕ (ม. ๔๕)

๑๐๕	๑. ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ประธานรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของรัฐสภา ในกรณีประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีอำนาจหน้าที่อื่น ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่อยู่หรือไม่สามารถ ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน	ปี ๒๕๑๗ (ม. ๕๖) - ประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทน - รองประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา
	๒. ประธานวุฒิสภาเป็นประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทน เป็นรองประธานรัฐสภา ประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของรัฐสภาในกรณี ประชุมร่วมกันให้เป็นไปตามระเบียบ และมีหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติใน รัฐธรรมนูญนี้ ในกรณีที่ประธานรัฐสภาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ (ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง) ให้รองประธานรัฐสภาทำหน้าที่แทน	ปี ๒๕๕๒ (ม. ๗๔) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๗๒) ข้อความใน - ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา - รองประธานรัฐสภา ประธานสภาผู้แทน

๑๐๖ : ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดย
 คำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

: ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะตราขึ้นเป็นกฎหมาย
 ได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา

: บรรดาพระราชบัญญัติทั้งหลาย จะตราขึ้นเป็นกฎหมาย
 ได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๗)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๓)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๑๔)

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๒๗) คำว่า
 "แต่โดย" ใช้คำว่า
 "ด้วย" แทน

ปี ๒๕๓๕ (ม. ๓๖)

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๖๖)

๑๐๗ : ร่างพระราชบัญญัติซึ่งได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว
 ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรง
 ลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว
 ให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

* : เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นสำเร็จแล้ว
 ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลง
 พระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว
 ทานว่าให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

* (ปี ๒๕๓๕ (ม.๓๘) ปี ๒๕๕๕ (ม.๗๑))

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๘)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๔)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๒๐) *

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๒๕) *

(* ความว่า "ได้รับความ
 เห็นชอบของรัฐสภาแล้ว" ใช้
 ความว่า "รัฐสภาได้ทำขึ้น
 เสร็จแล้ว"

๑๐๘ : ร่างพระราชบัญญัติใดพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย
 และพระราชทานคืนมายังรัฐสภา (๑) ให้นำคืนแล้วมิได้
พระราชทานคืนมา รัฐสภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่
 ถ้ารัฐสภาลงมติยืนยันตามเดิมด้วยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่าสองในสาม
 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำ
 ร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์
 มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธยพระราชทานลงมากภายในสามสิบวัน
 ให้นายกรัฐมนตรีนำพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้
 บังคับเป็นกฎหมายได้ เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๕๙)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๕๗) *

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๕) *

* (๑) ใช้คำว่า "หรือมิ
 ได้พระราชทานคืนมาภายใน
 เก้าสิบวัน"

(๒) ใช้คำว่า "ไม่ต่ำกว่า"

บททั่วไป

ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติ
นั้น จะได้พระราชทานคืนมายังสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่
นายกรัฐมนตรีนำทูลเกล้า ฯ ถวายก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมา
ยังสภาภายในหนึ่งเดือนนั้นก็ สภาจะต้องปรึกษากันใหม่และออก
เสียงลงคะแนนด้วยวิธีเรียกชื่อ ถ้าและสภาลงมติตามเดิมไซ้
ท่านให้นำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง
เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานลงมา
ภายในสิบห้าวันแล้ว ท่านให้ประกาศพระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับเป็น
กฎหมายได้

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๓๕)

ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติ
นั้น จะได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันที่
นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมา
ยังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือนนั้นก็ รัฐสภาจะต้องปรึกษากันใหม่ ถ้า
รัฐสภาลงมติดี้นั้นตามเดิม ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้น
ขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลง
พระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายในสิบห้าวันแล้ว ให้นายกรัฐมนตรี
นำร่างพระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมาย
ได้

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๒๑)

ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติ
นั้น จะได้พระราชทานคืนมายังรัฐสภาภายในหนึ่งเดือน รัฐสภาจะต้อง
ปรึกษากันใหม่ ถ้ารัฐสภาลงมติดี้นั้นตามเดิม ให้นายกรัฐมนตรีนำ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้า ฯ เพื่อถวายประกาศใช้ต่อไป

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๓๐)

ร่างพระราชบัญญัติใด พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย
และพระราชทานคืนมายังสภาผู้แทนราษฎร หรือมิได้พระราชทานคืนมา
ภายในหกสิบวัน สภาจะต้องปรึกษาร่างพระราชบัญญัตินั้นใหม่ ถ้าสภา
ลงมติดี้นั้นตามเดิมด้วยคะแนนเสียงเกินกว่ากึ่งของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดของสภาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้น
ทูลเกล้า ฯ ถวายอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระมหากษัตริย์มิได้ทรงลง
พระปรมาภิไธยพระราชทานลงมาภายในสามสิบวัน ก็ให้นำ

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๓๒)

พระราชบัญญัตินั้นประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเป็นกฎหมายได้
เสมือนหนึ่งว่าพระมหากษัตริย์ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว

๑๐๘ : ประธานและรองประธานวุฒิสภา ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะได้รับเงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๐)

๑๑๐ : บุคคลจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะเดียวกันมิได้

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๑)
ปี ๒๕๔๙ (ม. ๒๓)
ปี ๒๕๕๐ (ม. ๓๒)
ปี ๒๕๕๒ (ม. ๓๔)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๖)

๑๑๑ : สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมืองมิได้

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๒)

สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนจะเป็นข้าราชการประจำมิได้

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๓๕)

๑๑๒ : สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) ต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น

(๒) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้นหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐ หรือหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

(๓) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ

: สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน

(๑) ต้องไม่รับตำแหน่ง หรือหน้าที่ใดจากรัฐ หน่วยราชการของรัฐ หรือหน่วยงานใด ๆ ที่อยู่บังคับบัญชาของรัฐโดยมีประโยชน์ตอบแทนหรือดำรงอยู่ซึ่งตำแหน่งหน้าที่เช่นนั้น ทั้งนี้ นอกจากตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น หรือตำแหน่งที่รัฐมนตรีต้องดำรงโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือตำแหน่งที่รัฐสภา วุฒิสภา หรือสภาผู้แทนเป็นผู้แต่งตั้ง หรือตำแหน่ง หรือหน้าที่เป็นผู้สอนในมหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาชั้นอุดมศึกษาอื่น

(๒) ต้องไม่เป็นผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รัฐหรือหน่วยราชการของรัฐ เป็นผู้ลงทุนหรือถือหุ้นมากกว่าร้อยละห้าสิบของทุนหรือจำนวนหุ้นทั้งสิ้น

(๓) ต้องไม่รับสัมปทานจากรัฐหรือหน่วยราชการของรัฐ หรือคงถือไว้ซึ่งสัมปทานนั้นหรือเป็นคู่สัญญากับรัฐ หรือหน่วยราชการของรัฐ อันมีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม

(๔) ต้องไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากรัฐหรือหน่วยราชการของรัฐเป็นพิเศษ นอกเหนือไปจากที่รัฐหรือหน่วยราชการของรัฐปฏิบัติกับบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ และนอกจากเงินหรือประโยชน์ที่พึงได้รับในฐานะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน หรือในฐานะที่ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งที่ดำรงได้โดยไม่ต้องห้ามตามมาตรา

บทบัญญัติมาตรานี้มีให้ใช้บังคับใน
 กรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 รับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญหรือเงินปีพระ-
 บรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเกี่ยว
 กันและมีให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือ
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรับหรือดำรงตำแหน่ง
 กรรมการของรัฐสภา หรือวุฒิสภา หรือ
 สภาผู้แทนราษฎร หรือกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง
 ในฐานะเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตามบทบัญญัติแห่ง
 กฎหมาย

บทบัญญัติมาตรานี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่
 สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนรับเบี้ยหวัด
 บำเหน็จ บำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์
 หรือเงินอื่นใดที่ต้องจ่ายตามข้อผูกพันซึ่งมีระบุให้จ่าย
 ในงบประมาณแผ่นดินประจำปี และมีให้ใช้บังคับ
 ในกรณีที่สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนรับหรือ
 ดำรงอยู่ซึ่งตำแหน่งกรรมการหรือกรรมการ
 ที่มีประโยชน์ตอบแทนตามอัตราที่กำหนดโดยกฎหมาย
 หรือโดยพระราชกฤษฎีกา

๑๑๓. : สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องแสดง
 สิทธิพลและหนี้สินของตนต่อประธานรัฐสภาตามรายการ วิธีการ
 และกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๔)

๑๑๔. : สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่
 น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิ
 เข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของ
 สมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๕ (๓) (๔)
 (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) หรือมาตรา ๑๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖)
 (๗) (๘) (๙) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภา
 ที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อ
 วินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๕)

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้
 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภา
 ที่ได้รับคำร้องถึงกล่าวในวรรคหนึ่ง

: สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนสภาใดสภาหนึ่ง
 ไม่น้อยกว่าห้าคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็น
 สมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลง
 ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับ
 คำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๓๓๓)

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด
 และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภา
 ที่ได้รับคำร้องถึงกล่าวในวรรคหนึ่ง

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ว่าสมาชิกภาพของ
 สมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่สมาชิก
 คนนั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็น
 สมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนไม่น้อยกว่าห้าคน
มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของ
สมาชิกแห่งสภานั้นคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
และให้ประธานแห่งสภาที่รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด
และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภา
ที่รับคำร้องดังกล่าวในวาระหนึ่ง

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ว่าสมาชิกภาพ
ของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่
สมาชิกคนนั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ประธานแห่งสภาที่
ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๘๑)

วรรคสองและวรรคสาม
มีข้อความเหมือนกับปี ๒๕๑๑

๑๑๕

การออกจากตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ภายหลังจากที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงก็ดี คำวินิจฉัย
ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่ง
สิ้นสุดลงก็ดี ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่สมาชิกผู้นั้นได้กระทำไป
ในหน้าที่สมาชิกรวมทั้งการได้รับเงินประจำตำแหน่งหรือประโยชน์
ตอบแทนอย่างอื่นก่อนที่สมาชิกผู้นั้นออกจากตำแหน่ง หรือก่อนที่ประธาน
แห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ได้รับแจ้งคำวินิจฉัยของคณะตุลาการ—
รัฐธรรมนูญแล้วแต่กรณี

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๖)

บทบัญญัติว่าด้วยวุฒิสภา

๑๑๖

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกจำนวนหนึ่งร้อยคน
 ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีความรู้
 ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ อันจะยังประโยชน์
 ให้เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗
 (๑) และมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ ทั้งไม่เป็นบุคคล
 ผู้มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๑๖ และมาตรา ๑๑๘
 ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรม
 ราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๐๗)

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์
 ทรงแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ
 อันจะยังประโยชน์ให้ เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน มีสัญชาติไทย
 โดยกำเนิด และมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
 สมาชิกวุฒิสภาให้มีจำนวนสามในสี่ของจำนวน
 สมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทน หากจำนวนที่คำนวณได้มีเศษ
 ให้ปัดเศษทิ้ง

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๗๘)

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกที่มีจำนวนหนึ่งร้อยคน
 ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้งจากผู้มีสิทธิสมัคร
 รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน และมีอายุไม่ต่ำกว่า
 สี่สิบปีบริบูรณ์ ซึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
 โดยมีความรู้ความชำนาญในวิชาการหรือกิจการต่าง ๆ
 อันจะยังประโยชน์ให้ เกิดแก่การปกครองแผ่นดิน
 ให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนอง
 พระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๘๖)

วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้ง
 มีจำนวนแปดสิบคน
 สมาชิกวุฒิสภาคงไม่เป็นข้าราชการประจำ
 การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ให้ใช้วิธีลงคะแนน
 ออกเสียงโดยทางอ้อมและลับ

ปี ๒๕๔๘ (ม. ๖๘)

• คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้เลือกตั้ง
 อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่า
 ด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 อย่างน้อยจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ และมีวิทย
 ฐานะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้วไม่ต่ำกว่า
 ห้าปี หรือเคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่า
 ห้าหนากองหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทน
 หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

ปี ๒๔๘๔ (ม. ๒๕)

• วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์
 ทรงเลือกตั้งมีจำนวนเท่าสมาชิกสภาผู้แทน

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๓๓)

๑๑๗

• สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลา
 คราวละหกปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเฉพาะ
 ในวาระเริ่มแรก เมื่อครบกำหนดสามปี ให้สมาชิกออก
 จากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๘)

• สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีวาระคราวละ
 หกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๘)

ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปีนับแต่
 วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกเป็นครั้งแรก ให้มี
 การจับสลากเพื่อให้สมาชิกพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวน
 กึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด และให้ถือว่าการสิ้นสุด
 แห่งสมาชิกภาพโดยการจับสลากเป็นการออกตามวาระด้วย
 พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะ
 แต่งตั้งผู้ที่ออกตามวาระ เป็นสมาชิกอีกได้

• สมาชิกภาพแห่งสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดเวลา
 คราวละหกปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งเฉพาะ
 ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปี ให้มีการเปลี่ยน
 สมาชิกเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๘๓)

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะเลือก
 และแต่งตั้งผู้ที่ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกได้

วุฒิสภา

• สมาชิกภาพแห่งวุฒิสภา มีกำหนดเวลาคราวละ ๖ ปี จะเพาะเมื่อวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนด ๓ ปี ให้มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๓๔)

• สมาชิกภาพแห่งวุฒิสภา มีกำหนดเวลาคราวละหกปี จะเพาะในวาระเริ่มแรกเมื่อครบกำหนดสามปีให้มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่งโดยวิธีจับสลาก แต่ผู้ที่ออกไปมีสิทธิได้รับเลือกตั้งกลับเข้ามาอีก

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๒๖)

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้รัฐสภาเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามความในมาตรา ๒๕ เขาเป็นสมาชิกแทนตามวิธีการที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเทากำหนดเวลาของผู้ซึ่งคนแทน

๑๑๘

• สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๐๕)

- (๑) ถึงคราวออกตามวาระ
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๓
- (๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗ (๑)
- (๖) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา ๑๑๘ (๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

(๗) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา

(๘) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

• สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) เสียสัญชาติไทย

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑)

(๑) (๒) (๓) หรือ (๕) หรือ มาตรา ๘๕ (๑) (๒) หรือ (๓)

(๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก
เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความ
ผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๐)

ปี ๒๕๑๖ (ม. ๘๕)

(๑) เป็นมาตรา ๘๐

(๒) เป็นมาตรา ๘๓

• สมาชิกภาพแห่งวุฒิสภาสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการ

เลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๒๗)

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๓๕)

ไม่มี (๔)

๖๖๕

• เมื่อ (๑) ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะ

เหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์
จะโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๗

เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้น ย่อมอยู่
ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

• ถ้าตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลงเพราะเหตุ
อื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะ
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้
ในมาตรา ๘๖ เข้ามาเป็นสมาชิกแทน สมาชิกซึ่งเข้ามา
แทนนั้นย่อมอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของ
ผู้ซึ่งตนแทน

ให้เข้ามามีผลตั้งแต่วันที่ มาตรา ๘๖ วรรคสองมาใช้
บังคับแก่การแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามความในมาตรานี้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๑๐)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๗)

(๑) ใช้คำว่า "ถ้า"

(๒) ใช้คำว่า "ครบ"

ปี ๒๕๑๖ (ม. ๘๕)

บทบัญญัติว่าด้วยสภาผู้แทนราษฎร

<p>๑๒๐ : สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสองร้อยสี่สิบคน แต่ไม่เกินสามร้อยคน ทั้งนี้ ตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๒</p> <p>: สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๓</p> <p>การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ และให้ถือเขตจังหวัดเป็นเกณฑ์</p> <p>การเลือกตั้งจะใช้วิธีรวมเขตหรือแบ่งเขตให้ เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน</p> <p>: สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งมีจำนวนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๓</p> <p>การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ใช้วิธีลงคะแนนออกเสียงโดยตรงและลับ และวิธีรวมเขตจังหวัด</p> <p>: สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน</p> <p>สมาชิกสภาผู้แทนต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ</p> <p>การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ใช้วิธีเลือกตั้งออกเสียงโดยตรงและลับ</p> <p>: สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๑)</p> <p>ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๒)</p> <p>ปี ๒๕๑๒ (ม. ๘๖)</p> <p>ปี ๒๕๔๘ (ม. ๒๙)</p> <p>ปี ๒๕๔๐ (ม. ๓๓)</p> <p>ปี ๒๕๓๕ (ม. ๑๖)</p>
--	---

<p>๑๒๑ : จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละจังหวัดจะพึงมีให้คำนวณตามเกณฑ์จำนวนราษฎรที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร</p> <p>จังหวัดหนึ่ง อย่างน้อยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๑๒)</p>
--	-------------------------

จังหวัดใดที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้
ไม่เกินสามคน ให้ถือเขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง และจังหวัด
ใดที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เกินกว่าสามคน ให้
แบ่งเขตจังหวัดออกเป็นเขตเลือกตั้ง โดยจัดให้แต่ละเขตเลือกตั้ง
มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตละสามคน

ในกรณีที่แบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ให้มี
จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครบสามคนทุกเขตไม่ได้ ให้แบ่ง
เขตเลือกตั้งออกเป็นเขตเลือกตั้งที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
เขตละสามคนเสียก่อน แต่เขตที่เหลือต้องไม่น้อยกว่าเขตละ
สองคน

ในกรณีที่จังหวัดใดมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรได้สี่คน ให้แบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็นสองเขต เขตหนึ่ง
ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสองคน

จังหวัดใดมีการแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าหนึ่งเขต
ต้องแบ่งพื้นที่ของเขตเลือกตั้งแต่ละเขตให้ติดต่อกัน และต้องจัด
อัตราส่วนของจำนวนราษฎรกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ที่จะพึงมีได้ในแต่ละเขตให้ใกล้เคียงกัน

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ใช้วิธี
ออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

ในเขตเลือกตั้งแต่ละเขต ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมี
สิทธิออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เท่า
จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนให้ถือเกณฑ์จำนวน
ราษฎรแต่ละจังหวัด (ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่
ประกาศในที่สุดหาก่อนที่มีการเลือกตั้ง) ^(๑) หนึ่งแสนห้าหมื่น
คนต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ^(๒) จังหวัดใดมีราษฎรไม่ถึง
หนึ่งแสนห้าหมื่นคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัด
นั้นได้หนึ่งคน ถ้าจังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนห้าหมื่นคนก็ให้
มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนในจังหวัดนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๑๓)

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๑๔)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๔๓)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๔๗)

(๑) ไขความว่า
"ตามผลสำรวจ
สำมะโนครัวครั้ง
สุดท้าย"

สภาผู้แทนราษฎร

จำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน เศษของหนึ่งแสนห้าหมื่น
ถ้าถึงเจ็ดหมื่นห้าพันหรือกว่านั้นให้นับเป็นหนึ่งแสนห้าหมื่น

(๒) ใช้คำว่า
"ถ่วงน้ำหนัก"

• คุณสมบัติแห่งผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
ทั้งวิธีเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๑๗)

ปี ๒๔๘๔ (ม. ๓๐)

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๔๖)

• คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก ให้เป็น
ไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน และอย่าง
น้อยผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีเชื้อชาติเป็นไทยและมีอายุไม่
ต่ำกว่า ๓๕ ปี

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๓๘)

๑๒๒ • บุคคลผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา ๔๕ และไม่เป็นบุคคล
ต้องห้ามตามมาตรา ๔๖ ย่อมมีสิทธิเลือกตั้ง

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๔๘)

ปี ๒๔๙๑ (ม. ๔๘)

๑๒๓ • บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง
(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้ใดสัญชาติ
ไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน
กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย
(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม
ของปีที่มีการเลือกตั้ง

ปี ๒๔๙๓ (ม. ๑๑๕)

• ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้
(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย
ซึ่งบิดาเป็นคนต่างชาวก่อน บุคคลผู้ใดสัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ
กติก ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนอีกด้วย
(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันที่ ๑ มกราคม
ของปีที่มีการเลือกตั้ง
(๓) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ปี ๒๔๙๑ (ม. ๔๕)

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคลผู้ใดสัญชาติไทย โดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอีกด้วย

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๘๕)

๑๒๔ : บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ

(๑) วิกจรจิต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๒) หูหนวกและเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้

(๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช

(๔) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

(๕) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

โดยคำพิพากษา

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๑๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๖)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๘๐)

(๑) ไข่ว่า

"บุคคลวิกจรจิต"

๑๒๕ : บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๘๘ และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา ๘๒ ทั้งไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา ๘๓ ย่อมมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนแต่บทบัญญัติมาตรา ๘๐ (๔) มิให้นำมาใช้บังคับในกรณีที่ยังมิได้มีคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่ง ให้จำคุกผู้ต้องคุมขัง

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๘๑)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๗)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๑๒๖ : บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย และมีสัญชาติอื่นด้วยในขณะเดียวกันก็ดี บุคคลผู้ใดสัญชาติไทย โดยการแปลงสัญชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกด้วย เว้นแต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด แต่เกิดในต่างประเทศไม่ต้องมีคุณสมบัติดังกล่าว

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๑๗)

สภาผู้แทนราษฎร

(๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมือง

หนึ่งแต่พรรคเดียว

• ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมาย แยกบุคคลผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างชาวก่อน บุคคลผู้ใดสัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอีกด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) มาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

(๔) คุณสมบัติอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

• ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๒) มีความรู้ไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือมีความรู้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น

๑๒๗

• บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

(๑) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้น

จากคดี

(๓) เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๑๑๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)

(๔) ต้องคำพิพากษาของศาลใดศาลหนึ่งให้จำคุก และต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลในคดีนั้น

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๔๔)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๙๒)

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๑๔)

(๕) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยไต่พินโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๖) เป็นข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๗) เป็นพนักงานของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ

บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

(๑) ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) กาบอดทั้งสองข้าง

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๔) เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยไต่พินโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๕) เป็นข้าราชการหรือข้าราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งมีเงินเดือนและตำแหน่งประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง

(๖) ลักษณะอื่น หากมีกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

(๑) ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ

(๒) คนตาบอดทั้งสองข้าง

(๓) บุคคลล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

(๔) ผู้เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยไต่พินโทษมายังไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

(๕) ข้าราชการประจำ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๕)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๘๓)

สภาผู้แทนราษฎร

(๖) บุคคลซึ่งเคยเป็นข้าราชการประจำมาแล้วและ
ไต่พนจากตำแหน่งราชการประจำมายังไม่ถึงหนึ่งปีในวันเลือกตั้ง
แต่บทบัญญัตินี้มิให้บังคับแก่ผู้จำต้องเข้ารับราชการตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย

๑๒๘ : ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ หลักเกณฑ์
และวิธีการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๑๙)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๙๐)
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๙๔)

๑๒๙ : อายุของสภาผู้แทนราษฎรมีกำหนดคราวละสี่ปี
นับแต่วันเลือกตั้ง

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๐)
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๙๕)
มีข้อความ "ในการ
เลือกตั้งทั่วไป"
คตหาย

: อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่
วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๙๑)

: สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อยู่ในตำแหน่งได้
คราวละห้าปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจาก
ถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่ง
ที่ว่างอยู่ แต่ถ้ามหาชิกที่เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียง
เท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๙๗)

: อายุของสภาผู้แทนมีกำหนดเวลาคราวละ ๔ ปี
ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจาก
ถึงคราวออกตามอายุหรือยุบสภา ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทน
ภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาจะเหลือ
ไม่ถึงหกเดือน และสมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นยอมอยู่ในตำแหน่ง
ได้เพียงเท่าที่กำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ปี ๒๕๔๙ (ม. ๓๑)
ปี ๒๕๕๐ (ม. ๓๙)

สภาผู้แทนราษฎร ให้อยู่ในตำแหน่งได้ คราวละสี่ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจาก ถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่ง ที่ว่างอยู่ แต่สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้นให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียง เท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๘)

๑๓๐ : เมื่ออายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงพระมหากษัตริย์ จะได้ทรงตราพระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้ง ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง และวันเลือกตั้งนั้นต้องกำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๑)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๘๖)

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน จะกระทำได้อย่างไร เมื่อได้ มีพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว พระราช กฤษฎีกานั้นให้ระบุระยะเวลารับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งและ วันเลือกตั้งด้วย ในกรณีการเลือกตั้งทั่วไป ให้กำหนดวันเลือก ตั้งวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๒)

๑๓๑ : พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบ สภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ใหม่ (๑)

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๒)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๘๗)

(๑) ไซ้ขอความว่า
"ให้ราษฎรเลือกตั้ง
สมาชิกใหม่"

การยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้กระทำโดยพระราช กฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ (๒) เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน และวันเลือกตั้งนั้นต้อง กำหนดวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

(๒) ไซ้ขอความว่า
"ซึ่งกำหนดวันเลือก
ตั้งสมาชิกใหม่"

การยุบสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้อย่างไรเพียงครั้งเดียว ในเหตุการณ์เดียวกัน

◦ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกใหม่

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๓)

การยุบสภาผู้แทนในกระทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งต้องกำหนดวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนใหม่เป็นการเลือกตั้งทั่วไปภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๘๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนเพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา ต้องมีกำหนดเวลาให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๓๒)

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๔๐)

การยุบสภาผู้แทนจะยุบได้ครั้งเดียวในเหตุการณ์เดียวกัน

◦ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภา เช่นนี้ ต้องมีกำหนดให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๓๕)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๖๕)

๑๓๒ ◦ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เริ่มแต่วันเลือกตั้ง

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๓)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๕๘)

ใช้คำว่าสภาผู้แทนราษฎร และคำว่า "ของ" ใช้คำว่า "แห่ง"

◦ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนเริ่มแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๕๔)

๑๓๓ ◦ สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ (๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๔)

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๓

(๕) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒)

(๖) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๘

(๑) (๒) (๓) หรือ (๖)

(๗) ลาออกจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก ยุบเลิก

(๘) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งยุบเลิกพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก หรือพรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกและไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง หรือพรรคการเมืองมีมติแล้วแต่กรณี ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าขาดจากสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น

(๙) ขาดประชุมตลอดสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลา ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร

(๑๐) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือมีการยุบสภาผู้แทน

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๘๕ หรือมาตรา ๘๘

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๕)

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖

(๑) (๒) (๓) หรือ (๕) หรือมาตรา ๘๕ (๑) (๒) (๓)

(๕) หรือ (๖)

(๖) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

สภาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับวุฒิสมาชิกหรือเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามี ความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สภา มติในข้อนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดตาม (๔) ให้ศาลฎีกาวินิจฉัยตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด แต่การชี้ขาดของศาลฎีกาย่อมไม่กระทบกระทำการที่สมาชิกนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ในสภาก่อนที่มีการชี้ขาด

สภาชิกภาพแห่งสมาชิกสภาผู้แทนสิ้นสุดลงเมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือมีการยุบสภาผู้แทน

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๘๐

(๕) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๐

(๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา ๘๓ (๑) (๒) และ (๓)

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๕๐)

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๘๕)

(๖) ถูกจำกัดโดยคำพิพากษาโทษจำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีกำหนดโทษชั้นลหุโทษ

◦ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามอายุของสภาหรือยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๔๑)

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๓๓)

◦ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่งโดยเห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สภา มติในข้อนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๒๑)

๑๓๔ ◦ เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทนราษฎร หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนราษฎรจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เข้ามาแทนนั้นเริ่มแต่วันเลือกตั้ง และอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาผู้แทนราษฎรที่เหลืออยู่

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๒๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๖)

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจาก
ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน
ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายในเก้าสิบวัน เว้นแต่อายุ
ของสภาผู้แทนจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกภาพของสมาชิกผู้เข้ามาแทนนั้นเริ่มแต่วันเข้า
รับหน้าที่ และอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาที่เหลืออยู่

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๐๐)

ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจาก
ถึงคราวออกตามอายุของสภาผู้แทน หรือเมื่อมีการยุบสภาผู้แทน
ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนภายในกำหนดเวลาเก้าสิบวัน
เว้นแต่อายุของสภาผู้แทนจะเหลือไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นยอมอยู่ในตำแหน่งได้เพียง
เท่าอายุของสภาที่เหลืออยู่

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๒๖)

๑๓๕

ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้รับความไว้วางใจจาก
สภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๔๔ แล้ว พระมหากษัตริย์จะ
ได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง
เมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัด
มีได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดา
พรรคการเมืองซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมีได้ดำรง
ตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก
ทั้งหมดของสภาเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้ลงนามรับสนอง
พระบรมราชโองการในการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร
ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ยอมพินจากตำแหน่ง
เมื่อชาคณะสมมติดังกล่าวในวาระหนึ่ง และให้นำบทบัญญัติ
มาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้ พระมหา
กษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทน
ตำแหน่งที่ว่าง

บทบัญญัติว่าด้วยบทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

๑๓๖

สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๗)

สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๙)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๐๑)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวสยาม มิใช่แทนคณะเพราะผู้เลือกตั้งตนขึ้นมา ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๘๘)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๒๐)

สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทน ย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนชาวไทย

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๘๘)

สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทน ย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทย ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย

ปี ๒๕๑๘ (ม. ๓๖)

๑๓๗

ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๒๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๘๘)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๐๒)

"ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจะปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของข้าพเจ้าโดยบริสุทธิ์ใจ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทย ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ไม่มีคำว่า "ข้าพเจ้า"

ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิก
สภาผู้แทนต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมแห่งสภา(ที่ตน เป็นสมาชิก)
ว่าจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญ

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๕๓)
ปี ๒๔๕๔ (ม. ๓๕)
ปี ๒๔๕๕ (ม. ๕๕) *
ปี ๒๔๗๕ (ม. ๑๕) *
(* ไม่มีข้อความในวงเล็บ)

๑๓๘

วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรแต่ละสภา มีประธาน
สภาคนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรง
แต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๒๔)
ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๐๓)

วุฒิสภาและสภาผู้แทนแต่ละสภา มีประธานสภา
คนหนึ่งและรองประธานสภาคนหนึ่งหรือสองคน ซึ่งพระมหา
กษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ ตามมติของสภา

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๕๔)

พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร
ตามมติของสภา ให้เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย เป็นรอง
ประธานนายหนึ่งหรือหลายนายก็ได้

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๕๑)
ปี ๒๔๗๕ (ม. ๒๒)

พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิก
สภาผู้แทนตามมติของสภานั้น ๆ ให้เป็นประธานแห่งสภาคนหนึ่ง
เป็นรองประธานคนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๔๕)
ปี ๒๔๕๔ (ม. ๓๗)

๑๓๙

ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจน
ถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะ
ต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่สมาชิกออกจากตำแหน่งกิ่งหนึ่ง

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๓๐)

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรดำรง
ตำแหน่งจนสิ้นอายุของสภา หรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธาน
และรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ยอมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึง
วาระพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แล้วแต่กรณี
เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

เมืองอื่น

ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่ง

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๐)

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนดำรงตำแหน่งจนถึงอายุของสภา หรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภา และประธานและรองประธานสภาผู้แทน ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง

ประธานและรองประธานวุฒิสภาดำรงตำแหน่งจนถึงวันก่อนวันเลือกประธานและรองประธานวุฒิสภาใหม่ ซึ่งจะต้องกระทำเมื่อถึงคราวที่มีการเปลี่ยนสมาชิกกึ่งหนึ่ง

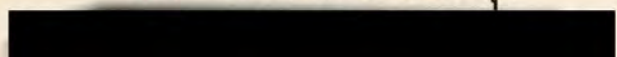
ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๐๔)

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนดำรงตำแหน่งจนถึงอายุของสภาหรือมีการยุบสภา

ประธานและรองประธานวุฒิสภาและสภาผู้แทน ย่อมพ้นจากตำแหน่งก่อนถึงวาระพ้นจากตำแหน่งตามความในสองวรรคก่อน เมื่อ

- (๑) ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก
- (๒) ลาออกจากตำแหน่ง
- (๓) ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่น
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

เมืองอื่น

บทที่ ๖ แห่งกฎกระทรวง

๑๔๐

• ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรมี(อำนาจ)หน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมี(อำนาจ)หน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธาน(ไม่อยู่หรือ)ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

• ประธานแห่งสภาที่มีหน้าที่ดำเนินการของสภาให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่กระทำการแทนประธานในเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

• ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนมีหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่ทำกิจการแทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๓๑)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๑)
ไม่มีข้อความในวงเล็บ
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๐๕)
ไม่มีคำว่า "อำนาจ"

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๒)
ปี ๒๕๑๕ (ม. ๒๓)

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๔๖)
ปี ๒๕๑๔ (ม. ๓๘)

๑๔๑

• เมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ไม่อยู่ในที่ประชุมให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุม

• ในเมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกแห่งสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุม

• ในเมื่อประธานและรองประธานวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกของสภานั้น ๆ เลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุม

• ในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุมให้สมาชิกเลือกตั้งกันเองขึ้นเป็นประธานการประชุมในคราวประชุม

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๓๒)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๐๖)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๒)
ไม่มีคำว่า "แห่ง"

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๔๙)
ปี ๒๕๑๔ (ม. ๓๙)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๒๔)

๑๔๒

• การประชุมวุฒิสภา กิจ การประชุมสภาผู้แทนราษฎร กิจ ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด (ของแต่ละสภา) จึงจะเป็นองค์ประชุม

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๓๓)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๓) *
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๐๗) *
(* ไม่มีข้อความใน
วงเล็บและใช้คำว่า
"ไม่ต่ำกว่า")

• การประชุมทุกรัฐสภา ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๔)
ปี ๒๕๑๕ (ม. ๒๕)

• การประชุมของวุฒิสภา กิจ หรือของสภาผู้แทน กิจ ทุกรัฐสภา ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุมได้

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๔๔)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๔๐)

๑๔๓

• การลงมติวินิจฉัยขอปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้ สมาชิกคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๓๔)

• ภายใต้บังคับมาตรา ๗๕ มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๔๕ และมาตรา ๑๖๕ การลงมติวินิจฉัยขอปรึกษาให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ สมาชิกคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๔)

• การลงมติวินิจฉัยขอปรึกษา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่เรื่องซึ่งมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๐๔)

บทที่ ๖ แห่งกฎกระทรวง

สมาชิกคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน
ถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่ม
ขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

• การลงมติวินิจฉัยขอปรึกษา นั้น ให้ถือเอาเสียง
ข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่เรื่องซึ่งมีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษ
ในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่งยอมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน
ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออก
เสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่ง และเป็นเสียงชี้ขาด

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๔๙)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๕๕)*

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๔๑)*

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๒๖)*

(* ไม่มีคำว่า "และ")

๑๔๔

• ในที่ประชุมวุฒิสภาที่ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ก็ ที่ประชุม(รวมกันของ)รัฐสภาที่ สมาชิกผู้ใดจะกล่าว
โดยคำใด ๆ ในทางแถลงขอเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใด
จะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใดมิได้

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณา
รายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคล
ซึ่งประธานในที่ประชุมอนุญาตให้แถลงขอเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น
ในที่ประชุมด้วย

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๓๕)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๐๕)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

• วรรคหนึ่ง เหมือนวรรคหนึ่งของ ปี ๒๔๑๗

เอกสิทธิ์นี้ย่อมคุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และผู้โฆษณา
รายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภาและคุ้มครองไปถึงบุคคล
ที่สภาอนุญาตให้แถลงขอเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม
ด้วย

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๐๘)

• ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวโดยคำ
ใด ๆ ในทางแสดงขอความเห็นหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียง
ลงคะแนน ท่านว่าเป็นเอกสิทธิ์อันเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุ
ฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๕๖)

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๒๗)

เอกสิทธินี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์และโฆษณา รายงาน
การประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภา
เชิญมาแสดงข้อความหรือออกความเห็นในที่ประชุมด้วย

ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำ
ใด ๆ ในทางแถลงขอเท็จจริง หรือแสดงความเห็นหรือออก
เสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสิทธิอันเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็น
เหตุฟ้องร้องว่ากล่าวสมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้

เอกสิทธินี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์(และ)โฆษณา
รายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภาและคุ้มครองไปถึง
บุคคลที่สภาเชิญมาแถลงขอเท็จจริงหรือแสดงความเห็นในที่
ประชุมด้วย

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๔๒)

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๕๐)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ
และ "อัน" ใช้คำว่า
"โดย" "บุคคล"
ใช้คำว่า "ผู้"

๑๔๕

สมัยประชุมของวุฒิสภาและสภาผู้แทน ย่อมเริ่ม
ต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน (ตามสมัยประชุมของรัฐสภา)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๐๖)

ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๑๐)

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๕๑)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๔๓)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๑๔๖

ภายในสามสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร ให้มีการเรียกประชุมรัฐสภาเพื่อให้สมาชิก
ได้มาประชุมเป็นครั้งแรก

ในปีหนึ่งจะให้สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัย
หนึ่งหรือสองสมัย แล้วแต่สภาผู้แทนราษฎรจะกำหนด

วันประชุมครั้งแรกตามวรรคหนึ่ง ให้ถือเป็น
วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ส่วนวันเริ่มสมัยประชุม
สามัญประจำปีของรัฐสภาสมัยต่อ ๆ ไป ให้สภาผู้แทนราษฎร
เป็นผู้กำหนด

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๓๖)

บทที่ ๒๒ แก่สภาทั้งสอง

• ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญของรัฐสภา
สมัยหนึ่งหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด การ
ประชุมครั้งแรกต้องให้สมาชิกใดมาประชุมภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเลือกตั้ง

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้สภาผู้แทน
เป็นผู้กำหนด

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๐๘)

ปี ๒๔๑๒ (ม. ๑๑๒)

• ในปีหนึ่งท่านใดให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง
หรือหลายสมัย แล้วแต่สภาจะกำหนด การประชุมครั้งแรก
ต้องกำหนดให้สมาชิกใดมาประชุมภายในเวลาเก้าสิบวัน
นับแต่การเลือกตั้งเสร็จแล้ว วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี
ท่านใดสภากำหนด

ปี ๒๔๑๕ (ม. ๕๓)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๒๘)

• ในปีหนึ่งมีสมัยประชุมของสภาทั้งสองสมัยหนึ่ง
หรือหลายสมัยแล้วแต่สภาผู้แทนจะกำหนด การประชุม
ครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกใดมาประชุมภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเลือกตั้ง วันเริ่มสมัยประชุมประจำปีให้สภาผู้แทน
เป็นผู้กำหนด

ปี ๒๔๑๐ (ม. ๕๒)

ปี ๒๔๑๔ (ม. ๕๔)

๑๔๗ : สมัยประชุมสามัญของรัฐสภาสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ๆ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาเก้าสิบวันจะกระทำได้แต่โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

: สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ๆ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

ในระหว่างเวลาดังกล่าวในวาระหนึ่ง จะโปรดเกล้า ๆ ให้ปิดประชุมก็ได้

: สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ (ท่านว่า) มีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ๆ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

อนึ่งในระหว่างเวลาเก้าสิบวันนั้น จะโปรดเกล้า ๆ ให้ปิดประชุมก็ได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๓๗)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๘)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๑๓)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๘)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๒๘)

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๕๓)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๘๕)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๑๔๘ : พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาทรงเปิดและปิดประชุม

พระมหากษัตริย์จะเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำ (รัฐ) พิธีเปิดประชุม (สมัยประชุมสามัญประจำปีสมัยแรก) ด้วยพระองค์เองหรือจะโปรดเกล้า ๆ ให้รัชทายาทซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้ว หรือผู้ใดคนหนึ่งเป็นผู้แทนพระองค์มาทำ (รัฐ) พิธีก็ได้

: พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามสมัยประชุม และทรงเปิดปิดประชุม

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๓๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๐)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๑๔)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๙)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๐)

บทที่ ๕ แห่งกฎกระทรวง

พิธีเปิดประชุม จะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำหรือจะโปรดเกล้า ฯ ในรัชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือนายกรัฐมนตรี กระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมพฤฒสภา และสภาผู้แทนตามสมัยประชุม ทรงเปิดและปิดประชุม

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๕๕)

ปี ๒๔๙๙ (ม. ๕๖)

พิธีเปิดประชุมจะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำหรือจะโปรดเกล้า ฯ ในรัชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้วหรือผู้ใดคนหนึ่งกระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

๑๔๙

เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๓๔)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๑)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๑๕)

เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรก็ได้

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๖๐)

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๓๑)

เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาทั้งสองก็ได้

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๕๕)

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๔๗)

๑๕๐

สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้พ้นความกราบบังคมทูล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔๐)

คำร้องขอถึงกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภา.....ผู้ได้รับคำร้อง

ขอความช่วยเหลือบังคับมณฑล และลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

• สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสอง สภาด้วยกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งใน สามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ช่วยเหลือบังคับมณฑล เพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๒)

คำร้องขอตั้งกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาใดให้ยื่นต่อประธานสภานั้น

ให้ประธานสภาผู้ได้รับคำร้องขอความช่วยเหลือบังคับมณฑลและรับสนองพระบรมราชโองการ

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๖๑)

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๓๒)

• เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนทั้งหมด เห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐแล้ว ย่อมมีสิทธิร่วมกันทำคำร้องขอต่อประธานแห่งสภา ให้ช่วยเหลือบังคับมณฑลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรได้ ในกรณีเช่นนี้ ทานให้ประธานแห่งสภานำความช่วยเหลือบังคับมณฑลและรับสนองพระบรมราชโองการ

๑๕๑

• สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสอง สภาด้วยกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้ช่วยเหลือบังคับมณฑลเพื่อทรงเรียกประชุมรัฐสภาเป็นการประชุมสมัยวิสามัญก็ได้

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๑๖)

คำร้องขอตั้งกล่าวในวรรคก่อน ถ้าเป็นของสมาชิกแห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภานั้น ถ้าเป็นของสมาชิกทั้งสองสภาก็ให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา

บทที่ ๒๕ แห่งกฎกระทรวง

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอความ
กราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการ

• สมาชิกวุฒิสภาและสภาผู้แทนทั้งสองสภา
หรือสมาชิกแต่ละสภามีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของ
สมาชิกของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้
ความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภา
ทั้งสองก็ได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าเป็น
ของสมาชิกแห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อสภานั้น ถ้าเป็นของ
สมาชิกทั้งสองสภา ก็ให้ยื่นต่อประธานสภาของสภาที่มี
สมาชิกเข้าชื่อมากกว่า ถ้ามีจำนวนเท่ากันให้ยื่นต่อประธาน
วุฒิสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอความ
กราบบังคมทูล และรับสนองพระบรมราชโองการ

• สมาชิกพลุสภาและสภาผู้แทนทั้งสองสภาหรือ
สมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของ
จำนวนสมาชิกของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอให้
ความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภา
ทั้งสองได้

คำร้องขอดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าเป็นของ
สมาชิกแห่งสภาใด ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภานั้น ถ้าเป็น
ของสมาชิกทั้งสองสภา ก็ให้ยื่นต่อประธานแห่งสภาที่มี
สมาชิกเข้าชื่อมีจำนวนมากกว่า ถ้ามีจำนวนเท่ากัน ก็ให้
ยื่นต่อประธานพลุสภา

ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องขอ
ความกราบบังคมทูลและรับสนองพระบรมราชโองการ

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๕๖)

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๕๘)

• (ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘๐) การเรียกประชุม การขยายเวลาประชุม และการปิดประชุมรัฐสภา ให้กระทำ โดยพระราชกฤษฎีกา

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๘๑)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๓)
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๑๓)
ไม่มีข้อความใน
วงเล็บ

๑๕๒

• ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวน ในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกหรือในกรณีที่จับในขณะที่กระทำ ความผิด

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๘๒)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๔) *
ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๑๔) *
(* (๑) ไซ้ข้อความว่า
"สั่งปล่อยผู้ถูกจับให้
พ้นจากการคุมขังได้")

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะกระทำ ความผิด ให้รายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกโดยด่วน และประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกอาจ (สั่งให้ปล่อยผู้ถูกจับได้) (๑)

• ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ หรือคุมขัง หรือหมายเรียกตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปทำการสอบสวนในฐานะที่สมาชิกผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากสภา หรือในกรณีที่จับในขณะกระทำ ความผิด

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๖๒)

ในกรณีที่มีการจับสมาชิกในขณะกระทำ ความผิด ให้รายงานไปยังประธานสภาโดยด่วน และประธานสภาอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการคุมขังได้

• ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือหมายเรียกตัวสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนไปกักขัง เว้นแต่จับในขณะที่กระทำผิด แต่ต้องรีบรายงานไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก ประธานแห่งสภา นั้นอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการ กักขังได้

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๕๘)
ปี ๒๕๑๔ (ม. ๕๐)

บทที่ ๖ แห่งสภาทั้งสอง

ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับหรือ
หมายเรียกตัวสมาชิกไปกักขัง เว้นไว้แต่จับในขณะกระทำ
ผิด แต่ต้องรับรายงานไปยังประธานแห่งสภา และประธาน
แห่งสภาอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับไ้พ้นจากการกักขังได้

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๓๘)

๑๕๓

ในกรณีที่มีการฟ้องสมาชิกวุฒิสภาหรือ
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในคดีอาญา ไม่ว่าจะใด
ฟ้องนอกหรือในสมัยประชุม ศาลจะพิจารณาคดีนั้น
ในระหว่างสมัยประชุมมิได้ เว้นแต่จะไ้รับอนุญาต
จากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก (แต่การพิจารณาคดีต้อง)^(๑)
ไม่เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้า
ประชุมสภา

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๐๓)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๓)

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๑๐๓)

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๐๓)

(* (๑) ใช้ชื่อกระท

แต่กระนั้นการ

พิจารณาคดีก็

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนมี
คำอ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งย่อม
เป็นอันใช้ได้

ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องร้อง
สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนในทางอาญา ศาล
จะต้องไ้รับอนุญาตจากสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกก่อนจึงจะ
พิจารณาได้ แต่การพิจารณาคดีนั้นต้องมีให้เป็นการขัดขวาง
ต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะเข้ามาประชุม

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๘๖)

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๘๖)

การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนคำ
อ้างว่าจำเลยเป็นสมาชิกของสภาใดสภาหนึ่งนั้น ย่อม
เป็นอันใช้ได้

ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องสมาชิก
แห่งสภาในทางอาชญา ทานว่าศาลจะต้องไ้รับอนุญาตจาก
สภาก่อนจึงพิจารณาได้ และการพิจารณาคดีนั้นต้องมีให้
เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๓๘)

อนึ่งการพิจารณาคดีที่ศาลไต่กระทำไปก่อน
มีคำอ้างว่าผู้ต้องหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ท่าน
ทเป็นอันใช้ได้

๑๕๔

ถ้าสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรถูกคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาอยู่
ก่อนสมัยประชุม เมื่อถึงสมัยประชุม พนักงานสอบสวน
หรือศาลแล้วแต่กรณี ต้องสั่งปล่อยทันที ถ้าหากสภา
ที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกใดร้องขอ

คำสั่งปล่อยตามวรรคหนึ่ง ให้มีผลบังคับ
ตั้งแต่วันสั่งปล่อยจนถึงวันสุดท้ายแห่งสมัยประชุม

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔๔)
ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๖)
ปี ๒๔๘๕ (ม. ๖๔)
ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๒๐)
ปี ๒๔๘๐ (ม. ๕๘) *
ปี ๒๔๘๘ (ม. ๕๑) *

(* คำว่า "คุมขัง"
ใช้คำว่า "กักขัง"
และไม่มีคำว่า
ทันที")

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

- ๑๕๕ : ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๓ วรรคสี่ และมาตรา ๑๕๔ วรรคสาม ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้
- : ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ จะมีการประชุมวุฒิสภาได้
- : ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ ถ้าจำเป็นจะมีการประชุมวุฒิสภาได้
- : ในระหว่างที่สภาผู้แทนถูกยุบ การประชุมพฤษภา นั้น จะกระทำมิได้

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๕)
- ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๗)
- ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๑๑)
- ปี ๒๕๔๐ (ม. ๓๖)
อยู่ในบททั่วไปของ
หมวด ๔ อำนวยการ
นิติบัญญัติ
- ปี ๒๕๔๘ (ม. ๒๘)
อยู่ในบทว่าด้วย
พฤษภา

- ๑๕๖ : ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี
- ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อความต่อไปนี้ทั้งหมด หรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง
 - (๑) การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือถอนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร
 - (๒) การจัดสรร รั้ง รักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการโอนงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน
 - (๓) การกู้เงิน หรือการค้ำประกันหรือการใช้เงินกู้
 - (๔) เงินตรา
- ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้วินิจฉัย

- ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๖)

• ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน แตร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับ ทางการเงิน สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนจะเสนอได้ก็ต่อ เมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๗)

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงิน หมายความว่า ร่างพระราชบัญญัติที่ควบคุมการขอไปนทั้งหมด หรือแต่ขอใด หนึ่ง กล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลง แก่หรือถอนหรือวางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากร การจัดสรรหรือรับหรือรักษาหรือจ่ายเงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการค้าประกันหรือการให้เงินกู้ หรือร่างพระราชบัญญัติที่ควบคุม ทางการเงินตรา

ในกรณีเป็นที่สงสัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็น ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของ ประธานแห่งสภาที่ได้รับร่างพระราชบัญญัตินั้นจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี เป็นผู้วินิจฉัย

- วรรคหนึ่ง มีข้อความเช่นเดียวกับวรรคหนึ่ง ของปี ๒๕๑๑
- วรรคสอง มีข้อความเช่นเดียวกับวรรคสอง ของปี ๒๕๑๑

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๓)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๒๑)

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภา ผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับทางการเงินหรือไม่

• ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะเสนอมาจาก คณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนก็ได้

ปี ๒๕๕๔ (ม. ๒๒)

• ร่างพระราชบัญญัติทั้งหลายจะเสนอมาจาก คณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกวุฒิสภาก็ได้

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๓๑)

บทที่ ๒๒ แห่งกฎกระทรวง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินนั้นจะเสนอได้ โดยคณะรัฐมนตรีหรือโดยสมาชิกสภาซึ่งมีนายกรัฐมนตรีรับรอง

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินหมายถึง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยขอความต่อไปทั้งหมด หรือแต่ขอใดขอ หนึ่งกล่าวคือ การตั้งขึ้นหรือยกเลิก หรือลด หรือเปลี่ยนแปลง แก้อะไร หรือถอน หรือวางระเบียบการบังคับ อันเกี่ยวแก่การภาษี หรืออากร หรือว่าด้วยเงินตรา การจัดสรร รั้ง รักษา หรือจ่าย เงินแผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการประกัน หรือการใช้เงินกู้

ในกรณีเป็นที่สงสัย ให้เป็นอำนาจของประธานสภาผู้แทนที่จะวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติใด เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงินหรือไม่

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๖๑)
ปี ๒๔๕๕ (ม. ๕๓)

๑๕๗

ร่างพระราชบัญญัติให้เสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๔๓)

ร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี และร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทน ให้เสนอต่อสภาผู้แทนร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกวุฒิสภา ให้เสนอต่อวุฒิสภา

หมายเหตุ ปี ๒๔๕๒ ปี ๒๔๕๐ และปี ๒๔๔๘ บัญญัติขอความตามปี ๒๕๑๓ รวมไว้ ในมาตราอื่น คือ มาตรา ๑๒๒ (ปี ๒๔๕๒) มาตรา ๖๐ (ปี ๒๔๕๐) มาตรา ๕๒ (ปี ๒๔๔๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๔)

๑๕๘

ภายในบังคับมาตรา ๑๕๔ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๕๓ และลงมติเห็นชอบแล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา วุฒิสภาต้องพิจารณาพระราชบัญญัติที่เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่ถ้าวางพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับทางการเงิน ต้องพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนราษฎรจะไต่ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภา

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๔๔)
วุฒิสมาชิกไม่มีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ.

ระยะเวลาดังกล่าวในวรรคหนึ่งไม่ให้นับรวมระยะเวลาที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๕๑

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้อภิปรายร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนราษฎร เสนอร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือไปยังวุฒิสภา ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปควรวาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือ คำแจ้งของประธานสภาผู้แทนราษฎรให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรมิได้แจ้งไปว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมิใช่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือ

ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อสภาผู้แทนก่อน เมื่อสภาผู้แทนได้อภิปรายลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้นำเสนอต่อวุฒิสภาและวุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในกำหนดหกสิบวัน แต่ถาร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับความช่วยเหลือ วุฒิสภาจะต้องพิจารณาให้เสร็จภายในกำหนดสามสิบวัน ทั้งนี้ เว้นแต่สภาผู้แทนจะได้ลงมติขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อนให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นได้มาถึงวุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้อภิปรายร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคแรก ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๒๒)
วุฒิสมาชิกไม่มีสิทธิ
เสนอร่าง พ.ร.บ.

บทที่ ๖ แก่สภาทั้งสอง

เมื่อสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอตามมาตรา ๑๑๘ และลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้สภาผู้แทน หรือวุฒิสภาเสนอต่อพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา หรือสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนต้องพิจารณาพระราชบัญญัติที่อีกสภาหนึ่ง เสนอมานั้นให้เสร็จภายในหกสิบวัน แต่การร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินของพิจารณาให้เสร็จภายในสามสิบวัน ทั้งนี้เว้นแต่สภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นจะได้ลงมติให้ขยายเวลาออกไปเป็นพิเศษ กำหนดวันดังกล่าวให้หมายถึงวันในสมัยประชุม และให้เริ่มนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาถึงวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนแล้วแต่กรณี

ถ้าวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ในการที่สภาผู้แทนเสนอร่างพระราชบัญญัติไปยังวุฒิสภาหรือวุฒิสภาเสนอร่างพระราชบัญญัติไปยังสภาผู้แทน ตามวรรคหนึ่ง ให้ประธานแห่งสภาที่เสนอร่างพระราชบัญญัติไปยังอีกสภาหนึ่งนั้น แจ้งไปตามความเห็นของประธานแห่งสภานั้นด้วย ว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอไปนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ คำแจ้งของประธานแห่งสภาให้ถือเป็นเด็ดขาด

ในกรณีที่ประธานแห่งสภามีได้แจ้งไป ว่าร่างพระราชบัญญัติใดเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินหรือไม่ ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมิใช่ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อสภาผู้แทนก่อน เมื่อสภาผู้แทนได้พิจารณาลงมติให้ใช้ได้แล้ว ให้เสนอต่อวุฒิสภา ถ้าวุฒิสภาพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขแล้ว ก็ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๕

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๑๘)
วุฒิสมาชิกมีสิทธิเสนอ
ร่าง พ.ร.บ. ได้

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๖๐)

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๕๒)

ถ้าหากวุฒิสภาลงมติไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามวุฒิสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

ถ้าวุฒิสภาลงมติให้แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมาให้สภาผู้แทนพิจารณาใหม่ ถ้าสภาผู้แทนลงมติเห็นชอบตามที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมมา ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๕

ถ้าหากสภาผู้แทนลงมตินั้นตามเดิมในร่างพระราชบัญญัติที่ส่งกลับคืนมาตามความในวรรคสองหรือวรรคสาม ด้วยคะแนนเสียงมากกว่าครึ่งของสมาชิกทั้งหมดแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๒๕

๑๕๕ : ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕๔ เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณา ร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๔

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่แก้ไขเพิ่มเติมนั้นไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วให้คณะกรรมการร่วมกันนั้น รายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๔ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๔)
วุฒิสมาชิกไม่มีสิทธิ
เสนอร่าง พ.ร.บ.

บทที่ ๕ แก่สภาทั้งสอง

คณะกรรมการร่วมกัน ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแสดงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติใด และเอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อวุฒิสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าหากวุฒิสภาเห็นชอบด้วยโดยไม่แก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๙๖

(๒) ถ้าหากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นกลับคืนมายังสภาผู้แทน

(๓) ถ้าหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติตามที่วุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมนั้นกลับคืนมายังสภาผู้แทนในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาทั้งสองต่างตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนกำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกัน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น แล้วให้คณะกรรมการร่วมกันนั้นรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติตามที่ได้พิจารณาแล้วต่อสภาทั้งสอง ถ้าสภาทั้งสองต่างเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๙๖ ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน

คณะกรรมการร่วมกันย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติใด และเอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๘ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๒)
วุฒิสภาไม่มีสิทธิ
เสนอร่าง พ.ร.

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการ
ประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม
และให้นำข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กรรมการมาใช้อย่างบังคับโดยอนุโลม

เมื่อวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนได้พิจารณา

พระราชบัญญัติเสร็จแล้ว

(๑) ถ้าเห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นมา ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๔

(๒) ถ้าไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่
เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นมา ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็น
ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนเสนอมาก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ
นั้นไว้ก่อน และส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทน ในกรณี
ที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่วุฒิสภาเสนอมาก็ให้
ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

(๓) ถ้าแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติ
ตามที่แก้ไขเพิ่มเติมไปยังสภาผู้แทนหรือวุฒิสภาที่เสนอร่างพระ
ราชบัญญัตินั้นมา แล้วแต่กรณี ในกรณีเช่นว่านี้ ให้สภาทั้งสองต่าง
ตั้งบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากัน
ตามที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นกำหนด
ประกอบเป็นคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาพระราชบัญญัตินั้น แล้วให้
คณะกรรมการร่วมกันนั้นรายงานและเสนอร่างพระราชบัญญัติที่คณะกรรมการ
ร่วมกันได้พิจารณาแล้วนั้น ก็ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๔
ถ้าสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วย ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้น
เป็นร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทน ก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติ
นั้นไว้ก่อน ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติ
ของวุฒิสภา ก็ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๐)
วุฒิสภามีสิทธิเสนอ
ร่าง พ.ร.บ. ได้

บทที่ ๒ แห่งสภากฎบัตร

คณะกรรมการร่วมกันยอมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาแสดงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติใด และเอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

การประชุมคณะกรรมการร่วมกัน ต้องมีกรรมการประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และให้นำข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนโคลงมติให้ใช้ได้ และได้เสนอไปยังวุฒิสภานั้น วุฒิสภาจะต้องพิจารณาและลงมติภายในกำหนดสามสิบวัน แต่ถ้าวางพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินวุฒิสภาจะต้องพิจารณาและลงมติภายในกำหนด ๑๕ วัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อนให้หมายถึงวันในสมัยประชุมและเริ่มนับตั้งแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัตินั้นได้มาถึงวุฒิสภา

ถ้าวุฒิสภาไม่ได้พิจารณาและลงมติในร่างพระราชบัญญัติที่สภาผู้แทนส่งมาภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคแรก ก็ให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น

ปี ๒๔๔๐ (ม. ๖๒)

ปี ๒๔๔๔ (ม. ๕๔)

๑๖๐

ร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๔ นั้น สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวันไต่สวนผ่านไป นับแต่วันที่วุฒิสภาส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภาผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาคณะแนบเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๔

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๐)

ร่างพระราชบัญญัติที่กองบังคับไว้เป็นร่าง
พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สภาผู้แทนราษฎรอาจยกร่าง
พระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าสภา
ผู้แทนราษฎรลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกัน
พิจารณาคณะแนบเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด
ของสภาแล้ว ก็ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความ
เห็นชอบของรัฐสภา และให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๘๘

ร่างพระราชบัญญัติที่กองบังคับไว้โดยบทบัญญัติ
มาตรา ๑๒๓ นั้น เมื่อเวลาหนึ่งปีได้วางพันไป นับแต่วันที่วุฒิสภา
ส่งร่างพระราชบัญญัติกลับคืนมายังสภาผู้แทน สภาผู้แทนอาจยกร่าง
พระราชบัญญัตินั้นขึ้นพิจารณาใหม่ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าหากสภา
ผู้แทนลงมติยืนยันร่างเดิมหรือร่างที่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณา
ด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาแล้ว ก็
ให้ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา
และให้ดำเนินการต่อไปตามความในมาตรา ๘๖

วรรคสอง เหมือนวรรคสองของปี ๒๕๑๓

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๑)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๒๔)

๑๖๑ : ในระหว่างที่มีการบังคับร่างพระราชบัญญัติใดตาม
บทบัญญัติ มาตรา ๑๔๘ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกัน
กับหลักการ ของร่างพระราชบัญญัติที่กองบังคับไว้มิได้
ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการร่างพระราชบัญญัติ
ที่เสนอนั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือ
คล้ายกันกับหลักการ ของร่างพระราชบัญญัติที่กองบังคับไว้ ให้ประธาน
สภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่าง
พระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการ
ของร่างพระราชบัญญัติที่กองบังคับไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๑)

บทที่ ๑๖ แห่งรัฐธรรมนูญ

๑๖๒ : ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาการของพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือเมื่อพ้นเก้าสิบวันแล้วมิได้พระราชทานคืนมา ให้เป็นอันตกไป

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๒)

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร บรรดาการของพระราชบัญญัติที่รัฐสภายังมิได้ให้ความเห็นชอบ หรือที่พระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วย หรือมิได้พระราชทานคืนมาภายในเก้าสิบวัน ให้เป็นอันตกไป

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๒)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๖๔)

๑๖๓ : งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ
ถ้าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทัน
ปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้กฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายในปี
งบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๓)

: งบประมาณแผ่นดินประจำปีให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ
ถ้าพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณ
ปีก่อนนั้นไปพลาง

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๓)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๒๖)

: งบประมาณแผ่นดินประจำปี (ท่านว่า) ต้องตราขึ้นเป็น
พระราชบัญญัติ ถ้าและพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ (ท่าน) ให้ใช้
พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๖๔)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๗)

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๖๓)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๕๕)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๑๖๔ : ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมและร่างพระราชบัญญัติ
โอนงบประมาณรายจ่าย สภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณาให้เสร็จ
ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาถึง
สภาผู้แทนราษฎร

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๔)

ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น
ให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่กล่าวในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสภาผู้แทน
ราษฎรได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัตินั้น และให้เสนอ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อวุฒิสภา

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น วุฒิสภาจะต้องให้
ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ร่างพระราชบัญญัติ
นั้นมาถึงวุฒิสภา ถ้าพ้นกำหนดนั้นให้ถือว่าวุฒิสภาได้ให้ความเห็นชอบ
ในร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีเช่นนี้และในกรณีที่วุฒิสภาให้ความ
เห็นชอบ ให้ดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๕๕

ถ้าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้น วุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วย
ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทที่ ๕ แก่สภาทั้งสอง

๑๖๕ : การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำก็ได้เฉพาะที่ได้ อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่า ด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วน จะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กฎหมายบัญญัติ ในกรณีเช่นว่านี้ ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายชั่วคราวไว้ในพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย หรือพระราชบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม หรือพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณถัดไป

๑ : การจ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำก็ได้เฉพาะที่ได้ อนุญาต ไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นรีบด่วน จะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กฎหมายบัญญัติในกรณีเช่นว่านี้ ต้องขออนุมัติจากรัฐสภาใน โอกาสแรกที่พึงกระทำได้

คำอนุมัติของรัฐสภาให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ เฉพาะเรื่องหรือรวมลงไว้ในพระราชบัญญัติโอนเงินใน งบประมาณ หรือพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีถัดไป

๑๖๖ : ในกรณีพิเศษซึ่งสมควรจะมีแผนการต่อเนื่องกัน อันเป็นราชการแผ่นดินเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และจำต้องจ่าย เงินแผ่นดินเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่าปีหนึ่ง จะตราพระราชบัญญัติ ชั่วคราวให้มีผลผูกมัดงบประมาณประจำปีก็ได้ แต่ระยะเวลาดังกล่าว ต้องไม่เกินห้าปี

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๔)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๒๗)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๖๕)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๐)

<p>๑๖๗ : วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุม (การบริหาร) ราชการแผ่นดิน โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๖) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๕) * ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๒๘) * ปี ๒๕๑๐ (ม. ๖๕) * ปี ๒๕๘๕ (ม. ๕๖) * (* ไม่มีข้อความในวงเล็บ) ปี ๒๕๕๕ (ม.๓๔ วรรคหนึ่ง) * ปี ๒๕๓๕ (ม.๕๐ วรรคหนึ่ง) * (* ไม่มีข้อความในวงเล็บ และข้อความ "โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ")</p>
--	--

<p>๑๖๘ : ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกทุกคน มีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ <u>แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ</u> เมื่อ (คณะรัฐมนตรี) เห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน</p> <p>: ในที่ประชุมวุฒิสภาหรือสภาผู้แทน สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในข้อความใดอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ <u>แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบ</u> เมื่อเห็นว่าข้อความนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๓) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๖) ไม่มีข้อความใน วงเล็บ ปี ๒๕๕๕ (ม. ๓๔ วรรคสอง) ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๒๙) ปี ๒๕๑๐ (ม. ๖๕) ปี ๒๕๘๕ (ม. ๕๓) ปี ๒๕๓๕ (ม. ๕๐ วรรคสอง)</p>
---	---

<p>๑๖๙ : สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๘)</p>
---	-------------------------

บทที่ ๒ แห่งกฎกระทรวง

ผู้ตักตวงกล่าวในวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อกำหนด เวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้ ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่า เป็นเรื่องที่ยังไม่ ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของ แผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๙๖ สภาจะลงมติใน ปัญหาที่อภิปรายมิได้

๑. สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอให้ เปิดอภิปรายทั่วไป ใน (ที่ประชุม) วุฒิสภาหรือสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหา อันเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน

ผู้ตักตวงกล่าวในวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรแจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อกำหนด เวลาสำหรับการเปิดอภิปรายทั่วไป ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าสามสิบวันนับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีได้รับแจ้ง แต่คณะรัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะขอให้ ระงับการเปิดอภิปรายทั่วไปนั้นเสียได้ เมื่อเห็นว่า เป็นเรื่องที่ยังไม่ ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของ แผ่นดิน

ในการเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๙๖ สภาจะลงมติ ในปัญหาที่อภิปรายมิได้

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๗)
ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๓๐)
ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๑๓๐

๑. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎรมีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติ ขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือ ทั้งคณะ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๕)

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ การลงมติในกรณีเช่นว่านี้ มิให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด มติไม่ไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา

ในกรณีที่มติไม่ไว้วางใจมีคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายนั้น เป็นอันหมดสิทธิที่จะเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะอีกตลอดสมัยประชุมนั้น

• สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนทั้งสองสภา รวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ

ญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นของสมาชิกของทั้งสองสภาให้ยื่นต่อประธานรัฐสภา ถ้าเป็นของสมาชิกสภาใดให้ยื่นต่อประธานสภานั้น

การเปิดอภิปรายทั่วไปตามญัตติดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้กระทำในที่ประชุมรัฐสภา

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้ที่ประชุมรัฐสภาลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ แต่การลงมติในกรณีเช่นว่านี้ มิให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด

• สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาสิ้นสุดลง โดยมีใช้ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ให้สภาผู้แทนราษฎรลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ แต่การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกับวันที่การอภิปรายสิ้นสุด

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๘)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๗๖)

บทที่ ๒๒ แห่งกฎหมายแพ่ง

• สมาชิกสภาผู้แทนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะ

เมื่อการเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนสิ้นสุดลงโดยมิใช่ด้วยมติให้ผ่านระเบียบวาระเปิดอภิปรายนั้นไป ก็ให้ประธานสภาผู้แทนแจ้งไปยังประธานวุฒิสภา และในกรณีเช่นว่านี้ วุฒิสภาอาจเปิดอภิปรายทั่วไปในปัญหาเดียวกันนั้น และอาจส่งข้อสังเกตไปยังสภาผู้แทนเพื่อประกอบการพิจารณาของสภานั้นได้

การลงมติไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ ให้สภาผู้แทนกระทำภายหลังที่ได้รับแจ้งผลแห่งการประชุมปรึกษาของวุฒิสภาตามความในวรรคก่อนแล้ว

• สมาชิกสภาผู้แทนมีสิทธิเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะได้ โดยมีสมาชิกรับรองไม่ต่ำกว่ายี่สิบสี่คน การลงมติในกรณีเช่นนี้มีให้กระทำในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

• สภาย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความไว้วางใจในรัฐมนตรีรายตัวหรือทั้งคณะ

ญัตติความไว้วางใจนั้น ท่านมิให้ลงมติในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๓๑)

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๓๒)

ปี ๒๔๔๘ (ม. ๓๔)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๔๑)

๑๓๑

• การประชุมวุฒิสภา การประชุมสภาผู้แทนราษฎร และการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมของแต่ละสภา แต่ถ้ามหาคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา หรือของทั้งสองสภารวมกัน แล้วแต่กรณี ร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๖๐)

• การประชุมวุฒิสภาและสภาผู้แทน ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของแต่ละสภา แต่หากคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกของแต่ละสภามีน้อยกว่าสี่สิบห้าคนร้องขอให้ประชุมลับ ก็ให้ประชุมลับ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๐)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๓๓)

ปี ๒๕๑๐ (ม. bb)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๘)

• การประชุมของสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภา แต่การประชุมลับก็ย่อมมีได้ เมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันไม่ต่ำกว่าสี่สิบห้าคนร้องขอ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๓๓)

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๒)

๑๓๒

• วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ย่อมมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๖๑)

เอกสารที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

กรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๖๔ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนตามวรรคสาม

บทที่ ๒๖
บทที่ ๒๖ แก่สภาทั้งสอง

วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภา
ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิก
หรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการ
หรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภาแล้วรายงาน
ต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มา
แถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในการที่กระทำหรือเรื่องที่
พิจารณาอยู่นั้นได้

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๑)

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคล
ผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจเลือกสมาชิกแห่งสภา
ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิก
หรือมิได้เป็นสมาชิกในสภาก็ตามเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อ
กระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใด อันอยู่ในวงงานของ
สภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้ ย่อมมีอำนาจ
เรียกบุคคลใดมาชี้แจงแสดงความคิดเห็นในเรื่องกิจการที่กระทำหรือ
พิจารณาอยู่นั้นได้

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๓๔)

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๖๓)

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๕๕)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๔๓)

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐ นั้น ให้คุ้มครองถึง
บุคคลผู้ทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

๑๓๓

การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุม
ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๖๒)

การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการประชุม
ไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๒)

ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๓๕)

การประชุมคณะกรรมการตามมาตรา ๖๓ นั้น ต้องมี
กรรมการไม่ต่ำกว่าครึ่งจำนวนมาประชุมจึงเป็นองค์ประชุมได้

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๓๕)

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๖๔)

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๖๐)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๔๔)

บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง

- ๑๗๕ : วุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของสมาชิก และข้อบังคับการประชุมเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่ของประธานสภา รองประธานสภา และกรรมาธิการ วิธีการประชุม การเสนอและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การปรึกษา การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไป การยื่นข้อความไว้วางใจ การรักษาระเบียบและความเรียบร้อยและกิจการอื่นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
- ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๖๔)
- วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจตั้งข้อบังคับการประชุมปรึกษาของแต่ละสภา เกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติ การเสนอญัตติ การประชุม การปรึกษาและกิจการอื่น เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
- ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๓)
- ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๓๖)
- วุฒิสภาและสภาผู้แทนมีอำนาจตั้งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภาเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้
- ปี ๒๕๑๕ (ม. ๘๐)
- ปี ๒๕๑๐ (ม. ๖๕)
- ปี ๒๕๑๑ (ม. ๖๑)
- ปี ๒๕๑๕ (ม. ๘๔)

บทบัญญัติว่าด้วยการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

๑๗๖

ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๒๑ และมาตรา ๒๒
- (๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของรัฐสภาตามมาตรา ๒๔
- (๓) การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อยกเลิกความเสียหายอันเนื่องมาจากการพระราชทานอภัยโทษ พระพุทธศักราช ๒๔๖๓ ตามมาตรา ๒๕
- (๔) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๖
- (๕) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๔๔
- (๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุมตามมาตรา ๑๓๗
- (๗) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๓๘
- (๘) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๓
- (๙) การแต่งตั้งและการให้ยุทรวางเงินแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๖๔ และมาตรา ๑๗๓
- (๑๐) การตั้งคณะกรรมการตามมาตรา ๑๗๒
- (๑๑) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๘๕
- (๑๒) การให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้กฎอัยการศึกตามมาตรา ๑๘๓
- (๑๓) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๘๔
- (๑๔) การให้ความเห็นชอบแกหนังสือสัญญาและสนธิสัญญาตามมาตรา ๑๘๕
- (๑๕) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๔
- (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๒๔

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๖๕)

- ความใน (๓) (๖) (๘) (๑๐) (๑๒) ไม่มีปรากฏในรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

• ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕
- (๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ของรัฐสภาตามมาตรา ๒๑
- (๓) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามมาตรา ๒๓
- (๔) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๑๕
- (๕) การเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๑๐
- (๖) การเปิดอภิปรายทั่วไปตามมาตรา ๑๒๔ และมาตรา ๑๒๕
- (๗) การแถลงนโยบายตามมาตรา ๑๔๑
- (๘) การให้ความยินยอมในการประกาศสงครามตามมาตรา ๑๔๕
- (๙) การให้ความเห็นชอบแกหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๕๐
- (๑๐) การแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๔
- (๑๑) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๖๕
- (๑๒) การตีความรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๗๓
- (๑๓) การให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้และเลิกใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๗๖ วรรคหนึ่ง

• ในกรณีต่อไปนี้ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- (๑) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามความในมาตรา ๑๒
- (๒) การปรึกษาร่างพระราชบัญญัติกันใหม่ตามความในมาตรา ๓๐
- (๓) พิธีเปิดประชุมรัฐสภาตามความในมาตรา ๕๔
- (๔) การลงมติความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรี ตามความในมาตรา ๑๗

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๘)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๓๙)

- ไม่มีข้อความใน (๗) และ (๑๓)

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๑๓๐)

- (๕) การให้ความยินยอมในการประกาศสงครามตามความเห็นชอบในมาตรา ๔๓
- (๖) การให้ความเห็นชอบแกหนังสือสัญญาตามความในมาตรา ๔๔
- (๗) การตีความในรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๔๔
- ∴ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน
- (๑) การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติตามความในมาตรา ๙
- (๒) การตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามความในมาตรา ๑๐
- (๓) การพิจาราร่างพระราชบัญญัติกบฏใหม่ตามความในมาตรา ๒๑
- (๔) การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกวุฒิสภาตามความในมาตรา ๒๖
- (๕) พิธีเปิดประชุมรัฐสภาตามความในมาตรา ๔๖
- (๖) การลงมติความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีตามความในมาตรา ๖๔
- (๗) การให้ความยินยอมในการประกาศสงครามตามความในมาตรา ๗๕
- (๘) การให้ความเห็นชอบแกหนังสือสัญญาตามความในมาตรา ๗๖
- (๙) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๘๕
- (๑๐) การตีความในรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๘๖
- (๑๑) การแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๘๘

ปี ๒๔๘๙ (ม. ๖๒)

การประชุมร่วมกันของรัฐสภา

<p>๑๗๗</p>	<p>ให้ประธานวุฒิสภาเป็นประธานของที่ร่วมประชุมของรัฐสภา และให้ประธานสภาผู้แทนเป็นรองประธาน</p>	<p>ปี ๒๔๕๐ (ม. ๗๑) ปี ๒๔๕๕ (ม. ๖๓) - ใช้คำว่า "<u>ประธาน</u> <u>พฤฒสภา</u>"</p>
<p>๑๗๘</p>	<p>ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร โดยอนุโลม</p> <p>ในการประชุม (ร่วมกันของ) รัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมปรึกษาของวุฒิสภา โดยอนุโลม</p>	<p>ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๖๖) ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๓๔) ปี ๒๔๕๐ (ม. ๗๒) ปี ๒๔๕๐ (ม. ๖๔) ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๓๕) ไม่มีข้อความในวงเล็บ</p>
<p>๑๗๙</p>	<p>ภายใต้บังคับมาตรา ๒๕ มาตรา ๕๕ มาตรา ๑๖๓ วรรคสอง มาตรา ๑๗๒ วรรคสอง มาตรา ๑๕๔ วรรคสอง และมาตรา ๒๒๔ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบทใช้แกสภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่เฉพาะการตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญ กรรมการที่ตั้งจากผู้ที่เป็นสมาชิกของแต่ละสภาจะต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกของแต่ละสภา</p> <p>ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๓ วรรคสอง ในการประชุมรัฐสภา ให้นำบทใช้แกสภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม</p> <p>ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้นำบทใช้แกสภาทั้งสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม</p>	<p>ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๖๗) ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๓๖) ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๓๕) ปี ๒๔๕๐ (ม. ๗๓) ปี ๒๔๕๕ (ม. ๖๕)</p>

บทบัญญัติว่าด้วยผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา

๑๘๐

• พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งผู้ตรวจเงินแผ่นดิน
ของรัฐสภาตามมติของรัฐสภา และให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลง
นามรับสนองพระบรมราชโองการ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๖๔)

• ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องเป็นผู้
ทรงคุณวุฒิในทางการบัญชีหรือการคลัง และจะต้องไม่เป็นสมาชิก
วุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือ
เงินเดือนประจำหรือผู้มีตำแหน่งหรือหน้าที่ในหน่วยราชการ หรือ
หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานท้องถิ่น หรือ
ผู้จัดการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ทาง
หุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อการค้า
ทั้งจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายบัญญัติด้วย

(ม. ๑๖๕)

• ให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจหน้าที่ใน
การตรวจสอบการรับจ่ายเงินของแผ่นดิน และการรับจ่ายเงิน
และทรัพย์สินของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ
รวมทั้งของท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

(ม. ๑๖๖)

• ให้ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภามีหน่วยราชการ
ภายใต้บังคับบัญชาเพื่อปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

(ม. ๑๖๗)

ข้าราชการสังกัดหน่วยราชการตามวรรคหนึ่ง
เป็นข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

• ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาจะต้องเสนอรายงาน
การตรวจสอบการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินตามอำนาจหน้าที่พร้อม
ทั้งข้อสังเกตต่อรัฐสภาตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

(ม. ๑๖๘)

ให้รัฐสภาตั้งคณะกรรมการมาธิการชั้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณา
สอบสวนรายงานของผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาตามวรรคหนึ่ง
คณะกรรมการที่กล่าวนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดย
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็น

ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา

ประธาน และมีจำนวนมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของ
พรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัด ดำรงตำแหน่งรัฐ
มนตรีหนึ่งคน และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๖๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

• ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภาพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(ม. ๑๓๓)

(๑) ดำรงตำแหน่งมาครบหกปี

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๔

(๕) รัฐสภามีมติให้ออก

บทบัญญัติว่าด้วยข้าราชการฝ่ายรัฐสภา

๑๘๑

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๑ วรรคสอง ข้าราชการ
สังกัดหน่วยราชการใดจะเป็นข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้เป็นไป
ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๓๔)

การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง
การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษและการ
ลาออกจากราชการ ของข้าราชการฝ่ายรัฐสภา ให้เป็นไปตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(ม. ๑๓๕)

การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการฝ่ายรัฐสภา
ตำแหน่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงและอธิบดีพ้นจากตำแหน่ง
ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

(ม. ๑๓๖)

บทบัญญัติว่าด้วยคณะรัฐมนตรี

๑๘๒ : พระมหากษัตริย์ทรงตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่เกินสามสิบคน ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๓๓)

นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนรัฐมนตรีทั้งหมด จะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการตั้งนายกรัฐมนตรี

: พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งและรัฐมนตรีอีกไม่น้อยกว่าสิบห้าคนและไม่มากกว่าสามสิบคน^(๑) ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๓)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๔๐)

(๑) ไม่มากกว่าสิบห้าคน

ให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

: พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสิบสี่นาย อย่างมากยี่สิบแปดนาย

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๑)

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

: พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอย่างน้อยสิบห้าคน อย่างมากยี่สิบห้าคน

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๙๔)

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานคณะอภิรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ รัฐมนตรีต้องไม่เข้าราชการประจำ

- ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน ปี ๒๔๔๐ (ม. ๓๕)
- พระมหากษัตริย์ทรงตั้งรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่งประกอบ
ด้วยนายกรัฐมนตรีคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสิบคนอย่างมาก
สิบแปดคน ปี ๒๔๔๔ (ม. ๖๖)

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานพฤฒสภาและ
ประธานสภาผู้แทนเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ
รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

- ให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน ปี ๒๔๔๔ (ม. ๖๓)
- พระมหากษัตริย์ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง
ประกอบด้วยนายคนหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสิบสี่นาย
อย่างมากยี่สิบสี่นาย ปี ๒๔๓๕ (ม. ๔๖)

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานแห่งสภาเป็นผู้
ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ให้คณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

- นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกสิบสี่นายต้องเลือก
จากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้นจะเลือกจากผู้ที่เห็นว่า
มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสภา
ผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่อาจดำรงตำแหน่งการเมืองได้ ปี ๒๔๓๕ (ม. ๔๓)

๑๘๓

- ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณ
ต่อพระมหากษัตริย์ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้ ปี ๒๔๑๓ (ม. ๑๓๕)
- "ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์
ปฏิญาณว่าข้าพระพุทธเจ้าจะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และจะ
ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศ
และประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทยทุกประการ" ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๓๔)

ก่อนเข้ารับหน้าที่ รัฐมนตรีต้องปฏิญาณตนและพะ
พระพิศตรพระมหากษัตริย์ ด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้

"ข้าพระพุทธเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอถวายสัตย์
ปฏิญาณว่า ข้าพระพุทธเจ้าจะซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อ
พระมหากษัตริย์ (พระบรมนามาภิไธย) และจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อ
ประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติ
ตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ"

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๔๑)

๑๘๔ : รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือ
เงินเดือนประจำนอกจากข้าราชการการเมืองมิได้

- รัฐมนตรีจะเป็นข้าราชการประจำมิได้
- รัฐมนตรีต้องไม่เป็นข้าราชการประจำ

ปี ๒๔๑๓ (ม. ๑๓๘)

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๔๒)

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๖๖
วรรคสาม)

ปี ๒๔๘๐ (ม. ๗๔
วรรคสองตอน
ท้าย)

๑๘๕ : รัฐมนตรีจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทน
ในขณะที่เดียวกันมิได้

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๓๘)

๑๘๖ : รัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งหรือกระทำการใด ๆ ที่
ห้ามไว้มี หสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรดำรงหรือ
กระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๐๓ มิได้ เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้อง
ดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย และจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ
ที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือ
องค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อการค้าไว้ก็ตาม

ปี ๒๔๑๓ (ม. ๑๔๐)

รัฐมนตรีจะกระทำการใด ๆ ที่ห้ามไว้มิให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนกระทำตามที่บัญญัติในมาตรา ๔๐ มิได้ และนอกจากนั้นรัฐมนตรีจะเป็นผู้จัดการ กรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน หรือลูกจ้างของบุคคล หน่วยงาน ส่วน บริษัทหรือองค์การใด ๆ ซึ่งดำเนินธุรกิจเพื่อการค้าใด ๆ ก็มีได้ด้วย

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๔๓)

๑๔๗ : รัฐมนตรีต้องแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของตนต่อประธานรัฐสภาตามรายการ วิธีการ และกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติ

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๔๑)

๑๔๘ : รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุม และแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภาซึ่งตนมิได้เป็นสมาชิก แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๔๒)

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๕ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิเข้าประชุมและแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมวุฒิสภา ที่ประชุมสภาผู้แทน หรือที่ประชุมรัฐสภา แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๔๐)

- สมาชิกเป็นรัฐมนตรีไม่ได้

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๕ ให้นำมาใช้บังคับโดยอนุโลม

รัฐมนตรีผู้มีมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ย่อมมีสิทธิไปประชุมและแสดงความคิดเห็นในสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๘๒)

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๔๘)

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ นั้น ให้นำมาใช้ด้วยโดยอนุโลม

ปี ๒๔๘๕ (ม.)

ปี ๒๔๗๕ (๔๘)

คณะรัฐมนตรี

รัฐมนตรีผู้มีได้เป็นสมาชิกแห่งสภา ย่อมมีสิทธิไปประชุมและแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในวุฒิสภาหรือในสภาผู้แทน หรือในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐ นั้น ให้นำมาใช้โดยอนุโลม

ปี ๒๔๔๐ (ม. ๓๖)

ปี ๒๔๔๔ (ม. ๖๔)

๑๘๙ : การตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นรัฐมนตรีนั้น ไม่ทำให้ผู้ได้รับตั้งจำต้องลาออกจากสมาชิกภาพ

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๔๔)

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๔๓)

๑๙๐ : ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎรในหน้าที่ของตน และต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อสภาผู้แทนราษฎรในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๔๓)

ในการบริหารราชการแผ่นดิน นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวง ต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตน และรัฐมนตรีทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันต่อรัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๒)

ในการบริหารราชการแผ่นดินคณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวงทบวง การต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสภาผู้แทนราษฎรในทางรัฐธรรมนูญและรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวง ทบวง การหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของรัฐบาล

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๔๔)

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๕๐)

ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน
 คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของสภาผู้แทน
 รัฐมนตรีผู้ได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงต้องรับ
 ติชอบต่อรัฐสภาในหน้าที่ของตน และรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับการ
 แต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม ต้องรับติชอบร่วมกันต่อ
 รัฐสภาในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๔๕)

ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน
 คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของรัฐสภา
 รัฐมนตรีผู้ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าการกระทรวง
 ต้องรับติชอบในหน้าที่ของตนต่อรัฐสภา ในทางรัฐธรรมนูญและ
 รัฐมนตรีทุกคนจะได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม
 ก็ต้องรับติชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๙๗)

นโยบายของคณะรัฐมนตรีแต่ละคณะที่ได้ดำเนินมา จะ
 เสร็จลงหรือที่ดำเนินการอยู่เพียงใดก็ตาม คณะรัฐมนตรีผู้บริหาร
 ราชการแผ่นดินภายหลังจะเลิกลมหรือแก้ไขให้เป็นอย่างอื่นมิได้
 เว้นแต่จะเสนอขอรับพระบรมราชวินิจฉัยและได้รับพระบรมราชานุญาต
 แล้ว

ปี ๒๔๘๙ (ม. ๖๘)

ในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน
 คณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจของรัฐสภา
 รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวง ต้องรับ
 ติชอบในหน้าที่ของตนต่อรัฐสภาในทางรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรีทุก
 คนจะได้รับการแต่งตั้งให้ว่าการกระทรวงหรือไม่ก็ตาม ต้องรับติชอบ
 ร่วมกันในนโยบายทั่วไปของคณะรัฐมนตรี

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๔๔)

๑๕๑ : คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้อง
 แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอความไว้วางใจมติให้
 ความไว้วางใจต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก
 ที่มาประชุม

คณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้อง
แถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยไม่มี การลงมติความไว้วางใจ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๑)

มาตรา ๑๔๖ คณะรัฐมนตรีที่เข้าบริหารราชการ
แผ่นดินจะแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนและต่อวุฒิสภาตามลำดับ
การลงมติให้ความไว้วางใจหรือไม่ให้ความไว้วางใจคณะรัฐมนตรี
นั้น ให้สภาผู้แทนกระทำภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อ
วุฒิสภาแล้ว

ปี ๒๕๕๒

ในการที่คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อวุฒิสภานั้น
วุฒิสภาอาจตั้งข้อสงสัยและส่งไปยังสภาผู้แทนเพื่อประกอบการพิจารณา
ของสภานั้นได้

๑๕๒ : ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับ (การบริหาร) ราชการแผ่นดิน
ที่คณะรัฐมนตรีเห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกวุฒิสภา
และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธาน
รัฐสภา ขอให้มีการเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมรัฐสภาก็ได้
ในกรณีเช่นว่านี้รัฐสภาจะลงมติในปัญหาที่อภิปรายมิได้

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๔๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๕)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๓๒)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ
และให้ชื่อย่อคำว่าที่ประชุม
ร่วมกันของรัฐสภา

ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับราชการแผ่นดินที่คณะรัฐมนตรี
เห็นสมควรจะฟังความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายก
รัฐมนตรีจะแจ้งไปยังประธานสภาขอให้เปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุม
ของสภาก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ สภาจะลงมติในปัญหาที่เปิดอภิปราย
มิได้

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๘๕)

๑๕๓ : ในระหว่างการบริหารราชการแผ่นดินภายหลังที่ได้
รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ถ้ามีพฤติการณ์ที่คณะ
รัฐมนตรีเห็นสมควร คณะรัฐมนตรีจะขอให้สภาผู้แทนราษฎรยืนยัน
ความไว้วางใจอีกก็ได้ (ในกรณีเช่นว่านี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๔
มาใช้บังคับโดยอนุโลม)

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๔๖)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๔๓)

ใช้คำว่า "ในระหว่าง
เวลา"

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๘๖) ใช้

คำว่า "ในระหว่างเวลา"
และไม่มีข้อความในวงเล็บ

๑๕๔

รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ ตาม

มาตรา ๑๕๔

(๒) ไม่ได้รับความไว้วางใจตามมาตรา ๑๕๔

หรือ มาตรา ๑๕๖

(๓) สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือมีการยุบสภา

ผู้แทนราษฎร

(๔) คณะรัฐมนตรีลาออก

(๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๕๔

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ใน

ตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

รัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) สภาผู้แทนไม่ให้ความไว้วางใจตาม

มาตรา ๑๕๖ หรือ มาตรา ๑๕๗

(๒) สภาผู้แทนมีมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๑

(๓) สภาผู้แทนที่ได้ให้ความไว้วางใจตาม

มาตรา ๑๕๖ สิ้นอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน

(๔) คณะรัฐมนตรีลาออก

(๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๕๔

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่ง

เพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๓)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๕๔)

คณะรัฐมนตรี

- รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
 - (๑) รัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๒๔
 - (๒) สภาผู้แทนสันอายุหรือมีการยุบสภาผู้แทน
 - (๓) คณะรัฐมนตรีลาออก
 - (๔) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๓)

สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๔๔

คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

• รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง หรือเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสามนี้ คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๗ วรรคหนึ่ง)

• รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่ง เมื่อมีพระบรมราชโองการหรือเมื่อสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๘๒ หรือรัฐสภาไม่ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๗๗ หรือเมื่อสภาผู้แทนชุดที่มีส่วนให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีดังกล่าวหลังนี้และกรณีที่คณะรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งเอง คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๗๔)

• รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจในคณะตามมาตรา ๓๔ หรือรัฐสภาไม่ให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๖๕ หรือเมื่อสภาผู้แทนชุดที่มีส่วนให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีดังกล่าวนี้และในกรณีที่คณะรัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งเอง คณะรัฐมนตรีที่ออกนั้นต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๗๐)

รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่งเมื่อ
 ๑. ราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจในคณะ หรือเมื่อราษฎรแทน
 ราษฎรชุดที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะที่เข้ารับหน้าที่
 นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสองนี้ ทานวาคณะรัฐมนตรีที่ออกนั้น
 ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้ง
 ขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๕๑
 วรรคหนึ่ง)

๑๕๕. ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ชาติคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๑๑๗ (๑) หรือ (๒)
 ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ (๑)
 (๒) หรือ (๓) ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๔ (๑) (๒)
 (๓) หรือ (๔)
- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตาม
 มาตรา ๑๕๔
- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๐
- (๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๔๔
 ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๕ และมาตรา ๑๐๖
 มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓)
 (๔) หรือ (๖)

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๔๔)

๑. ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ชาติคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก
 สภาผู้แทนตามมาตรา ๔๔ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้
 ในมาตรา ๔๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) หรือมาตรา ๔๔
 (๑) (๒) หรือ (๓)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๔)

คณะรัฐมนตรี

- (๔) รัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๒๘
- (๕) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๔๕
- ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ
 - (๑) ตาย
 - (๒) ฆาออก
 - (๓) มีลักษณะต้องตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐
- (๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา ๕๓ (๑) (๒) และ (๓)
- (๔) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก
- (๕) กระทำการที่ตองห้ามตามมาตรา ๑๔๓
- (๖) สภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๑

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๔๕)

- วรรคหนึ่ง (กรณีคณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง)
- นอกจากนี้ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

ปี ๒๔๙๕ (มว ๘๓ วรรคสอง)

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๔) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ

- ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย
 - (๑) โดยพระบรมราชโองการ
 - (๒) ตาย
 - (๓) ลาออก
 - (๔) ขาดคุณสมบัติตามความในมาตรา ๔๑ (๔)
 - (๕) รัฐสภาลงมติไม่ไว้วางใจ

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๗๔)

- ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย
 - (๑) ตาย
 - (๒) ลาออก
 - (๓) ขาดคุณสมบัติตามความในมาตรา ๒๗ (๔)

ปี ๒๔๘๔ (ม. ๗๑)

มาตรา ๓๓ (๔)

- (๔) สภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจ

- วรรคหนึ่ง (กรณีคณะรัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่ง) นอกจากนั้นความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะ

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๕๑ วรรคสอง)

ตัวโดย

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑ (๔)
- (๔) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจ

๑๕๖ : พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔๔)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๕)

มีคำว่า "ใ้" ต่อท้าย

๑๕๗ : ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทาง เศรษฐกิจของประเทศหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔๐)

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาโดยไม่ชักช้า ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่อนุมัติ หรือสภาผู้แทนราษฎรอนุมัติแล้ววุฒิสภาไม่อนุมัติ และสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่พระราชกำหนดนั้น

คณะรัฐมนตรี

ถ้าสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้น หรือถ้าวุฒิสภาไม่อนุมัติและสภาผู้แทนราษฎรยืนยันการอนุมัติด้วยคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดให้พระราชกำหนดนั้นมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดให้นายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การพิจารณาพระราชกำหนดของวุฒิสภาและของสภาผู้แทนราษฎร ในกรณียืนยันการอนุมัติพระราชกำหนด จะต้องทำในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภานั้น ๆ

• ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และไม่สามารถจะเรียกประชุมรัฐสภาได้ทันเวลาที่กักตั้น เมื่อกรณีเช่นว่านั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนถูกยุบก็ติ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันพระราชบัญญัติก็ได้

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้เสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้ารัฐสภาอนุมัติแล้วให้พระราชกำหนดนั้นมีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติหรือไม่อนุมัติให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

• ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และจะเรียกประชุมรัฐสภาให้ทันเวลาที่มิได้ก็ติเมื่อกรณีเช่นว่านั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนถูกยุบก็ติ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับตั้งแต่วันพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๖)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๕๐)

ปี ๒๕๔๔ (ม. ๗๒)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๘)

เป็นสภาผู้แทนราษฎร

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้เสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภาโดยไม่ชักช้า ถ้ารัฐสภาอนุมัติแล้วพระราชกำหนดนั้นก็ให้มีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้ารัฐสภาไม่อนุมัติ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ไซ้พระราชกำหนดนั้น คำอนุมัติและไม่อนุมัติให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

ในเหตุฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ และจะเรียกประชุมรัฐสภาให้ทันทวงที่มีใดก็ดี หรือกรณีเช่นว่านั้นเกิดขึ้นในระหว่างสภาผู้แทนราษฎรก็ต่อ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ไซ้บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๔๐)

ในการประชุมรัฐสภาคราวต่อไป ให้นำพระราชกำหนดนั้นเสนอต่อรัฐสภาเพื่อทราบ

ในเหตุฉุกเฉินซึ่งจะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันทวงที่มีใด พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ไซ้บังคับตั้ง เช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๕๒)

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรต่อไป ท่านให้นำพระราชกำหนดนั้นเสนอต่อสภาเพื่ออนุมัติ ถ้าสภาอนุมัติแล้วพระราชกำหนดนั้นก็เป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติไซ้ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ไซ้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติและไม่อนุมัติของสภาที่กล่าวนี้ ท่านว่าให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

๑๕๘ ในระหว่างสมัยประชุม ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวด้วยการภาษีอากรหรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาประโยชน์ของแผ่นดิน พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ไซ้บังคับตั้งเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๔๖๗ (ม. ๑๕๖)

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๔๔)

ปี ๒๔๖๑ (ม. ๑๔๗)

เสนอต่อรัฐสภา

ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๕๑)

เสนอต่อรัฐสภา

คณะรัฐมนตรี

พระราชกำหนดที่ใดตราขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะต้อง
นำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรภายในสองวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๐ มาใช้บังคับ
โดยอนุโลม

• ในระหว่างสมัยประชุม ถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นว่า
ร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการภาษีอากรหรือเงินตราฉบับใด
จะต้องได้รับพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาผลประโยชน์ของ
แผ่นดิน จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์เพื่อตราเป็นพระ
ราชกำหนดให้ใช้ตั้งพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๔๑)

• ในระหว่างสมัยประชุม ถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นว่า
ร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับราชการภาษีอากร หรือเงินตราฉบับใด
จะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับเพื่อรักษาประโยชน์ของ
แผ่นดินจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์เพื่อทรงตราเป็น
พระราชกำหนดให้ใช้บังคับตั้งพระราชบัญญัติก็ได้

ปี ๒๔๘๘ (ม. ๓๓)

พระราชกำหนดที่ใดตราขึ้นตามความในวรรคก่อน
จะต้องนำเสนอต่อรัฐสภาภายในสองวันนับแต่วันประกาศใช้และ
ให้นำความในวรรคสองและวรรคสามแห่งมาตรา ๓๒ มาใช้บังคับ
โดยอนุโลม

๑๕๙ : พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ตราพระราชกฤษฎีกา ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๒)

• พระมหากษัตริย์ทรง (ไว้ซึ่ง) พระราชอำนาจ
ในการตราพระราชกฤษฎีกา (โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๓)

ปี ๒๔๙๕ (ม. ๙๕)

ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๕๓)

ปี ๒๔๘๙ (ม. ๙๔)

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๕๖)

ปี ๒๔๙๐ (ม. ๔๖)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

๒๐๐

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้ (และเลิกใช้) กฎอัยการศึก ตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึก เฉพาะแห่งเป็นการรีบด่วน เจาหน้าที่ฝ่ายทหารยอมกระทำได้ตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

กฎอัยการศึกตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะมีผลใช้บังคับเกินสามสิบวันได้อีกเป็นระยะเวลาเท่าใด ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรสิ้นอายุ หรือสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบให้วุฒิสภำทำหน้าที่รัฐสภาในการให้ความเห็นชอบตามวรรคสาม

พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึก

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก

พระมหากษัตริย์ทรงประกาศใช้กฎอัยการศึกตามลักษณะและวิธีการในพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๑๕๓)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๔) *

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๕๐) *

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๕๒) *

* มีเฉพาะขอความตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง และไม่มีขอความในวงเล็บ

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๕๒)

ปี ๒๕๕๔ (ม. ๗๕)

ปี ๒๕๗๕ (ม. ๕๓)

๒๐๑

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

มติให้ความเห็นชอบของรัฐสภาต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา
ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ วรรคสี่ มาใช้บังคับ

โดยอนุโลม

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๕)

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศสงคราม เมื่อได้รับความยินยอมของรัฐสภาแล้ว
มติให้ความยินยอมของรัฐสภา ต้องมีเสียงไม่
ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๔๘)

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๕๓)

ปี ๒๕๑๐ (ม. ๘๓) มีเฉพาะ
ข้อความตามวรรคหนึ่ง

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศสงครามเมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร
แล้ว และไม่เป็นการขัดกับกฎบัตร ขององค์การสหประชาชาติ
มติให้ความยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่า
สองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๑๑)

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศสงครามเมื่อได้รับความยินยอมของรัฐสภาแล้ว
มติให้ความยินยอมของสภา ต้องมีเสียงไม่
ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

ปี ๒๕๑๘ (ม. ๑๕)

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ประกาศสงคราม ทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึกและทำหนังสือ
สัญญาอื่น ๆ กับนานาประเทศ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๕๔)

การประกาศสงครามนั้น จะทรงทำต่อเมื่อไม่
ขัดแก่วินัยแห่งกติกาสันนิบาตชาติ
หนังสือสัญญาใด ๆ ที่มีเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์
สยามหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา
ไซร์ ท่านว่าต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

๒๐๒

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการ
ทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึกและทำหนังสือสัญญาอื่นกับนานา
ประเทศ (หรือกับองค์การระหว่างประเทศ)

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๕๕)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๐) ไม่มี
ข้อความในวงเล็บ

หนังสือสัญญาใดที่มีเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย
(หรือเขตอธิปไตยแห่งชาติ) หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อ
ให้การเป็นไปตามสัญญา (หรือสนธิสัญญาพันธมิตรทางทหาร)
ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๑๕๒) ไม่มี
ข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๕๑๒ (ม. ๑๕๔) ไม่มี
ข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๕๑๕ (ม. ๑๕๖) ไม่มี
ข้อความในวงเล็บ

๑. พระมหากษัตริย์ทรงพระราชอำนาจในการ
ทำหนังสือสัญญาสงบศึกและทำหนังสือสัญญาอื่น ๆ กับนานา
ประเทศ

ปี ๒๔๔๐ (ม. ๘๔)

๒๐๓. พระมหากษัตริย์ทรง (ไว้ซึ่ง) พระราชอำนาจ
ในการพระราชทานอภัยโทษ

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๔๖)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๔๑)

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๘๓)

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๑๕๕)

ปี ๒๔๔๔ (ม. ๗๗)

ปี ๒๔๔๐ (ม. ๘๕)

ไม่มีข้อความในวงเล็บ

ปี ๒๔๓๕ (ม. ๕๕) คำว่า

"ในการ" ให้คำว่า

"ที่จะ"

๒๐๔. พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจใน
การถอดถอนฐานันดรศักดิ์ และเรียกคืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๔๗)

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๕๒)

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๘๔)

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๑๕๖)

๒๐๕. พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ข้าราชการ
ฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง อธิบดี
และเทียบเท่าพ้นจากตำแหน่ง

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๑๔๘)

๑. พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและถอดถอน
ข้าราชการฝ่ายทหาร และฝ่ายพลเรือนตำแหน่งปลัดกระทรวง
อธิบดี และเทียบเท่า

ปี ๒๔๑๑ (ม. ๑๕๔)

ปี ๒๔๔๕ (ม. ๘๖)

ปี ๒๔๔๒ (ม. ๑๕๘)

คณะรัฐมนตรี

๒๐๖ : ภายใต้บังคับมาตรา ๑๗๕ การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การลงโทษ และการออกจากราชการของข้าราชการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๑๔๔)

: การกำหนดคุณสมบัติ การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน และการลงโทษข้าราชการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๕)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๕๗)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๕๔)

๒๐๗ : ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำ นอกจากข้าราชการการเมือง จะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๐๐)

๒๐๘ : บทกฎหมาย พระราชกฤษฎีกา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๐๑)

: ภายใต้บังคับมาตรา ฯลฯ บทกฎหมาย พระราชกฤษฎีกา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๖)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๕๘)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๖๐)

ปี ๒๕๔๐ (ม. ๘๗) *

ปี ๒๕๔๔ (ม. ๗๕) *

* (คำว่า รัฐมนตรี ใช้คำว่า "รัฐมนตรีคนหนึ่ง")

ปี ๒๕๓๕ (ม. ๕๗) ใช้คำว่า

"รัฐมนตรี นายคนหนึ่ง"

บทบัญญัติว่าด้วยศาล

๒๐๙ : การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

: การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๐๒)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๗)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๖๑)

ปี ๒๕๔๐ (ม. ๘๘)

ปี ๒๕๔๔ (ม. ๘๐)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๘) *

ปี ๒๕๓๕ (ม. ๕๘) *

(* หมายความว่า

"ในนามพระมหากษัตริย์")

๒๑๐ : บรรดาศาลทั้งหลายจะตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๐๓)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๘)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๖๒)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๑๐๐)

หมายความว่า "จัก"

ปี ๒๕๓๕ (ม. ๕๘)

หมายความว่า "จัก"

ปี ๒๕๔๐ (ม. ๘๘)

หมายความว่า "จัก"

ปี ๒๕๔๔ (ม. ๘๑)

หมายความว่า "จัก"

ศาล

<p>๒๑๑ : การตั้งศาลขึ้นใหม่เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีใดคดีหนึ่ง หรือที่มีข้อหาฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ แทนศาลธรรมดาที่มีอยู่ตามกฎหมายสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีนั้น จะกระทำมิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๐๔) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๕๙) ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๐๑) ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๖๓) ปี ๒๔๙๐ (ม. ๙๐) ปี ๒๔๘๙ (ม. ๘๒)</p>
<p>๒๑๒ : การบัญญัติกฎหมายให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลหรือวิธีพิจารณาเพื่อใช้แก่คดีใดคดีหนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๐๕) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๐) ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๐๒) ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๖๔)</p>
<p>๒๑๓ : ผู้พิพากษา (และตุลาการ) มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ให้เป็นไปตามกฎหมาย</p> <p>ผู้พิพากษา <u>ยอม</u> มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๐๖) ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๑) ไม่มีข้อความในวงเล็บ ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๖๕) ไม่มีข้อความในวงเล็บ ปี ๒๔๘๕ (ม. ๑๐๓) ปี ๒๔๙๐ (ม. ๙๑) ปี ๒๔๘๙ (ม. ๘๓) ปี ๒๔๗๕ (ม. ๖๐)</p>
<p>๒๑๔ : ผู้พิพากษาและตุลาการจะเป็นข้าราชการการเมืองมิได้</p>	<p>ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๐๗)</p>

๒๑๕

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ผู้พิพากษา

พ้นจากตำแหน่ง

ก่อนเข้ารับหน้าที่ครั้งแรก ผู้พิพากษาต้องถวายสัตย์

ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ ถวายถ้อยคำที่คณะกรรมการตุลาการ
เป็นผู้กำหนด

พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง ย้ายและถอดถอน

ผู้พิพากษา

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๐๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๒)

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๐๔)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๖๖)

๒๑๖

การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม

พ้นจากตำแหน่ง จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการ
ตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ
ก่อน แล้วจึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการ
ลงโทษผู้พิพากษาในศาลยุติธรรม จะต้องได้รับความเห็นชอบ
ของคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ
ข้าราชการฝ่ายตุลาการ

การแต่งตั้ง การย้ายและการถอดถอนผู้พิพากษา

จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการก่อน แล้ว
จึงนำความกราบบังคมทูล

การเลื่อนตำแหน่งและการเลื่อนเงินเดือนผู้พิพากษา
จะต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

การแต่งตั้ง การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน

การย้ายและการถอดถอนผู้พิพากษา จะต้องได้รับความเห็นชอบ
(ของพระมหากษัตริย์) และของคณะกรรมการตุลาการ ตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๐๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๓)

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๐๕)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๖๗)

ปี ๒๕๕๐ (ม. ๕๒)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๔)

ไม่มีความใน
วงเล็บ

ศาล

๒๑๗

มาตรา ๒๑๐ คณะกรรมการตุลาการประกอบด้วย
 ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ ข้าราชการฝ่ายตุลาการ
 เป็นกรรมการ โดยตำแหน่งสามคนตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วย
 ระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอีก
 แปดคน ซึ่งข้าราชการตุลาการเป็นผู้เลือกจากข้าราชการตุลาการ
 สี่คน กับจากผู้รับบำเหน็จหรือบำนาญที่เคยรับราชการ เป็นผู้
 พิจารณามาแล้ว และต้องไม่ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง
 ไม่เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือหนายความ
 อื่นอีก

ปี ๒๕๑๗

ตำแหน่งของข้าราชการตุลาการผู้มีสิทธิได้รับเลือก
 เป็นกรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิและการเลือกตั้งกรรมการ
 ตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข
 ราชการฝ่ายตุลาการ

มาตรา ๒๑๑ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษา
 คดีตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ตุลาการศาลทหารพ้นจาก
 ตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๑๒ ศาลปกครองและศาลในสาขาแรงงาน
 สาขานิติ หรือสาขาสังคม จะตั้งขึ้นได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ

การแต่งตั้งและการให้ผู้พิพากษาพ้นจากตำแหน่ง
 อำนาจหน้าที่ของศาลตลอดจนวิธีพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง
 ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลนั้น

มาตรา ๒๑๓ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจ
 หน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน
 ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

บทบัญญัติว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น

๒๑๘

มาตรา ๒๑๔ การจัดระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งนครหลวง ต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ท้องถิ่นตามวรรคหนึ่งมีอิสระในการกำหนดนโยบายปกครองท้องถิ่นของตน และมีอิสระในทางการภาษีอากรและการเงินแห่งท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๑๕ ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมมีสิทธิปกครองตนเอง

มาตรา ๒๑๖ การปกครองท้องถิ่นทุกระดับใน ทุกจังหวัดรวมทั้งนครหลวง ให้มีสภาท้องถิ่นและหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นและต้องมีการเลือกตั้งตามระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย

มาตรา ๒๑๗ การเลือกตั้งสมาชิกของสภาท้องถิ่นให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

การเลือกตั้งหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ หรือจะให้สภาท้องถิ่นเลือกตั้งจากสมาชิกของสภาท้องถิ่นก็ได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

ปี ๒๕๑๓

บทบัญญัติว่าด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญ

๒๑๙

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญมีจำนวนเก้าคนโดยรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และ คณะกรรมการตุลาการตามมาตรา ๒๑๐ เป็นผู้เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวนฝ่ายละสามคน

ให้คณะกรรมการตุลาการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นลำดับแรก และแจ้งผลการเลือกต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เมื่อรัฐสภาได้เลือกแล้วให้แจ้งผลการเลือกต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อคณะรัฐมนตรีได้เลือกแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อผู้ได้รับเลือกทั้งหมดกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ให้กระทำแล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งเป็นประธาน

ในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเองเป็นประธานในคราวประชุมนั้น

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทน ประธานศาลฎีกา อธิบดี ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คนซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย

ประธานวุฒิสภา เป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสามคนซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานศาลฎีกา เป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งขึ้นเป็นประธานตุลาการคนหนึ่งและตุลาการอีกสิบสี่คน

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๑๘)
- รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และ คณะกรรมการตุลาการเป็นผู้เลือกตุลาการรัฐธรรมนูญ

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๔)

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๖๘)

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๐๖)

ปี ๒๕๕๕ (ม.๕๕ วรรคหนึ่ง)

๒๒๐ : มาตรา ๒๑๙ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

ปี ๒๕๑๗

: มาตรา ๒๒๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับเงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

: มาตรา ๒๒๑ บุคคลจะดำรงตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญติดต่อกันสองครั้งมิได้

๒๒๑ : คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๕)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๑๐๗)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๖๕)

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

: วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมาย

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๒๓)

: วรรคหนึ่ง (องค์ประกอบของตุลาการรัฐธรรมนูญ) ให้มีการแต่งตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่ทุกครั้งเมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน เพราะเหตุที่สภาผู้แทนหมกอายุ หรือถูกยุบ

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๘๕)

วิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

๒๒๒ : ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๖)

ปี ๒๕๔๕ (ม. ๑๐๘)

ปี ๒๕๔๒ (ม. ๑๗๐)

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวัน
ในสมัยประชุม
ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง
รัฐสภาจะแต่งตั้งผู้พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ
ใหม่อีกได้

๒๒๓

• ตุลาการรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจาก
การเลือกตั้งทั่วไป
(๒) ตาย
(๓) ลาออก
(๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ
หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
(๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๒๒)

• มาตรา ๑๖๓ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง
พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ
(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจาก
การเลือกตั้งทั่วไป
(๒) ตาย
(๓) ลาออก
(๔) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๘๘ หรือมีลักษณะต้องห้ามตาม
ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) หรือ
มาตรา ๘๕ (๑) (๒) หรือ (๓)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๖๓)

มาตรา ๑๐๕ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งสภาผู้แทนราษฎร
แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๑๐๕)

(๑) เปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก
หลังจากการเลือกตั้งทั่วไป

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับ
ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจาก
ตำแหน่งเมื่อ

ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๓๑)

(๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจาก
การเลือกตั้งทั่วไป

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) มีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๐

(๑) (๒) (๓) และ (๕) และมาตรา ๕๓ (๑) (๒) และ (๓)

(๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

๒๒๔

เมื่อตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญว่างลงให้รัฐสภา
คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการตุลาการที่ใดเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญ
ผู้พ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณี เลือกตุลาการรัฐธรรมนูญแทน
ตำแหน่งที่ว่างนั้น

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๒๓)

ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้ง
ว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๑๐๕ (๑)
ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสิบวัน
กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันใน

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๐๘)

สมัยประชุม

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลง เพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกเมื่อเปิดสมัยประชุมรัฐสภา ครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไปให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในกำหนดเวลาสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อนให้หมายถึงวันในสมัย

ประชุม

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๑๑๐)

ปี ๒๔๕๒ (ม. ๑๗๒)

๒๒๕

เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา แล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๕๔

ปี ๒๔๑๗ (ม. ๒๒๔)

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธาน สภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับ ความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติ ตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ส่งความเห็น เช่นว่านั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธาน สภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติ ตามวรรคหนึ่ง จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ถ้า คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้น คืนไปยังรัฐสภาต่อไป

๒๒๖

ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องคว่ำบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะไต่พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเค็ดักซาค และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องคว่ำบทบัญญัติมาตรา ๑๓๔ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะไต่พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเค็ดักซาค และให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการที่ศาลจะใช้บทกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทกฎหมายนั้นต้องคว่ำบทบัญญัติมาตรา ๘๓ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไว้ชั่วคราว แล้วให้รายงานความเห็นเช่นนั้นตามทางการไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งให้ศาลทราบ

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเค็ดักซาค และให้ศาลปฏิบัติตามนั้น

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๒๕)

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๒๖)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๕) *

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๑๑๕) *

ปี ๒๕๕๒ (ม. ๑๓๕) *

(* อยู่ในบทสุดท้าย)

ปี ๒๕๕๕ (ม. ๘๘)

อยู่ในบทสุดท้าย

บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

๒๒๗

• การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ก็
แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะ
รัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่า
หนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

(๒) ผู้ที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขึ้น
รับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบ
ด้วย ในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวน
สมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง
ขึ้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็น
ประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว
ให้รอไว้สามวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้รัฐสภาพิจารณา
ในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม
ขั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบ
ด้วยในการที่จะให้แก้ไขเป็นรัฐธรรมนูญไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวแล้ว
ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และ
ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

• การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ก็
แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๒๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๒๘)

(๑) ผู้คัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน ทั้งสองสภารวมกันหรือจากสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่า หนึ่งในห้า ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๒) ผู้คัดขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็น ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณา เป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบ ด้วย ในการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น ไม่ต่ำกว่าสองในสาม ของจำนวน สมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็น ประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาใน วาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วย ในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าว ข้างบนนี้แล้ว ให้นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗๔ และมาตรา ๗๕ มา ใช้บังคับโดยอนุโลม

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๑๑ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้
ก็แต่โดยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก
คณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่ต่ำกว่า
หนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภา
ผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง
ชั้นรับหลักการ ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบ
ควยในการแก้ไขเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวน
สมาชิกทั้งหมด

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง
ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็น
ประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว
ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้ว ให้สภาผู้แทนราษฎร
พิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม
ชั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบควย
ในการที่จะให้แก้ไขเป็นรัฐธรรมนูญ ไม่ต่ำกว่าสองในสาม
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่
กล่าวข้างบนนี้แล้วให้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และให้นำ
บทบัญญัติมาตรา ๗๑ และมาตรา ๗๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้ก็แต่โดยเงื่อนไข
ดังต่อไปนี้

ปี ๒๔๘๕ (ม. ๑๑๑)

ปี ๒๔๘๖ (ม. ๑๑๓)

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก คณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนร่วมกัน หรือจากสมาชิกของแต่ละสภา ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการแก้ไขเพิ่มเติมนี้ ไม่ต่ำกว่าสองในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ

(๕) เมื่อการพิจารณาวาระที่สองเสร็จสิ้นแล้วให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดนี้แล้วให้รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขั้นสุดท้ายให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ไม่ต่ำกว่าสองในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว ให้นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย และให้นำบัญญัติมาตรา ๗๖ และมาตรา ๗๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

• รัฐธรรมนูญนี้แก้ไขเพิ่มเติมได้โดยความเห็นชอบของรัฐสภา

• รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

ปี ๒๔๕๐ (ม. ๘๓)

ปี ๒๔๕๕ (ม. ๘๕)

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก คณะรัฐมนตรี หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนซึ่งต้องมีจำนวน ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนี้ให้ รัฐสภาพิจารณาารวมกันเป็นสามวาระ

(๓) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วย ในการแก้ไขเพิ่มเติม ไม่ต่ำกว่าสองในสามแห่งจำนวน สมาชิกทั้งสองสภา

(๔) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง ชั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ซึ่งมีคำเสนอแก้ไขแปรญัตติ หรือซึ่งมีการแก้ไขโดยคณะกรรมการ ให้ถือเอาเสียง ข้างมากเป็นประมาท

(๕) เมื่อการพิจารณา วาระที่สองเสร็จสิ้นแล้ว ให้รอไว้สิบห้าวัน เมื่อพ้นกำหนดแล้วต้องนำเสนอรัฐสภา เพื่อพิจารณาในวาระที่สามต่อไป

(๖) การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ชั้นสุดท้าย ให้ใช้วิธีเรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วย ในการที่จะให้แก้ไขเป็นกฎหมาย ไม่ต่ำกว่าสองในสามแห่ง จำนวนสมาชิกทั้งสองสภา

(๗) เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตาม ที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว จึงให้ดำเนินการต่อไปตามความใน มาตรา ๒๐

รัฐธรรมนูญนี้ จะแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่ โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจาก คณะรัฐมนตรีทางหนึ่ง หรือมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง รวมกันมีจำนวน ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด ทางหนึ่ง

ปี ๒๔๗๕ (ม. ๖๓)

(๒) เมื่อสมาชิกได้ลงมติครั้งหนึ่งแล้ว ท่านให้
รอไว้หนึ่งเดือน เมื่อพ้นกำหนดแล้วให้นำขึ้นเสนอสภาเพื่อ
ลงมติอีกครั้งหนึ่ง

(๓) การออกเสียงลงคะแนน ท่านให้ใช้วิธี
เรียกชื่อและต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้น
ไม่ต่ำกว่าสามในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด

เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าว
ข้างบนนี้แล้ว ท่านจึงให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติมาตรา

๓๘, ๓๙

๒๒๘

ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่า
ร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายตามมาตรา ๒๒๘
กระทบถึงประโยชน์ใดเสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน
และทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนได้วินิจฉัย
พระมหากษัตริย์ยอมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชน
ทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่า เห็นชอบหรือไม่เห็น
ชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ
จะได้มีประกาศพระบรมราชโองการภายในเก้าสิบวันนับแต่
วันที่นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย และให้ประชาชน
รัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

เมื่อมีประกาศพระบรมราชโองการตามวรรคสอง
ให้ตราพระราชกฤษฎีกากำหนดวันให้ประชาชนออกเสียงเป็น
ประชามติภายในเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศพระบรมราชโองการ
และวันออกเสียงประชามติต้อง เป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ในเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจ
ตามมาตรานี้มีให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๒๒๘ (๓) มาใช้บังคับ

ปี ๒๕๑๓ (ม. ๒๒๘)

ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๐)

การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

• ถ้าพระมหากษัตริย์ทรงพระราชดำริเห็นว่า
 ร่างรัฐธรรมนูญที่นำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย ตามมาตรา ๑๗๓
 กระทั่งถึงประโยชน์ใดเสียสำคัญของประเทศหรือประชาชน
 และทรงพระราชดำริเห็นสมควรให้ประชาชนใดวิจิตร
 พระมหากษัตริย์ยอมทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะให้ประชาชน
 ทั่วประเทศออกเสียงเป็นประชามติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็น
 ชอบควรร่างรัฐธรรมนูญนั้น

ในการให้ประชาชนออกเสียงเป็นประชามติ
 พระมหากษัตริย์จะใดทรงตราพระราชกฤษฎีกาภายในกำหนด
 เวลาเก้าสิบวัน นับแต่วันที่นำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า ฯ
 ถวายในพระราชกฤษฎีกานั้น ต้องกำหนดวันให้ประชาชนออก
 เสียงภายในเก้าสิบวัน ซึ่งต้องเป็นวันเดียวกันทั่วราชอาณาจักร
 และให้ประธานองคมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจตาม
 มาตรานี้ มิให้นำบัญญัติมาตรา ๑๗๓ (๗) มาใช้บังคับ

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๗๘)

- คู่เทียบกับ ปี ๒๕๑๗
 ม. ๒๒๘ วรรคสอง
 และวรรคสาม

๒๒๘

• มุคคณผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรยอมมีสิทธิออกเสียงประชามติ
 หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติ
 ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยกรนั้น

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๓๐)
 ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๗๑)
 ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๗๖)

๒๓๐

• ในการให้ประชาชนออกเสียงตามมาตรา ๒๒๘
 ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาท ถ้ามีประชามติเห็น
 ชอบควรร่างรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะใดทรงลง
 พระปรมาภิไธยภายในสามสิบวันนับแต่วันประกาศผลประชามติ
 และเมื่อใดประกาศรัฐธรรมนูญนั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้ว
 ให้ใช้บังคับได้ ถ้ามีประชามติไม่เห็นชอบควรร่างรัฐธรรมนูญ
 ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

ปี ๒๕๑๗ (ม. ๒๓๑)
 ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๗๒)

ในการให้ประชาชนออกเสียงตามมาตรา ๑๗๔
 ถ้ามีเสียงข้างมากเป็นประจักษ์เห็นชอบด้วยร่างรัฐธรรมนูญ
 พระมหากษัตริย์จะได้อบรมลงพระปรมาภิไธยภายในสามสิบวัน
 นับแต่วันประกาศผลประจักษ์ และเมื่อได้ประกาศรัฐธรรมนูญ
 นั้นในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้
 ถ้าไม่มีเสียงข้างมากเป็นประจักษ์เห็นชอบด้วย
 ร่างรัฐธรรมนูญ ก็ให้ร่างรัฐธรรมนูญนั้นตกไป

ปี ๒๔๘๒ (ม. ๑๗๕)

บทบัญญัติว่าด้วยบทสุดท้าย

๒๓๑

- รัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติว่าด้วย "บทสุดท้าย" คือ
 - (๑) รัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๗๕ (ม. ๖๒)
 - (๒) รัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๘๔ (ม. ๘๖ - ม. ๘๙)
 - (๓) รัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๙๐ (ม. ๙๔ - ม. ๙๕)
 - (๔) รัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๙๒ (ม. ๑๓๗ - ม. ๑๓๙)
 - (๕) รัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๙๕ (ม. ๑๑๒ - ม. ๑๑๔)
 - (๖) รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๑ (ม. ๑๓๓ - ม. ๑๓๖)
- ส่วนรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ ไม่มีบทบัญญัติว่าด้วย

" บทสุดท้าย "

บทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ของบทสุดท้ายที่ปรากฏ
 ในรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น ใ้คนนำไปเปรียบเทียบให้ใน
 หมวดอื่น ๆ แล้ว เพราะมีหลักการและข้อความคล้ายคลึงกัน
 กับบทบัญญัติในมาตราของหมวดอื่น ๆ ยกเว้นมาตรา ๑๓๖ ของ
รัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๑๑ ซึ่งมีหลักการไม่เหมือนกับรัฐธรรมนูญปี
อื่น ๆ

• มาตรา ๑๓๖ ในยามที่มีสถานะสงครามหรือใน
 ภาวะคับขันถึงขนาดอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร
 และการใช้อำนาจนิติบัญญัติทางรัฐสภาตามปรกติอาจขัดข้องหรือ
 ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เมื่อคณะรัฐมนตรีเสนอ รัฐสภาจะมี
 มติให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรี
 โดยประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้บังคับดังเช่นพระราช
 บัญญัติก็ได้ มติดังกล่าวรัฐสภาจะมีมติเลิกเสียเมื่อใดก็ได้

หากสถานะสงครามหรือภาวะคับขันดังกล่าว
 ในวาระหนึ่งเกิดขึ้นหรือมีอยู่ในระหว่างสภาพแทนถูกยุบก็ตี
 หรือไม่สามารถจะเรียกประชุมรัฐสภาได้ทันทางที่ก็คือ พระมหากษัตริย์
 ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติทางคณะรัฐมนตรีได้ โดยประกาศพระบรม
 ราชโองการให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ

บทบัญญัติว่าด้วยบทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมบัญญัติ ๒๕๑๗

๒๓๒

มาตรา ๒๓๒ ในวาระเริ่มแรกพระมหากษัตริย์จะ
ไต่ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมบัญญัตินี้ในวัน
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๓๓

- การตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดแรก

มาตรา ๒๓๓ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน
ราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมบัญญัตินี้ ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยยี่สิบ
วันนับแต่วันใช้รัฐธรรมบัญญัตินี้

- บทกำหนดเวลาเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๒๓๔ นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมบัญญัตินี้จนถึงวัน
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๒๓๓ ให้สถานितिบัญญัติ
แห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕
ทำหน้าที่รัฐสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมบัญญัตินี้ และมีหน้าบทบัญญัติ
มาตรา ๑๐๒ และ มาตรา ๑๐๓ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่ง
ของสมาชิกสถานितिบัญญัติแห่งชาติตามมาตรานี้

- บทให้สถานितिบัญญัติที่มีอยู่
ก่อนทำหน้าที่รัฐสภา

มาตรา ๒๓๕ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดิน
อยู่ในวันใช้รัฐธรรมบัญญัตินี้ หรือคณะรัฐมนตรีหากจะมีขึ้นก่อนการเลือก
ตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาตรา ๒๓๓ เป็นคณะรัฐมนตรีบริหาร
ราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมบัญญัตินี้ และมีหน้าบทบัญญัติ มาตรา ๑๗๕
และมาตรา ๑๘๐ มาใช้บังคับแก่การดำรงตำแหน่งของรัฐมนตรี
ตามมาตรานี้

- บทให้คณะรัฐมนตรีที่มีอยู่
ก่อนทำหน้าที่บริหารราชการ
แผ่นดินตามรัฐธรรมบัญญัติ

เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ให้
คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อ
ดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๒๓๖ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม
บทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้ชายและหญิง
มีสิทธิเท่าเทียมกัน ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันใช้รัฐธรรมบัญญัตินี้ มี
หน้าบทบัญญัติมาตรา ๒๔ วรรคสองมาใช้บังคับ

- บทกำหนดเวลาการแก้ไขเพิ่ม
เติมกฎหมายให้ชายและหญิงมี
สิทธิเท่าเทียมกัน

บทเฉพาะกาล

• มาตรา ๒๓๓ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๔ มาตรา ๒๑๖ และมาตรา ๒๑๗ ซึ่งต้องไม่เกินสองปีนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติสามมาตราดังกล่าวมาใช้บังคับ

• มาตรา ๒๓๔ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่งการโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๗ แห่งรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕ ที่ยังใช้บังคับอยู่ในวันใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

- บทกำหนดเวลาการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

- บทให้คำสั่งของนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญการปกครองมีผลใช้บังคับต่อไป

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๑

๒๓๓

มาตรา ๑๙๖) ภายในสิบห้าวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ พระมหากษัตริย์จะไดทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนหนึ่งร้อยยี่สิบคน เมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนแล้ว ให้เพิ่มหรือลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาใหม่จำนวนเท่าที่กำหนดใน มาตรา ๙๕

การเพิ่มหรือลดจำนวนสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคหนึ่งให้กระทำให้เสร็จก่อนวันเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรก ในกรณีเพิ่มพระมหากษัตริย์จะไดทรงแต่งตั้งเพิ่ม ในกรณีลด ให้สมาชิกวุฒิสภาพ้นจากสมาชิกภาพเท่าจำนวนที่ลด โดยวิธีจับสลาก

มาตรา ๑๙๗ ในวาระเริ่มแรกก่อนเปิดประชุมรัฐสภาครั้งแรกภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๑๔๐ ให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา

มาตรา ๑๙๘ การเรียกประชุมวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๙๗ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา

มาตรา ๑๔๐ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๓ ให้เสร็จสิ้นภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๔๑ ให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ หรือคณะรัฐมนตรีใหม่หากจะมีขึ้นภายหลัง เป็นคณะรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญนี้ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนเข้ารับหน้าที่แล้ว ให้คณะรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่ง และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๓ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

- บทเกี่ยวกับการตั้งสมาชิกวุฒิสภาชุดแรก

- บทให้วุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาในวาระเริ่มแรก

- บทกำหนดเวลาให้เรียกประชุมวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภา

- บทกำหนดเวลาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

- บทให้คณะรัฐมนตรีที่มีอยู่ก่อนทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๘๒ ในระหว่างวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภา
ตามมาตรา ๑๗๕ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธาน
วุฒิสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรม
อัยการ และบุคคลอื่นอีกสามคนซึ่งวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา
๑๗๕ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย ภายในสามสิบวัน
นับแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๔

มาตรา ๑๘๓ บรรดาคำสั่งซึ่งนายกรัฐมนตรีได้สั่ง
การโดยอ้างมาตรา ๑๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไป

- บทเกี่ยวกับการตั้งคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญชุดแรก

- บทให้คำสั่งของนายก
รัฐมนตรีตามธรรมนูญ
การปกครอง มีผลใช้บังคับ
ต่อไป

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญปี ๒๔๕๕

๒๓๔

มาตรา ๑๑๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๑๖ ในวาระเริ่มแรกภายในระยะเวลาสิบปี นับแต่วันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ซึ่งราษฎรเลือกตั้งตามบทบัญญัติมาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งขึ้นไว้แล้วในวันที่ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้

ในระหว่างที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ยังไม่ได้เข้ารับหน้าที่ให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๑๖ เมื่อได้ใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ไปแล้วห้าปี ถ้าผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดใดได้รับการศึกษาอบรมจนชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นจำนวนเกินกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในจังหวัดนั้น ก็ให้สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งมีจำนวนเท่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีการเลือกตั้งในจังหวัดนั้น หลักเกณฑ์และวิธีการออกจากตำแหน่งให้เป็นไปตามข้อบังคับซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะได้อตราขึ้น

ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒ ตามมาตรานี้ ถ้าตำแหน่งสมาชิกประเภทที่ ๒ วางลง โดยมีใช้โดยการออกตามความในวรรคแรก พระมหากษัตริย์จะได้อตราแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นสมาชิกประเภทที่ ๒ เท่าจำนวนตำแหน่งที่วางลงนั้น

- บทเกี่ยวกับองค์ประกอบของสภาผู้แทนราษฎรในระยะ ๑๐ ปีแรก

- บทบังคับเกี่ยวกับสมาชิกประเภท ๒ เมื่อได้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ไปแล้ว ๕ ปี

บทเฉพาะกาล

ในกรณีที่จะมีการออกจากตำแหน่งของสมาชิก
ประเภทที่ ๒ ตามความในวรรคแรก ให้คณะรัฐมนตรีประกาศ
จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งได้รับการศึกษาอบรมจบชั้นประถม
ศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการในวันที่ ๑ มกราคม
ของทุก ๆ ปี

มาตรา ๑๑๗ ในกรณีที่สมาชิกประเภทที่ ๒ จะ
ต้องออกจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๑๖ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิก
ประเภทที่ ๑ เพิ่มขึ้นมีจำนวนเท่ากับจำนวนสมาชิกประเภทที่ ๒
ที่จะต้องออกจากตำแหน่งนั้นภายในวันที่ ๑ เมษายน และให้
สมาชิกประเภทที่ ๒ ออกจากตำแหน่งในวันที่สมาชิกประเภทที่ ๑
เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๑๑๘ ในระหว่างที่มีสมาชิกประเภทที่ ๒
ถ้ามีการยุบสภา ตามความในมาตรา ๖๕ ให้มีการเลือกตั้ง
สมาชิกใหม่เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๑๑๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๕๐ (๒) (๓)
(๔) และ (๕) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ
พุทธศักราช ๒๔๙๕ สมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้
ตลอดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๑๕ แต่มิให้มีการประชุม
ดำเนินการของสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างที่สภาต้องถูกยุบ
ตามความในมาตรา ๖๕

มาตรา ๑๒๐ ก่อนที่จะมีกฎหมายว่าด้วยการ
เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ ให้นำบท
บัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ที่ใช้อยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้มาใช้บังคับ

- บทกำหนดระยะเวลา
เลือกตั้งสมาชิก
ประเภท ๑ เพิ่ม
เมื่อสมาชิกประเภท ๒
ต้องออกจากตำแหน่ง
ตาม ม. ๑๑๖

- บทกำหนดให้สมาชิก
ประเภท ๒ ยังคง
ดำรงตำแหน่งอยู่
เมื่อมีการยุบสภา

- บทบังคับมิให้สมาชิก
ประเภท ๒ มีการ
ประชุมสภาในระหว่าง
ที่สภาถูกยุบ

- บทที่ให้นำกฎหมายว่า
ด้วยการเลือกตั้งที่
ใช้อยู่ก่อนมาบังคับ
ใช้

มาตรา ๑๒๑ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่ง
อยู่ในวันใช้บังคับรัฐธรรมนูญนี้ คงอยู่ในตำแหน่งบริหารราชการ
แผ่นดินตามนโยบายที่ใดแถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรต่อไปก่อน
และพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๑
เข้ารับหน้าที่ และให้ความไว้ในมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับ

มาตรา ๑๒๒ ในวาระเริ่มแรก ให้สภาผู้แทนราษฎร
แต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐๖ ให้เสร็จสิ้นภายใน
กำหนดสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้เข้ารับ
หน้าที่

มาตรา ๑๒๓ เมื่อเลิกมีสมาชิกประเภทที่ ๒
ข้าราชการประจำต้องออกจากตำแหน่งก่อน จึงจะดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีหรือข้าราชการการเมืองอื่นได้

- บทให้คณะรัฐมนตรีที่
มีอยู่ก่อนทำหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดิน

- บทกำหนดเวลาใน
การตั้งคณะตุลาการ
รัฐธรรมนูญชุดแรก

- บทบังคับมิให้ข้าราชการ
ประจำเป็นรัฐมนตรี
หรือข้าราชการการเมือง
เมื่อเลิกสมาชิก
ประเภทที่ ๒

บทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญปี ๒๔๕๒

๒๓๕

มาตรา ๑๔๐ ในวาระเริ่มแรก ถ้าต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญนี้ ก็ให้ประธานอภิรัฐมนตรีซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญนี้

- ให้อภิรัฐมนตรีทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไปพลางก่อน

มาตรา ๑๔๑ ให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้ และกำหนดเวลาแห่งสมาชิกภาพให้นับแต่วันที่ให้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งสมาชิกชุกนั้น

- ให้วุฒิสมาชิกซึ่งมีอยู่ก่อน เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๔๒ ให้สมาชิกสภาผู้แทนซึ่งได้รับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญนี้ และอายุของสภาให้นับแต่วันเลือกตั้งทั่วไปซึ่งสมาชิกชุกนั้นได้รับเลือกตั้ง

- ให้สมาชิกสภาผู้แทนซึ่งมีอยู่ก่อนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญนี้

ก่อนที่สมาชิกสภาผู้แทนซึ่งจะได้รับเลือกตั้งตามมาตรา ๑๔๔ เข้ารับหน้าที่ ให้สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกดังกล่าวในวาระก่อน

มาตรา ๑๔๓ ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๐ มาใช้บังคับแก่สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทน แต่ทั้งนี้เฉพาะในกรณีที่สมาชิกนั้น ๆ ใดกระทำการต้องตามลักษณะที่ตองห้ามตามความในมาตรานั้นมาก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้

- บทมิให้นำบทบัญญัติในบางมาตรามาใช้บังคับแก่สมาชิกภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา ๑๔๔ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นให้ครบถ้วน ตามเกณฑ์บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๓ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

- บทกำหนดระยะเวลาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นให้ครบ

มาตรา ๑๕๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นให้ครบถ้วนตามความในมาตรา ๑๕๔ ให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๕ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๕๐ มาใช้บังคับ ยกเว้นการห้ามตามมาตรา ๑๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๕

ก่อนที่จะได้มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าจะมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน ก็ให้นำบทบัญญัติวรรคก่อนมาใช้บังคับ

มาตรา ๑๕๖ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) คงอยู่ในตำแหน่งบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาต่อไปก่อน และพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนชุดที่เข้ารับเลือกตั้งเพิ่มขึ้นตามความในมาตรา ๑๕๔ เข้ารับหน้าที่ และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๔ วรรคสองมาใช้บังคับ

มาตรา ๑๕๗ ภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ มาใช้บังคับแก่รัฐมนตรี แต่ทั้งนี้เฉพาะในกรณีที่มีรัฐมนตรีนั้น ๆ ได้กระทำการต้องตามลักษณะที่ตองห้ามตามความในมาตรา นั้นมาก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๑๕๘ ในวาระเริ่มแรก ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามความในมาตรา ๑๖๔ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันเปิดประชุมครั้งแรกหลังจากวันใช้รัฐธรรมนูญนี้

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อนให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

- บทให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งที่มีอยู่ก่อนมาใช้บังคับ

- บทให้คณะรัฐมนตรีที่มีอยู่ก่อนทำหน้าที่บริหารราชการต่อไป

- บทมีให้นำบทบัญญัติบางมาตรามาใช้บังคับแก่รัฐมนตรีภายในระยะเวลาที่กำหนด

- บทเกี่ยวกับการตั้งคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดแรก

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๘๐

มาตรา ๘๖ ในวาระเริ่มแรก วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงเลือกตั้ง ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับตั้งแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้ และถ้าจำเป็นจะทำการประชุมวุฒิสภาอีกใด ซึ่งในกรณีนี้ให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาไป จนกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จะสำเร็จเรียบร้อย

มาตรา ๘๗ ในวาระเริ่มแรกให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน โดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรสองแสนคน ต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ถ้าเขตจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรตามผลสำรวจสำมะโนครัวครั้งสุดท้าย เกินกว่าสองแสนคน ให้จังหวัดนั้นมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกสองแสนคน เศษของสองแสนคนถ้าถึงกึ่งหรือกว่าให้นับเป็นสองแสน และวิธีการเลือกตั้งให้ใช้วิธีรวมเขตจังหวัด

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้ง และผู้สมัครรับเลือกตั้ง อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๓

พุทธศักราช ๒๔๗๕ เท่าที่ไม่ขัดกับวิธีเลือกตั้งรวมเขต และให้ยกเว้นการห้ามตามมาตรา ๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕

มาตรา ๘๘ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามความในมาตรา ๘๗ ให้เสร็จสิ้นลงภายในกำหนดเก้าสิบวัน นับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

- บทการตั้งสมาชิกวุฒิสภา ชุดแรกและให้วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ รัฐสภา

- บทเกี่ยวกับการถือเกณฑ์ จำนวนราษฎรในการเลือกตั้งใน วาระแรก

- บทให้น้ำ พ.ร.บ. การเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ มาใช้เท่าที่ไม่ ขัดหรือแย้ง

- บทกำหนดเวลาการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ปี ๒๔๘๕

๒๓๗

มาตรา ๘๐ ในวาระเริ่มแรก พุทธสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งองค์การเลือกตั้งสมาชิกพุทธสภาเป็นผู้เลือกตั้งภายในกำหนดสิบห้านับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

องค์การเลือกตั้งสมาชิกพุทธสภาประกอบด้วยผู้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ในวันสุดท้ายก่อนใช้รัฐธรรมนูญนี้

ผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติ เช่นเดียวกับผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓)

พุทศักราช ๒๔๗๕ โดยยกเว้นข้อห้ามตามมาตรา ๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แต่อย่างน้อยผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องไม่เป็นข้าราชการประจำมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี และมีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าปี หรือเคยดำรงตำแหน่งทางราชการมาแล้วไม่ต่ำกว่าห้าปีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว

ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งยื่นสมัครรับเลือกตั้งด้วยตนเอง ต่อเลขาธิการองค์การเลือกตั้งสมาชิกพุทธสภาภายในสิบสองวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

วิธีการเลือกตั้งให้องค์การเลือกตั้งสมาชิกพุทธสภา กำหนดขึ้น

มาตรา ๘๑ ในวาระเริ่มแรก สภาผู้แทนประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช ๒๔๘๔ ส่วนที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ และให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มจำนวนขึ้นอีกโดยถือเกณฑ์จำนวนราษฎรหนึ่งแสนคนต่อสมาชิกสภาผู้แทนหนึ่งคน ถ้าในเขตจังหวัดใดมีจำนวนราษฎรตามผลการสำรวจสำมะโนครัวครั้งสุดท้ายเกินกว่าหนึ่งแสนคน ให้จังหวัดนั้นมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ่วงถึงหรือกว่า ให้นับเป็นหนึ่งแสน

- บทเกี่ยวกับการตั้งสมาชิกพุทธสภาในวาระเริ่มแรก

- บทให้สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งตาม พ.ร.ฎ. ดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนและหลักเกณฑ์การเลือกตั้งสมาชิกเพิ่ม

บทเฉพาะกาล

เมื่อถือเกณฑ์จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนในเขตจังหวัด
หนึ่ง ๆ ตามความในวรรคก่อน ถ้าในเขตจังหวัดใดจะมีจำนวน
สมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นจากจำนวนที่ได้มีการเลือกตั้งตาม
พระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พุทธศักราช
๒๔๘๘ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ แล้ว ก็ให้ดำเนินการ
เลือกตั้งเฉพาะจำนวนที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

ให้มีการแบ่งเขตเลือกตั้งในจังหวัดหนึ่ง ๆ ซึ่งมี
จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนเพิ่มขึ้นกว่าหนึ่งคน ให้มีจำนวนราษฎร
ใกล้เคียงกันเท่าที่จะแบ่งได้

คุณสมบัติของผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้งอีก
ทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ
การเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓)
พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยยกเว้นข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๑ ของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕

• มาตรา ๘๒ ให้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนเพิ่มขึ้นตามความในมาตรา ๘๑ ให้เสร็จสิ้นภายใน
กำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันใช้รัฐธรรมนูญนี้

• มาตรา ๘๓ ให้เริ่มนับอายุสภาผู้แทนตั้งแต่วัน
ใช้รัฐธรรมนูญนี้และให้ถือว่าสภาผู้แทนมีจำนวนสมาชิกเต็มตาม
ที่ได้เลือกตั้งเพิ่มขึ้นในวันครบสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้ง

• มาตรา ๘๔ ก่อนที่สภาผู้แทนจะมีจำนวนสมาชิกเต็ม
ตามที่ได้เลือกตั้งเพิ่มขึ้น รัฐสภาประกอบด้วยพฤฒสภาตามความ
ในมาตรา ๘๐ และสภาผู้แทนซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับเลือก
ตั้งตามพระราชกฤษฎีกาดำเนินการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
พุทธศักราช ๒๔๘๘ ลงวันที่ ๒๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘

- บทกำหนดเวลาในการดำเนินการ
การเลือกตั้งให้เสร็จสิ้น

- บทกำหนดองค์ประกอบของ
รัฐสภาก่อนมีการเลือกตั้งเพิ่ม

มาตรา ๕๕ ให้คณะรัฐมนตรีซึ่งบริหารราชการแผ่นดินอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่

มาตรา ๕๖ ถ้ามีความจำเป็นรีบด่วนในอันจะรักษาความปลอดภัยสาธารณะหรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะในระหว่างเวลาที่คณะรัฐมนตรีต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการตามความในมาตรา ๕๕ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ไต่หน้าความในวรรคสองและวรรคสามแห่งมาตรา ๕๒ มาใช้บังคับแก่กรณีดังกล่าวในวรรคก่อนโดยอนุโลม

- บทให้คณะรัฐมนตรีที่มีอยู่ก่อนบริหารราชการต่อไป

- บทให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจตราพระราชกฤษฎีกา ในระหว่างที่คณะรัฐมนตรีตาม มาตรา ๕๕ บริหารราชการ

บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนุญปี ๒๔๙๕

มาตรา ๖๔ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติหมวดนี้ ให้ใช้ รัฐธรรมนุญตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนุญนี้ ยังมีการศึกษาไม่จบประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมดและอย่างช้า ต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนุญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๙๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิก ๒ ประเภทที่มีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖, ๑๗

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติเฉพาะกาลนี้ รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๙๕

มาตรา ๖๖ ในระหว่างกำหนดเวลาที่กล่าวในมาตรา ๖๕ หากว่ามีการยุบสภาตามความในมาตรา ๕๕ ให้ท่านให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่เฉพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๖๗ ภายในบังคับแห่งมาตรา ๒๑ (๒) (๓) (๔) (๕) ท่านว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๕ แต่ท่านมิให้มีการประชุมคณะเนรการของสภา ในระหว่างที่สภาต้องยุบตามความในมาตรา ๕๕

มาตรา ๖๘ ในระหว่างเวลาดังใช้รัฐธรรมนุญนี้ จนกว่าสมาชิกตามมาตรา ๖๕ นั้น จะได้เข้ารับหน้าที่แล้ว ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่แล้วโดยพระราชบัญญัติธรรมนุญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๙๕

- บทกำหนดวันที่รัฐธรรมนุญใช้บังคับ

- บทกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกประเภท ๑ และสมาชิกประเภท ๒

- บทให้สมาชิกซึ่งมีอยู่แล้วประกอบเป็นสภาผู้แทนราษฎร

KD 2981
 33
 ร362ป
 2520

ผู้แต่ง สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา.
 กองกรรมาธิการ

ชื่อเรื่อง เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ข้อมูลบริการคณะ ...

วันกำหนดส่ง	ผู้พิมพ์	วันส่ง
-------------	----------	--------

2981

KD
 33
 ร362ป
 2520

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา.
 กองกรรมาธิการ
 เปรียบเทียบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ข้อมูลบริการคณะกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ

